

BOUSOVÁK

Dvuměsíčník ♦ Ročník 61 ♦ speciální číslo/2025

Zpravodaj města Dolního Bousova

OBSAH

Historie odboje proti německým okupantům v Dolním Bousově	2
Oběti 2. světové války na Dolnobousovsku	5
Události v květnu 1945	8
Květnové události v kronice školy	8
Květnová revoluce v kronice četnické stanice	12
Výňatky z dolnobousovské kroniky	14
Okupace a revoluce ve vzpomínkách Jana Čertíka	15
Válečné události v kronikách okolních obcí	17
Kronika Bechov	18
Jak zasáhla Druhá světová válka do života lidí na Bechově a Svobodíně	18
Konec války ve vzpomínkách rodiny Mendlíkových ze Svobodína	18
Vzpomínky syna zastřeleného Františka Šrajera ze Sukorad	19
Sukorady: únor-květen 1945	20
Zemřel rukou osvoboditele	21
Kronika Horní Bousov	22
Vlčí Pole	23
Z kroniky obce Vlčí Pole	23
Dopis z Vlčího Pole	24
Kronika Rohatsko	24
Kronika Markvartic	26
Kronika Řitonice	26
Kronika Veselice	27
Kronika Rabakov	28
Padlí příslušníci dalších armád	29
Příslušníci československých zahraničních armád	29
Češi - příslušníci německé armády	30
Angličané a Rusové v Plákanu	31
Padlí vojáci německé armády na Dolnobousovsku	31

Slovo starosty

Vážení spoluobčané,

dostává se k vám mimořádné číslo našeho dvuměsíčníku, které je celé věnováno 80. výročí ukončení 2. světové války na Dolnobousovsku a v okolí. Každoročně si v květnových dnech připomínáme státním svátkem Den vítězství. Den, kdy pro nás skončila nejkrvavější válka naší dosavadní historie, 2. světová válka. Neměli bychom tento den vnímat jen tak. Květnové dny by nám měly připomenout, co všechno se může stát, když budeme lhostejní k dění kolem sebe, když necháme jiné řídit naše životy. Když jim propůjčíme moc, která bude nakonec zneužita proti nám.

Od konce druhé světové války právě letos uplyne 80 let. Většina obyvatel zeměkoule se už narodila v poválečné

době, v míru tak vyrůstají už tři generace. Obě války z uplynulého 20. století se už staly historií, ale lidstvo na ně právě pro svou budoucnost zapomenout nesmí. V paměti lidstva musí zůstat hrůzné vzpomínky na koncentrační tábory a lágry smrti.

V dnešní svobodné společnosti je třeba si neustále připomínat hrdinství všech lidí, kteří se nacistickému Německu a jeho spojencům postavili a kteří často položili svůj život za to, abychom my sami mohli žít v lepším světě. Máme mnohdy bohužel krátkou paměť. Historii budeme mít takovou, jakou budeme dnes utvářet přítomnost. Každá historie byla přeci kdysi současností. Pokud si alespoň tohle každoročně v tyto dny uvědomíme a připomeneme, jistě to nebude málo.

/pokračování na straně 2/

PADLI, ABYCHOM MY MOHLI ŽÍT V MÍRU

Berte proto toto mimořádné číslo Bousováka, vydané u příležitosti oslav osmdesáti let od konce druhé světové války, jako připomínku této doby. A zároveň i jako oslavu těch, kteří se nesmířili s okupací, bojovali proti ní po celou její dobu a především pak v květnu 1945.

Pro snazší uvedení do kontextu a nálady té doby začneme vzpomínání na oběti druhé světové války stručným výtahem udá-

lostí z dolnobousovské kroniky. Při čtení zápisů z obecních kronik si uvědomte, že byly vytvořeny až po válce, když se zabavené kroniky vrátily do obcí. Několikaletý odstup od událostí některé popisy zákonitě zkreslil, stejně jako to, kdo kroniku psal. Přesto předcházející texty zachycují věrně události let 1938–1945. Přímí účastníci této doby až na výjimky nežijí.

Miloslav Ječný

Slovo starosty

/dokončení ze strany 1/

Nezapomeňme ale také na vzpomínku a díky těm, kteří nám ke svobodě pomohli. Nebyli to žádní politici a mocipáni, ale prostí lidé, kteří se postavili zlu a bezpráví. Mnohé to stálo život, mnozí ztratili vše, co měli. Zkusme si každý na chvíli sednout a zapřemýšlet, jak by mi asi teď bylo, kdyby válka byla? Jak rychle by se nám všem změnil žebříček hodnot a vůbec celý život...

Bohužel nedaleko nás probíhá již třetím rokem válka na Ukrajině, která zatím nemá konce.

Čest památce všem z našeho okolí, kteří položili život za lepší budoucnost!

Nyní mi dovoluňte pozvat vás na následující program v našem městě.

Pro naše spoluobčany a občany z blízkého okolí jsme připravili kulturní program k připomenutí milníku květnových dnů roku 1945. **V úterý 6. 5. 2025 v 18.00 hodin** v zasedací místnosti ve 2. patře na Městském úřadě se uskuteční beseda, kde si připomeneme květnové dny na Dolnobousovsku. Mluveným slovem vás bude provázet Mgr. Miloslav Ječný.

Ve středu 7. 5. 2025 v 18.00 hodin v prostorách před místním hřbitovem je naplánována pietní akt spojený s odhalením pamětní desky se jmény obětí 2. světové války na Dolnobousovsku. Na pietní akci vystoupí a zazpívá pěvecký sbor Stojmíř-Bendl, čestnou stráž u pomníku padlých vzdají členové skautského oddílu Dolní Bousov. Čestnou salvu provedou členové spolku SPVH Sever 2013.

Ve čtvrtek 8. 5. 2025 od 10.00 – 17.00 hodin v areálu v Břízkách je naplánován hlavní program připomenutí Dne vítězství v rámci Vojenského dne v našem městě. Jako každoročně bude součástí dne výstava dobové vojenské techniky, dobový tábor a ležení armád, letecké ukázky historických letadel. Součástí oslav by měla být také spanilá jízda vystavené techniky napříč vybranými ulicemi v našem městě. Den bude zakončen bojovou ukázkou z 2. světové války „Setkání na Labi“.

Tímto bych chtěl poděkovat za dlouholetou spolupráci všem členům spolku SPVH Sever 2013 pod vedením Jaroslava Balatky, že můžeme každoročně v našem městě obdivovat nadšení členů tohoto spolku a připomínat si trocha historie, na kterou bychom neměli zapomínat.

Klidné květnové dny

*Miroslav Boček
starosta města*

Historie odboje proti německým okupantům v Dolním Bousově

Podívejme se, co o událostech v době okupace píše nejen dolnobousovská kronika, ale i kroniky některých okolních obcí. Musíme si uvědomit, že kroniky byly za války povinně odevzdány do archivu, a proto byly texty o letech okupace dopsané až několik let po osvobození.

Odboj proti německým okupantům začal u nás jako ostatně všude v republice brzy po provedení okupace. Nesmělé a často z dnešního hlediska naivní pokusy sdružovací děly se i v našem kraji brzy po tom, když jsme si všichni uvědomovali po prvním hrozném nárazu, že je potřeba něco dělat, něco podnikat, abychom byli včas připraveni. Nikdo ovšem netušil ohromné rozměry, kterých světový konflikt nabude a nikdo, ani největší pesimista, nemohl předvídat, že válka, která hrozí, bude trvat tak strašně dlouho. Mluvílo se o tajných skladištích zatajených zbraní, o podzemních nádržích pohonných látek, šuškal se také u nás, že na bousovském hřbitově v márnici jsou ukryty zásoby

střeliva apod. Byly tvořeny malé kroužky důvěrníků z řad důstojníků, četníků a Sokolů, kteří sbírali peníze dokonce podle sběracích listin. Neuměli jsme v takových tajných konspiracích dost opatrně jednat a neznali jsme znamenitou a neslýchanou výkonnost německé tajné policie, která brzy pomocí našich vlastních koupených slídlů hravě tyto kroužky rozptýlila a pozavírala. Kolportovaly se ilegální časopisy V boj, Rudé právo atd. i u nás dosti hojně, ale i to brzy ustalo, protože Gestapo tomu učinilo přítrž. Tím větší pozornost byla věnována naslouchání zpráv rozhlasových, to bylo snadnější a pohodlnější, ústně pak se zprávy šířily dál. Bohužel byly často roztrušovány i zprávy pokroucené, ba i vymyšlené a zcela nepravdivé.

První zatčení: Když vypukla válka s Polskem dne 1. září 1939, byli z našeho města jako první zatčeni starosta Sokola MUDr. Vaněk a odborný učitel A. Němec, a odvezeni spolu s jinými činovníky sokolskými z Jičina, Kopidlna, Sobotky, Turno-

va, Mnichova Hradiště atd. nejdříve do Liberce a pak do vězení v Žitavě. Nějaká část jich byla po týdnu propuštěna na revers, ale bratr Němec spolu s několika sty druhy byl jako tak zvaný čestný rukojmí odvezen do tábora Buchenwaldu, kde pak strávil 4 léta ve vězení.

Další zatýkání občanů: Během doby bylo pozatýkáno mnoho z našich spoluobčanů a z nich byla celá dlouhá řada obětí. Po zavraždění kata Heydricha v Praze v roce 1941, byli zatčeni Václav Exner a Václav Folprecht, kteří byli popraveni pro spiknutí. V roce 1942 zatčeni otec a syn Austovi, otec a syn Jandovi, později pak Jaroslav Mertlík, Antonín Faltys, pekař Kocvera Josef, učitel Chlíbek, Josef Doškár četnický strážmistr. Někteří zemřeli ve vězení nebo po něm, pak ještě bratři Václav a Josef Svobodovi, Václav Merkl, Boh. Jodas, vesměs pracovníci sokolští, dále Josef Folprecht, Antonín Švorc, třetí Janda, František. Dne 7. dubna 1943 byl jičínským gestapem zatčen František Rejman z Dolního Bousova a odvezen do koncentračního tábora do Buchenwaldu z důvodu, že byl komunista. Byl tam do konce války. Dne 6. června 1943 zatkl jičínské gestapo Františka Jandu z Dolního Bousova a odvezlo do koncentračního tábora do Buchenwaldu. Byl tam rovněž do konce války. V té době byli pro

činnost v komunistické straně zatčení: Josef Aust, Václav Aust, Ant. Švorc a Josef Folprecht, kteří byli dopraveni do koncentračního tábora do Buchenwaldu a vrátili se až po revoluci v roce 1945. Dne 5. srpna 1943 byl gestapem zatčen Ant. Faltys, který rozšiřoval ve vlaku z Dolního Bousova do Mladé Boleslavi, že Charkov padl. Při týrání musel Faltys vyzradit od koho zprávu slyšel a na základě toho byl zatčen obchodník Jaroslav Mertlík z Dolního Bousova pro poslech cizího rozhlasu a odsouzen na 5 let do káznice. Týž navrátil se 23. května 1945 po revoluci. Dne 4. dubna 1944 byl zatčen Luděk Mlíka z Dolního Bousova a odvezen do terezínské pevnosti, navrátil se po převratu. Mimo toho provádělo gestapo zatčení nespolehlivých osob po celém zdejší okolí. Dne 1. srpna 1944 byl zatčen strážmistr Josef Doškář, který tehdy konal službu v Mnichově Hradišti. Odvezen eskortou do Terezína. Zemřel dne 15. května 1945 v Roudnici n./L. na tyfus a byl převezzen do Dolního Bousova, kde jest pochován. Dne 1. dubna 1945 byl zatčen gestapem Josef Škorpil z Dolního Bousova pro ilegální činnost, který se 25. května 1945 vrátil domů z pankrácké věz-nice.

Všichni tito naši spoluobčané se dostali postupně do koncentračních táborů nebo káznic, jichž měl slavná německá říše celé stovky: Buchenwald, Bernau, Ebrach, Waldheim, Kartouzy, Osvětim atd. a zvláště prokletý Terezín jsou vedle jiných v tomto trudném seznamu mučiren. Mimoto bylo zatčeno a kratší nebo delší dobu vyšetřováno mnoho jiných občanů na udání, že poslouchají cizí rozhlas. Celkem bylo Gestapem zatčeno v Dolním Bousově 32 mužů. Jest to opravdu impo-nující číslo a svědčí o neobyčejné politické a mravní výši našich lidí. V našem městě nebylo provedeno ani jedno zatčení z důvodů jiných nežli politických. V okolních obcích bylo zatčeno také mnoho občanů během války, ale nejčastěji pro přečiny zá-sobovací, černý obchod, zatajování obilí atd. Tam šlo sice také o politiku, ale přece jen v druhé řadě a pohnutky nelze označiti vždycky za čisté.

Na druhé straně musíme bohužel konstatovat, že v našem městě celá řada občanů přeběhla k nepříteli. Měli jsme zde početné hnízdo chameleonů, kteří nejen že od počátku věřili skálopevně ve vítězství Němců, ale vroucně si ho přáli, k němu napomáhali a vlastence zrazovali. Měli styky s Gestapem, donášeli, donucovali,

7. prosince 1942 Němci nařídili odevzdání zvonů a ponechali v Dolním Bousově na kostelní věži pouze jeden malý zvon, tzv. umíráček.

vysmívali se věřícím, dobrovolně a ostentativně zdravili zdviženou paží a lísal se ke svým katanům. V historii našeho města nebudeme ani uvádět všechna jména, nestojí za to, abychom si je pamatovali. Revoluční národní výbor byl nucen zatknouti jich okolo 15.

Odevzdání všech zvonů z kostelních věží
7. prosince 1942: Němci nařídili odevzdání zvonů a ponechali v Dolním Bousově na kostelní věži pouze jeden malý zvon, tzv. umíráček. Zvony potřebovali na výrobu granátů na frontu.

17. června 1942: Na rozkaz německých úřadů počalo se v Dolním Bousově v úřadech úřadovati německy. Každý byl nucen choditi do kursů němčiny s výjimkou těch, kteří měli za manželky Němky.

Ceny na černém trhu: Ceny životních potřeb na černém trhu stoupaly, 1 kg mouky stál až 40–80 K.

Dne 1. VII. 1942: Byly zavedeny další potravinové listky.

Mlýnáři, černý obchod: V této nejtěžší době osvědčili se zdejší mlýnáři Václav Karásek a Boh. Homolka, kteří vydávali mouku pokud mohli každému, kdo přišel, a to za přijatelné ceny. Sami vydávali se tím trestnímu stíhání. Vždy v nočních hodinách hladovějící obyvatelstvo plížilo se ke mlýnům, kde bylo pak moukou poděleno a mouka prodána. Rovněž Stanislav Straka v Bechově, Frant. Havlík ze

Šlejferny a Mir. Bobek z Ošřovic, podporovali dožadující se obyvatelstvo na černo moukou.

Odvezení židů z Dol. Bousova: Dne 10. ledna 1943 byli odvezeni všichni židovští příslušníci z Dolního Bousova v počtu 9 osob (rodina Pickova, Kohnova, Hugo Šrajer) do Mladé Boleslavi a pak do Terezína. Všichni zahynuli v plynových komorách v Osvětimi.

Kulturní činnost: Kulturní činnost ustala úplně. Sokol byl rozpuštěn, žil jenom biograf, který předváděl většinou německé filmy a pověstné reklamní týdeníky s propagandou vítězných germánských, ponejvíce podvodně v zázemi natočených bitev. Jen starý místní zpěvácký spolek Stojmír se pod vedením neúnavného dirigenta Josefa Severy cvičil pravidelně ve zpěvu a hudbě. Oslavil i pěkně své osmdesáté narozeniny v roce 1942. I v okolí propagoval činně české národní písně a posiloval ducha národního a národní uvědomění, místního i okolního občanstva. I jeho starobylý historicky i umělecky cenný prapor se podařilo zachránit, kdežto sokolský prapor sebrali Němci jako textilní odpad do stoupy. Tajně jsme si také občas zazpívali ve sboru i Kde domov můj s rizikem, že budeme udáni a trestáni. Děti ve škole už kolik let naší hymnu ani neznaly, učily se zpívat jen Deutschland über alles in der Welt.

Vyřazování knih z knihoven: Z knihoven školních i veřejných byly podle německého diktátu vyhozeny všechny knihy ruského, anglického a francouzského původu, také všichni podezřelí i mrtví čeští spisovatelé vyloučení. Kupovat se směly jen škváry kolaborantů Moravce, Lažnovského atd. Nečetl jich však stejně skoro nikdo.

Vojenské skladiště říšské branné moci v Dolním Bousově: Do Dolního Bousova do opuštěného cukrovaru nastěhováni říšskou brannou mocí a stále doplňován ohromný z celého světa svážený sklad kradených věcí, vojenské výstroje. Usadili se zde němečtí důstojníci, intendant s celou smečkou šarží a později pravidelnou posádkou ozbrojenců. Naši lidé sjednaní jako dělníci, pořádali a rovnali celá léta tento materiál. Uskladněno tam bylo spousta věcí z kořisti Francie, Ruska a ze všech států, které Němci postupně obsadili. Ohromné množství kůže, bot, součástí stejnokrojů, prádla. Celé vlaky přijížděly na bousovské nádraží a pak vlečkou do cukrovaru, kde 50 dělníků bylo trvale zaměstnáno. Němci se zařizovali na tisíc let hitlerovské říše.

Němečtí uprchlíci: Když koncem roku 1944 ohromným náparem ruských i spojeneckých vojsk nastal trvalý ústup na všech frontách, pocítili jsme všichni upřímnou radost, když v nesčetných karavanách táhli přes Dol. Bousov uprchlíci ze Slezska. Na vozech, starých bryčkách, traktory i pěšky putovaly tisíce německých rodin z okolí Vratislavi, Kreuzburgu, Oelsu atd. ze starého našeho kdysi území neznámo kam. Říkalo se, že jim Hitler slíbil statky v Čechách, kam se dostanou až přejdou protektorát. Strkali je sem tam, vraceli se zase zpět a katastrofa začínala. Nejdřív však byl zřízen trvalý tábor uprchlíků v zábráně dolnobousovské školy. Následkem toho nastalo omezení a přerušování vyučování ve škole.

Německým uprchlíkům nesmělo se říkat a psát Flüchtling (uprchlík), nýbrž Rückwauderer z Uher (navrátilce z Uher). Jmenovali jsme se Südostlager Nieder Bausow (jihovýchodní tábor Dolní Bousov). Obsadili dvě budovy školní, bylo jich okolo 600 a měli jsme s nimi velkou svízel. Bylo tam spousta dětí, mnoho jich umíralo na infekční choroby a stále se měnili. Asi koncem února 1945 byl však stabilní tábor ve škole změněn v průběžný. Osazenstvo se denně měnilo. Na náměstí

i v přilehlých ulicích denně jen přenocovalo sta vozů s plachtami, lidé přespali ve škole a ráno zase odtáhli. Odpoledne přijeli další. Koukali nevládně, někdy i zlostně, už i žebrali. Zřejmě tušili špatné konce. Z amplionu na náměstí jim nějaký trouba ze školy pouštěl vítězné zprávy německé, jakoby nic, hudbu na deskách řvali jim do noci. My jsme se utěšovali, že už to dlouho snášet nebudeme.

Totální nasazení: Již dlouho bylo prováděno tzv. totální nasazení. Tisíce našich lidí bylo nasazováno, tedy vytrženo ze své původní práce a z rodiny, posláno do německých továren, na práce a práce opevňovací a podobně. Od nás bylo nejvíce lidí nasazeno v nově postavených továrnách v Nové Pace, Rajnovicích, také v kapslovně ve Vlašimi, na Moravě atd. Ulejšvali se jak mohli, utíkali načerno domů, lékaři měli stále více práce, rány se nehojily, nemoce nelepšily, zostřená revise nemocenských pokladen a pohružky tresty nepomáhaly. Situace vojenská byla stále horší. Postupovaly obrovské armády spojenců od východu i západu. Koncem dubna bylo už skoro celé Německo obsazeno. Přišla i podivná zpráva o hrdinské smrti Hitlerově v Berlíně a čekala se kapitulace.

Stavění zábran: Počátkem roku 1945 dali u nás v Dolním Bousově Němci rozkaz káceti nejsilnější stromy v lese a stavět z nich zábrany na silnicích. Obchody a dílny byly uzavřeny a zdejší lid byl přinucen bezplatně pracovat na zábranách po celý týden i v neděli. V našich ulicích byly postaveny tři (a u továrny jedna) takové zábrany. Tyto zábrany nepřišly k uplatnění, neboť od Stalingradu a Berlína blížila se rychle porážka Němců. Po převratu museli tyto zábrany odstraňovat němečtí zajatci.

Zajatci: Vedle transportů německých běženců začaly se trousit koncem února a začátkem března 1945 po státní silnici jičínské dlouhé řady zajatců ruských, britských, francouzských a dokonce i československých. Němci je přemísťovali z ohrožených krajů jinam. Byli v bídném stavu, špatně obutí, oděni, vyhublí a hladoví. Naši občané dolnobousovští ukázali své dobré srdce. Ze všech sil podporovali zajatce potravinami, i ze vzdálených obcí vozili chléb, vařili nesmírné množství dobré polévky, pekli placky a buchty. Dozorčí orgány německé trpěly sice po většině blahovlně tyto velezrádné projevy v podpoře zajatců, avšak někteří zase projeví

pravého germánského ducha. Tak bylo několik lidí ze zajatců zastřeleno (v Ošovicích u Rejmanů), v Nepřívěci atd.

Partyzáni: V Horním Bousově, Oseku, Ošovicích, bylo denně ubytováno mnoho set zajatců, mnozí z nich utekli a připojili se pak k jiným partyzánům, kteří zejména pod vedením ruských a snad i britských důstojníků v kosteckých lesích, pod Mužským a Vyskří tvořili pomalu odbojové hloučky. Lesy našeho zdejšího obvodu se stále více naplňovaly uprchlími zajatci, kteří se přidávali k partyzánům. Velká část těchto zajatců ruských byla ukryta v lesích u Dobšína, Svobodína a ve zdejším spařeneckém lese. Věřilo se, že jim budou shazovány s letadel zbraně. Všichni tito odvážlivci byli dlouho tajně živeni našimi lidmi, při čemž zejména venkovské ženy projevily mnoho odvahy a obětavosti. Byly sice podniknuty ještě slabé pokusy ze strany Němců tyto tlupy pochyťat, ale naprosto oddané naše četnictvo a pohotoví mládež dovedli včas upozornit pronásledované a tito se dle potřeby rozptýlili a ukryli v podivuhodných podzemních lesních skrýších. Každou noc nosili jim odvážlivci do lesů potravu, sebrané šatstvo i léky a obvazy. Všechno to dělo se naprosto spontánně, bez výzvy a organizace, nikdo už nedbal německých hrozeb a Gestapo si už netroufalo tolik jako dříve. Přes Dolní Bousov transporty zajatců většinou nešly, jediný větší transport amerických zajatců poměrně slušněji oděných táhl okolo cukrovaru k Hornímu Bousovu. Přes surový odpor dozorců bylo i jim podáno jídlo. Ale do Horního Bousova vozili naši rolníci na vozech polévku a chléb, jednou dokonce 1220 litrů polévky najednou.

Kapitulace říšské branné moci: Ke kapitulaci skutečně došlo, ale zprvu pouze částečně. Podána byla pouze USA a Britům, Rusům se Němci vzdát nechtěli. Spojenci však odmítli a žádali úplné složení zbraní i Rusům. Miliony zajatců i stovky generálů, pád velkých měst, Hamburku, Vídně atd., zničení Drážďan, ale jen pomalý postup na Moravě, to byly poslední události. Do Čech však postup spojeneckých vojsk nenastával. Byli jsme tu jako v obležené pevnosti. Německá vojska už neměla kam ustoupit. Prohlašovalo se ze strany K. H. Franka, že Praha bude hájena do krajnosti a zvláště oddily SS se nehodlaly vzdát, zatím co pravidelné vojsko tzv. Wehrmacht, všude skládalo zbraně. Prvního května

1945 nebylo už žádné slávy. U nás a všude jinde visely schliple protektorátní vlajky na půl žerdi na znamení smutku Hitlera. Den na to přišla zpráva o kapitulaci Berlína. V Praze se pokusil ještě Herman Frank

a někteří členové Háchovy vlády o jakési jednání s Eisenhowerem, prý byla sjednána dohoda o přednostním právu češtiny. V některých městech už začali chodit lidé s trikolorami, stáhli protektorátní vlajky

a vystrčili republikánské, německé nápisy sundávali a zamazávali, zkrátka převrat. Ale v Poděbradech, Nymburce atd. přece jen Němci násilím zakročili, vlajky opět staženy a čekalo se napjatě dál.

Oběti 2. světové války na Dolnobousovsku

V dostupných historických zdrojích se mi vloni podařilo dohledat celkem dvacet sedm osob, které zahynuly v době německé okupace Československa, a byly dolnobousovskými rodáky či občany města. Zahynuly v důsledku okupace a proto je považujeme za její oběti. Podařilo se mi u většiny z nich dohledat i podrobnosti o jejich životě a smrti. Instalace a odhalení pamětních desek se jmény dolnobousovských občanů, rodáků a osob majících úzkou vazbu na město je uctěním jejich památky. Někteří aktivně bojovali proti fašistické tyranii, jiní pykali za své aktivity před válkou, další za svoji národnost. Všichni si zaslouží naši úctu a odhalení pamětních desek i naši trvalou vzpomínku.

Miloslav Ječný

(Jména v seznamu jsou až na tři výjimky na konci řazena vzestupně podle data úmrtí)

Miloslav Valeš, 10. 8. 1923 – 7. 1. 1940. Zemědělec, nasazen na kopání zákopů v Bruku, nezvěstný. Pocházel z rodiny Valešů ze samoty u lesa (čp 310). V bousovské kronice je zápis, že byl poslán na kopání zákopů v Brucku a od 7. 1. 1940 je nezvěstný. Vesnice nesoucí jméno Bruck jsou dvě v Rakousku (Štýrsko a Salzbursko) a nepředpokládám, že by zde začátkem roku 1940 kopali zákopy. Ovšem vesnice Bruck je na severu Polska, pouhých 25 kilometrů od Elbingu, kde byl již od května 1939 ve sběrném táboře Eduard Doškář a odkud byl poslán na práci do podniků v okolí. Je možné, že Valeš skončil ve stejném sběrném táboře a zahynul při práci v okolí na polském území okupovaném Němci po 1. září 1939.

Miloslav Vejražka, 2. 4. 1902 – 17. 10. 1940. Příslušník RAF, zahynul při návratu z boje. Narodil se v obci Drážďany, okres Pelhřimov, pokřtěn byl v Dolním Bousově, kde chodil do školy. Poté studoval na reálce v Mladé Boleslavi, absolvoval Vojenskou akademii v Hranici. Zařazen

k 102. dělostřeleckému pluku, dosáhl hodnost nadporučík. V březnu 1939 odešel do Francie, poté do Anglie. Jako poručík byl letec – radiotelegrafista 311. čs. bombardovací perutě RAF. Zahynul po nouzovém seskoku při návratu z prvního bojového letu. Zachytil se padákem za strom, příslušníkovi domobrany odpověděl špatnou angličtinou a ten ho zastřelil v domnění, že je to německý výsadkář.

Václav Exner, 12. 5. 1904 – 11. 11. 1941. Zastřelen za heydrichiády v Ruzyni. Narodil se v Jaroměři, do Bousova přišel v roce 1929 těsně po svatbě, bydlel v Kolonii čp 366. Zapojil se do sportovního dění, manželka Jindřiška hrála divadlo. Smysl pro spravedlnost a sociální citění ho vedly k zapojení do odbojové činnosti. V mladoholeslavské automobilce (ASAP) patřil k čelným představitelům komunistického odboje. Ten byl rozbit gestapem v dubnu 1940, Exnerovi se zatčení vyhnulo a on navázal kontakty s jinými odbojovými organizacemi. Svého působení ve funkci fotbalového rozhodčího využíval k rozšiřování letáků a udržování styku s odbojáři v okolí. Bohužel jeho odbojová činnost byla odhalena, 10. října 1941 ráno byl v automobilce gestapem zatčen a po měsíci v ruzyňských kasárnách zastřelen. Nikoho a nic nevyzradil, a tak jen v paměti jeho manželky zůstaly vědomosti o tajném úkrytu letáků v dřevěném schodišti na půdu v jejich domě nebo o převážení zbraní a jejich úkrytu v Kučerově hrobě na bousovském hřbitově.

Václav Folprecht, 5. 1. 1898 – 29. 12. 1941. Obuvník, zemřel v koncentračním táboře Mauthausen. Jeho otec Josef byl truhlář v čp 220, kde se Václav narodil. To byl domek v dnešní ulici Požárníků, zbouraný v sedmdesátých letech, kde dnes stojí dům pana Hercíka staršího. Brzy po okupaci byl pro politickou činnost zatčen, odsouzen pro spiknutí a popraven v Maut-

hausenu. V záznamech tohoto tábora není dohledatelné datum jeho příchodu. Podle matriky úmrtí Mauthausen CC (registrační značka MM/Y46a) zemřel 29. prosince 1941 na „septicke anginu“ („septickou anginu“). Archiv tábora mě při zaslání informací upozornil, že daná příčina smrti nemusí nutně korelovat se skutečnými důvody úmrtí vězně. Vraždy byly často maskovány jako „přirozené příčiny smrti“.

Eduard Doškář, 27. 8. 1903 – 6. 3. 1942. Zemřel v koncentračním táboře Stutthof. Bousovský rodák pracoval jako úředník v různých městech. Do svého rodiště (narodil se v čp 76 na náměstí) se ale vždy velice rád vracel. V letech 1929 – 1933 psal městskou kroniku, byl autorem mnoha básní a písní při různých příležitostech (dětské dny, akce Klubu rodáků, plesy). V řadě svých básní zesměšňoval Hitlera a posiloval národní sebevědomí. Proto byl jako nepřítel říše poslán v květnu 1939 do sběrného tábora v Elbingu u Baltského moře (dnes Polsko). Zde byl obviněn z poslouchání zahraničního rozhlasu a šíření zahraniční propagandy a spolu se třemi dalšími Čechy odsouzen 30. 11. 1940 k dvěma rokům odnětí svobody. Převezen byl do koncentračního tábora Stutthof, kde po třech měsících týrání zemřel. Pohřben je na Hřbitově obětí Hitlerova teroru v Gdaňsku.

Josef Kverek, 13. 3. 1880 – 17. 1. 1943. Profesor v. v., zemřel na následky věznění na Pankráci. Narodil se ve Spálené ulici čp 45, otec Jan byl obuvník. Po zatčení byl vězněn a mučen na Pankráci, po propuštění na následky mučení zemřel.

Hugo Schreier, 18. 8. 1881 Rohatsko – 20. 1. 1943. Soukromník. Vězněn v Terezíně, zemřel v Osvětimi.

Růžena Schreierová, 24. 12. 1883 Rohatsko – 20. 1. 1943. V domácnosti. Vězněna v Terezíně, zemřela v Osvětimi. Sourozenci Schreierovi žili v Brodecké ulici v domě čp 255, jehož majitelkou byla Růžena. Z Mladé Boleslavi byli stejně jako ostatní židovští občané Dolního Bousova odesláni do Terezína transportem C1 dne 13. 1. 1943, po týdnu odjeli transportem Cq dne 20. 1. 1943 do Osvětimi.

11. 5. 1945 se konal hromadný pohřeb 13 padlých v květnových dnech. Rakve byly nejprve vystaveny na náměstí TGM, kde byly proneseny četné smuteční projevy.

Hermína Kohnová, rozená Adlerová, 18. 10. 1880 Szerekwitz, okres Litoměřice – 6. 9. 1943. Vězněna v Terezíně, zemřela v Osvětimi. Žila v domě na začátku Přího-na čp 156, jehož majitelem byl Adolf Pick. Měla výcep lihovin a likérů, které také vyráběla. Odjela do Osvětimi 6. 9. 1943 transportem Dm. Byla vdova.

Otto Schreiber, 23. 6. 1886 Beroun – 6. 9. 1943. Otto Schreiber i jeho bratr Leo (1892 – 1948) žili s rodiči od roku 1899 v České Lípě. (Jejich otec Ferdinand Schreiber, který se v České Lípě narodil, tam zemřel r. 1921, matka Hermine již roku 1919.) Synem bratra Lea (který měl nežidovskou manželku a spolu s oběma syny věznění v táborech přežil) byl chemik Ing. Bruno Schreiber (1930 Česká Lípa – 2000 Basilej), který Ottovu rodinu poměrně stručně zmiňuje ve vzpomínkové knize Život si nikdo nevybere (Praha: NLN, 2014, str. 11 – 14 a passim). Otto Schreiber pracoval ve 30. letech v České Lípě jako pojišťovací agent, na konci dekády jako obchodní cestující u brněnského obchodu s prádlem Singer et Cie (Brno, Starobrněnská 13). Vězněn v Terezíně, zemřel v Osvětimi.

Ella Schreiberová, rozená Friedová, 15. 5. 1893 Chříč, okres Kralovice (dnes Plzeň-sever) – 6. 9. 1943. Vězněna v Terezíně, zemřela v Osvětimi.

Kurt Schreiber, 8. 7. 1921 Česká Lípa, okres Česká Lípa – 6. 9. 1943. Vězněn v Terezíně, zemřel v Osvětimi. Do Dol-

ního Bousova přišel za rodiči 2. 12. 1941 z Chockova, dvůr Obora 13, kde pracoval jako zemědělský dělník. Byl svobodný.

Egon Schreiber, 17. 9. 1928 Česká Lípa – 6. 9. 1943. Vězněn v Terezíně, zemřel v Osvětimi. V Dolním Bousově navštěvoval školu. Schreiberovi se přistěhovali do Bousova z České Lípy 10. 10. 1938, žili v domě čp 128 v Palackého ulici (majitel starosta Karel Heller, dnes parkoviště). Pan Schreiber byl obchodní cestující s látkami. Jejich dcera Edita uprchla do Palestiny (příjezd 7. 3. 1939) a tím si zachránila život. Všichni čtyři Schreiberovi byli posláni transportem Dm dne 6. 9. 1943 do Osvětimi.

Jaroslav Smetana, 27. 7. 1921 – 12. 5. 1944. Krejčí, jeho otec Josef Smetana byl dělník, bydlel v ulici K Šancím 332. Jaroslav byl nuceně nasazen v Mostě, zahynul při náletu na Záluží u Mostu. Zdejší chemička vyráběla od roku 1942 syntetický benzín. Proto se stala dne 12. května 1944 cílem prvního z celkem sedmnácti náletů. Při náletu zahynulo 590 osob, mezi nimi i Smetana. Jeho ostatky byly identifikovány až v listopadu, jak potvrzuje dopis ze dne 20. 11. 1944 velitele bezpečnostní policie v Liberci, pobočka Most adresovaný vrchnímu státnímu zástupci v Mostě. V dopise jsou k seznamu obětí „teroristického útoku“ přidávána další dvě jména – jedno z nich je Jaroslav Smetana ...

Adolf Pick, 21. 10. 1878 Rohatsko – 28. 10. 1944. Vězněn v Terezíně, zemřel v Osvětimi.

Marie Picková, rozená Schreierová, 3. 3. 1894 Rohatsko – 28. 10. 1944. Vězněna v Terezíně, zemřela v Osvětimi. Pickovi žili v Brodecké ulici čp 255 u svých příbuzných Schreierových. Marie Picková byla jejich nevlastní sestra – Hugo a Růžena byly děti Josefa Schreiera (1847 – 1913) z prvního manželství s Carolinou Kahnovou, Marie byla dcera z jeho druhého manželství s Mathildou Krausovou. Josef Schreier měl i další děti: Franziska (1879 – 1880) a Hermína (1886) a syn Bohumil (1889 – 1891) zemřeli velmi brzo, syn Gustav (19. 8. 1888) žil později v Turnově a zavražděn byl v Osvětimi 6. 9. 1943. Adolf Pick byl obchodník s obilím a různými semeny, jeho žena byla v domácnosti. V Terezíně žili déle než rok a půl, do Osvětimi byli odesláni transportem Ev dne 28. 10. 1944. Okresní soud v Liberci rozhodl 11. 5. 1949 o vymazání z obchodního rejstříku podle § 5 zákona č. 22/1948 Sb. z moci úřední firmy Adolf Pick, předmět podnikání obchod podle § 38 živnostenského řádu. Rozhodnutí bylo zveřejněno v Úředním listu Československé republiky dne 23. 8. 1949. To je poslední stopa o Pickových.

František Chlíbek, 9. 9. 1906 Vršce, okres Jičín – 8. 1. 1945. Zemřel v koncentračním táboře Terezín. Absolvoval učitelský ústav v Jičíně a poté učil na různých školách, od roku 1934 v Dolním Bousově. Po okupaci se zapojil do odbojové činnosti. V létě roce 1944 gestapo zatkl řadu učitelů v okolí a v červenci si několikrát přijelo do Bousova i pro Chlíbka. Marně, byly prázdniny a on se měněním úkrytů zatčení vyhýbal. Byl mu nabízen úkryt v Bousově, přechod na Slovensko, ale on nechtěl vystavit nebezpečí svoji maminku. 1. srpna 1944 se dobrovolně přihlásil u jičínského gestapa, byl vězněn v Kartouzích, poté převezen do Terezína. Gestapo chtělo z něho mučením dostat informace o dalších členech odboje, ale Chlíbek nepromluvil a začátkem roku 1945 na následky mučení zemřel. Josef Kocvera, vězněný s ním, řekl: „Nejvíce z nás zkusil František Chlíbkův, to byl pravý mučedník.“

Václav Janda, 7. 1. 1921 – 4. 5. 1945. Řezník, zemřel na tyf v koncentračním táboře Terezín. Jeho otec Miroslav Janda byl obchodník s galanterií na adrese Dlouhá ulice 113.

Václav Anděl, 1. 10. 1911 – 7. 5. 1945. Zemřel v boji s okupanty u Ledců. Narodil se ve Spálené ulici čp 62, otec Jan byl sedlář (po jeho úmrtí v listopadu 1942 zanik-

la v Bousově sedlářská živnost). Na podzim 1933 narukoval do Jičína k 22. pěšímu pluku, dosáhl hodnosti četař. V roce 1938 se v Ústí nad Orlicí oženil 2. ledna s dcerou mlynáře z Dřehovic Zitou Černou, žili ve Školní ulici 153 (kdysi chudobinec, dnes má toto čp sportovní hala). Měli děti Miloslava a Václava. Zaměstnanec mladoboleslavské automobilky (lakýrník) se přihlásil jako dobrovolník do bousovské vojenské jednotky. Byl mezi těmi, kteří jeli na pomoc v boji o vojenská skladiště u Prodašic a Ledců. Zde 7. května padl.

Emil Chalupa, 26. 10. 1913 – 7. 5. 1945. Zemřel v boji s okupanty u Ledců. Zaměstnan byl od června 1939 jako dolnobousovský městský ponocný, měl děti Jiřího a Alenu. V roce 1941 byl prvním předsedou nově vytvořeného sdružení divadelních ochotníků Bousovan. Přihlásil se jako dobrovolník do bousovské vojenské jednotky. Byl mezi těmi, kteří jeli na pomoc v boji o vojenská skladiště u Prodašic a Ledců. Zde 7. května padl. On i Anděl mají pomníčky na začátku Ledců při silnici z Ujkovic, kde bylo nákladní auto při příjezdu přepadené Němci. Dětem Emila Chalupy a Václava Anděla uzavřelo město po konci války pojistku, každému na částku 30.000 Kč.

František Žlůva, 13. 10. 1919 – 8. 5. 1945. Ve výkazu dolnobousovské školy je u něho uvedena pouze matka (Františka Žlůvová, služka, Matice u Sobotky). Jeho poručíkem byl podle výkazu Josef Žlůva, jeho dědeček, domkář, Zahrádky čp 317. Malíř pokojů po zatčení v roce 1944 prošel koncentračním táborem Buchenwald, věznicí Königstein a skončil v Terezíně. Zemřel v den osvobození tohoto tábora na tyf v nemocnici v Litoměřicích.

Karel Smetana, 3. 8. 1906 – 9. 5. 1945. Zemřel v boji s okupanty na Rachvalách. Zlatník, narodil se v Kališti čp 352 (dům je dnes zbouraný, byl vpravo na začátku Mírové ulice od Kaliště), otec František byl studnař (v roce 1929 zhotovil studnu na hřbitově). Smetana 9. května podle některých svědectví vyrazil na Rachvala s loveckou puškou v době, kdy se zde již bojovalo a byl zastřelen daleko od místa nejtěžších bojů.

Antonín Tejkl, 26. 12. 1886 – 9. 5. 1945. Zastřelen okupanty při průjezdu Dolním Bousovem.

Válečný invalida z první světové války měl v Bousově v Dlouhé ulici trafik. Když

9. května projížděli Němci okolo, jistý partyzán na ně vystřelil z lovecké pušky, tu odhodil v průjezdu a přes zahrady utekl. Německý voják vtrhl dovnitř a A. Tejkla, ležícího v posteli, zastřelil.

Marie Tejklová, 25. 4. 1888 – 9. 5. 1945. Postřelena okupanty při průjezdu Dolním Bousovem.

Rozená Sobotová, za Antonína se vdala v roce 1913 ve Vídni, kde oba sloužili. Po válce se vrátili do Bousova. O její smrti jsou dvě verze. Jedna tvrdí, že byla spolu s manželem mrtvá na místě. Druhá, že byla těžce zraněná, našel ji její vnuk Jarmil Pažout, byla převezená do jičínské nemocnice a tam na následky zranění zemřela. O druhé svědčí rozhodnutí rady MNV Dolní Bousov ze dne 24. července 1945: „Žádost paní Marie Pažoutové (dcera manželů Tejklových, narozená 12. 2. 1913 ve Vídni) z Trní čp 9 o zaplacení částky 1.954 korun za převoz její zemřelé matky paní Marie Tejklové z jičínské nemocnice do Dolního Bousova byla pro dostatečně velký majetek žadatelky zamítnuta.“ O jejím skonu není zápis ani v dolnobousovské matrice, ani v matrice města Jičín.

Vlastimil Janda, 2. 8. 1924 – 13. 5. 1945. Zemřel na tyf v koncentračním táboře Buchenwald. Narodil se v Dolním Bousově na Zahrádkách čp 356. V Bousově navštěvoval pět tříd základní školy a tři třídy měšťanky. Pracoval jako číšník v Praze, byl zatčen 13. 8. 1941 pro obchod na černém trhu a odsouzen na tři roky vězení. 14. 11. 1944 Správní komise Dolní Bousov vzala na vědomí oznámení protektorátní policie o uvalení preventivní vazby na Vlastimila Jandu. Byl označen za „kariérního zločince“ a transportován 2. února 1945 do koncentračního tábora Buchenwald jako vězeň číslo 13045 do tzv. „ochranné vazby“. 22. února byl zařazen do stavebního komanda, což obnášelo deset hodin namáhavé fyzické práce denně, poté do zámečnické dílny. Útrapy přežil a dočkal se osvobození koncentračního tábora Buchenwald 11. dubna 1945. Dokonce si 30. dubna převzal svůj osobní majetek (klobouk, kabát, dlouhý kabát, vesta, kalhoty, svetr, tilko, spodní prádlo, boty, punčochy, stříbrné kapesní hodinky, malý řetízek), ale 13. května 1945 zemřel v táborové nemocnici na tyf. Pohřben je ve společném hrobu na hřbitově v Ettersburgu, obci vzdálené dva kilometry od koncentračního tábora. Jeho jméno je uvedeno na pamětní desce.

Více štěstí měl jeho otec František Janda (17. 10. 1898 – 12. 2. 1981). Povozník, otec tří dětí, byl zatčen 6. června 1943 a do Buchenwaldu dorazil 23. srpna 1943. Označen byl jako politický vězeň a zařazen do truhlářské dílny. Dočkal se osvobození tábora, 8. května 1945 uvedl v dotazníku americké armády, že se vrátí do Dolního Bousova. Zda byl přítomen při pohřbu svého syna Vlastimila, není dohledatelné. Měl přezdívku Janda pivák. Ne proto, že žil na Zahrádkách blízko rybníku Pivák, ale protože sedával před domem na schodech, vedle měl dřevěnou basu s pivem a kolemjdoucím ho prodával. V Bousově žijí rodiny potomků jeho dvou dětí – Josefa Jandy (malíř pokojů) a Vlasty Jandové, provdané Karnové.

Josef Doškár, 2. 4. 1902 – 15. 5. 1945. Vězněn v Terezíně, zemřel na tyf v Roudnici.

Četnický strážmistr, zapojený do Severočeského revolučního národního podzemního hnutí. Pro odbojovou činnost byl zatčen 1. 8. 1944, 4. 10. převezen z Jičína na Pankrác a poté do Terezína. Dočkal se osvobození, kvůli špatnému zdravotnímu stavu byl převezen na zotavení do Roudnice, kde se nakazil tyfem a zemřel. 15. května 1945 byl převezen do Dolního Bousova a pohřben do společného hrobu před hřbitovem.

Josef Kocvera, 16. 5. 1895 – 25. 6. 1945. Zemřel na následky věznění na Pankráci. Pro Bousov žil i dýchal, jeho pekařský krám byl za války azylem hladovějících. Jako sokolský činovník byl zatčen, dlouho si pobyl pod věží na Karlově náměstí. Byl propuštěn, znovu zatčen a mučen a to mu podlomilo zdraví. Dožil se osvobození, ale za pár týdnů zemřel na následky mučení. Dolní Bousov se s ním rozloučil ve čtvrtek 28. června 1945.

Výše uvedený seznam 27 jmen byl výsledek mého pátrání v dolnobousovské kronice, kronice místní školy, zápisech Sokola, zdrojů Památníku Terezín a různých odkazů o obětech druhé světové války a o holokaustu. Přesto jsem při pokračujícím hledání informací v archívech objevil další tři jména. Z třídních výkazů dolnobousovské školy z let před válkou na mě vyskočilo jméno Karel Kohn, syn Hermíny Kohnové. A od něho byl krůček k jeho bratru Ottovi. V databázích obětí holokaustu totiž není uváděno místo narození, ale místo pobytu před nástupem do Terezína. A bratři Kohnové v té době žili v Praze. Třetím jménem je Václav Janda.

V seznamu výše je uveden Václav Janda, narozený 7. 1. 1921 – ten je uveden v městské kronice. Ale v terezínské databázi jsem našel i Václava Jandu, narozeného 7. 1. 1902. Oba rodáci z Dolního Bousova, oba mají den a měsíc narozený stejný. Co se mi tedy o těchto třech dolnobousovských rodácích podařilo zjistit?

Otto Kohn – Klement, 5. 11. 1909 Dolní Bousov – 29. 9. 1944. Bydliště měl v Praze XII, 12. 1. 1937 si podal žádost na policejní ředitelství v Praze o vysvědčení zachovalosti. Potřeboval ho přiložit k žádosti k zemskému úřadu o změnu jména (*V tiskopise uvádí – otec mrtvý.*). 20. 6. 1937 uzavřel sňatek již jako Otto Klement, jeho manželka Annie Guthová se narodila 14. 5. 1912 v Praze. Otto pracoval jako soukromý úředník, na vojnu nebyl v roce 1931 odveden. Byl zařazen

do transportu J pod číslem 866 (4. 12. 1941 Praha – Terezín). V Terezíně přežil téměř tři roky, pak byl zařazen do transportu El pod číslem 1189 (29. 9. 1944 Terezín – Osvětim). Datum transportu je i jeho datem úmrtí.

Karel Kohn, 10. 4. 1914 Dolní Bousov – 31. 7. 1942. 25. 1. 1939 si podal žádost o změnu jména, ta se ale již neuskutečnila. Byl četař v záloze, od 17. 3. 1939 hlášený v Praze – Motole, pracoval jako úředník, byl svobodný. 21. 4. 1939 dostal pas, 11. 3. 1941 obdržel vysvědčení zachovalosti za účelem vystěhování. Odejít z protektorátu se mu již nepodařilo. Byl zařazen do transportu At pod číslem 656, odjezd 7. 5. 1942 z Prahy do Terezína. Dva dny poté, 9. 5. 1942, byl odeslán transportem Ax pod číslem 656 do koncentračního tábora Sobibór (východ Polska, blízko dnešních hranic s Ukraji-

nou), zemřel 31. 7. 1942 v táboře Majdanek jako vězeň číslo 7978.0 (Majdanek je dnes částí polského města Lublin).

Václav Janda, 7. 1. 1902 – 1. 5. 1945. Narodil se v Dolním Bousově, byl to bratr výše zmíněného Františka Jandy. Jejich otec František Janda byl pekař v Brodecké ulici čp 147 (dnes je v tomto místě ulice). Po zatčení byl 7. 11. 1944 přesunut z Mladé Boleslavi na Pankrác, 16. 1. 1945 z Pankráce do věznice Gollénow (severozápad Polska), 9. 2. 1945 zpět na Pankrác a poté do Terezína. 27. 4. 1945 byl umístěn na izolaci, kde 1. 5. 1945 zemřel na tyf.

Protože zhotovení tří pamětních desek bylo zadáno již na podzim v roce 2024 a dodány byly začátkem letošního roku, jsou jména těchto tří obětí na další, čtvrté desce.

Události v květnu 1945

Události v květnu 1945 v Dolním Bousově, popsané v městské kronice, byly již dříve několikrát uveřejněny v Bousováku, a také v knize Jaroslava Balatky Český kotel. Stejně tak vzpomínky manželů Čepových. Podívejme se proto, jak události konce války popisuje kronika místní školy.

Květnové události v kronice školy

Válečné úspěchy našich spojenců se během roku stupňovaly a tempo válečných postupů se zrychlovalo. Poražené německé armády rychle ustupovaly. Civilní obyvatelstvo bylo evakuováno daleko do zázemí. Značná část těchto vystěhovalců byla umístěna v Čechách. Pro jejich ubytování byly většinou určeny školy. Ani naše škola nešla tomuto trpkému údělu. Obec dostala příkaz, že dnem 15. listopadu 1944 má být školní budova připravena pro ubytování vystěhovalců. Po delším jednání podařilo se zachránit pro vyučování celou starou budovu a v nové budově byla pro školní potřebu ponechána ředitelna. Dále bylo v nové budově ponecháno pět kabinetů pro školní sbírky. Pro vystěhovalce bylo zabráno celkem 16 místností. Vyučování bylo přerušeno jen na tři dny od 16. do 18. listopadu. Od 20. listopadu bylo zavedeno střídavé vyučování: obecná škola v pondělí,

ve středu a v pátek, měšťanka v úterý, čtvrtek a sobotu. Ve školní budově bylo umístěno asi 250 vystěhovalců z Maďarska, byly to hlavně ženy a děti. První transport přišel dne 25. listopadu, další 1. a 2. prosince. Vánoční prázdniny byly na neurčitou dobu pro nedostatek paliva prodlouženy a žákům byly dávány od 18. ledna domácí úkoly, při čemž bylo zakázáno školní místnosti vytápět. Na naší škole byly dávány žákům úkoly v pěti vytopených třídách staré školní budovy. Na začátku února 1945

došla do Vrščů zpráva, že 8. ledna zemřel v koncentračním táboře v Terezíně odborný učitel František Chlíbek.

Německé armády stále ustupovaly a zvláště na východě ztráceli Němci velké území. Obyvatelstvo východních krajů Německa prchalo směrem k západu a jihozápadu. Nepřehledné řady typických těžkých selských vozů, nákladních a osobních aut zaplnily naše silnice. K přechodnému ubytování těchto uprchlíků musely být uvolněny dosud neobsazené školy, jiné veřejné i spolkové budovy a hostince. Ale ani ty nestačily a mnohé transporty

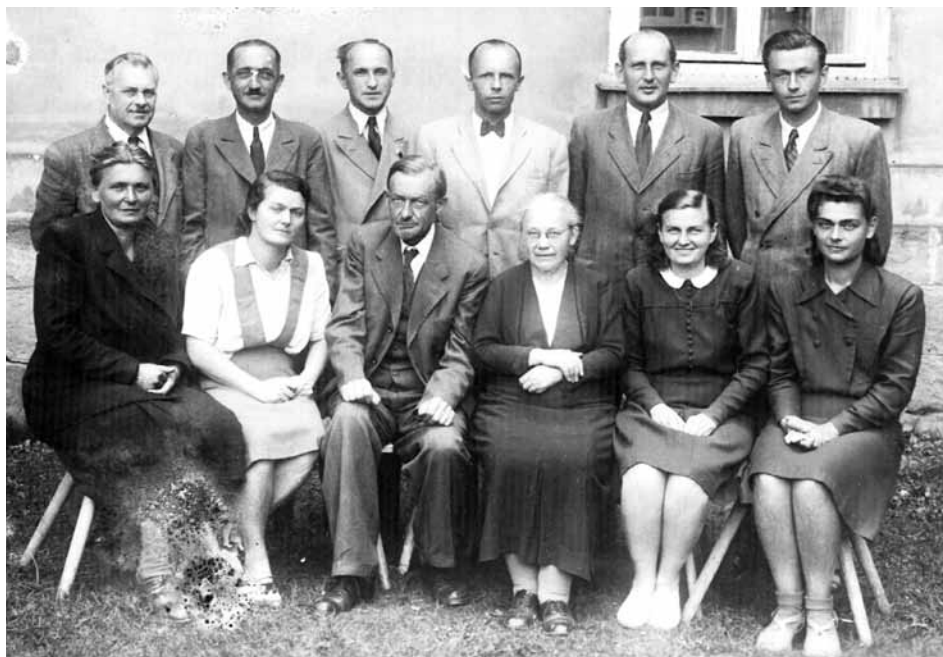

Tzv. národní hosté – vozy vystěhovalců na náměstí v Dolním Bousově.

přenocovaly na ulicích. Dne 14. února přišlo nařízení ihned vyprázdnit starou školní budovu, která dosud byla ponechána pro vyučování. Budova měla být uvolněna do 11. hodiny dopolední. V tomto týdnu nebyly žákům úkoly dávány, neboť v celém městě nebylo vhodných místností. Rovněž všechny sály místních hostinců byly zabrány pro uprchlíky. Dne 20. února byla rozdávána pololetní vysvědčení – na chodbě staré školní budovy. Naši žáci se tísnili na malém prostoru, zatímco v celé budově panoval hluk a ozývaly se drsné hlasy Němců. Škola ocitla se v tísnivém postavení. Řediteli školy podařilo se z celé školní budovy zachránit jen ředitelnu a pět kabinetů pro školní sbírky. Bylo nutno se postarat o náhradní místnosti pro vyučovací účely. Proto ředitel školy s předsedou místní správní komise panem Františkem Srbem se obrátili na duchovní správu římskokatolické církve se žádostí o uvolnění jedné větší nepoužívané místnosti v prvním patře zdejší fary. Jejich žádost byla odmítnuta. Farář Jan Fornůsek jako důvod zamítnutí udával, že by neměl na farní klid. Ředitel školy obrátil se potom na předsedu rady starších československé církve pana St. Straku, mlynáře v Bechově, a čsl. faráře pana Bendu o propůjčení modlitebni síně. Oba jmenovaní funkcionáři s nevšední ochotou žádosti vyhověli, a tak bylo umožněno, že od 1. března žáci zase dostávali pravidelně domácí úkoly.

V dubnu bylo podle výnosu ministerstva školství nařízeno, aby po velikonočních svátcích bylo zahájeno pravidelné vyučování. Protože nebylo v místě vhodných místností, bylo nutno hledat učebny v okolních vesnicích. Bylo vyjednáváno se starostou panem J. Šibou a řídícím učitelem panem M. Řihou ze Řitonic. Oba jmenovaní žádosti ředitele školy velmi ochotně vyhověli a dali nám školní budovu v některé dny k používání. Vyučování v Řitonicích bylo zahájeno 9. dubna a každá třída měla týdně čtyři vyučovací půldny.

Spojenecké armády na východě i na západě bleskurychlými útoky a obchvaty rozrážely a ničily německé prchající armády a obsazovaly německé území. Berlín svíjel se v posledních smrtelných křečích, neboť byl sevřen ze všech stran ocelovými kleštěmi Rudé armády a od západu se rychle blížili Američané a Angličané. Dne 3. května došla zpráva, že Adolf Hitler spáchal sebevraždu. Den 5. květen 1945 zůstane nezapomenutelným v našich dějinách. Byla sobota, nikdo z nás netušil, že

Učitelský sbor ZŠ DB cca v roce 1946 – stojící zleva: Josef Šabata, Antonín Němec, Milošlav Řiha, František Jeleček, Ladislav Hejna, Jaroslav Bradá. Sedící: Františka Helleroová, Marie Hakenová, Josef Macoun (ředitel 1939–1950), farářka, Marie Hercíková (prov. Volfová), Lidmila Kapuciánová (roz. Svobodová) či Milena Kapuciánová (roz. Ortová)

konáme poslední cestu do řitonické školy. V dopoledních hodinách vypuklo v Praze již od začátku okupace připravované povstání proti Němcům. Začátkem bylo obsazení rozhlasu. Pražská vysílací stanice volala celý národ do boje proti okupantům a o pomoc venkova na dobytí a obranu hlavního města Prahy. Obyvatelstvo našeho malého města ihned na první pražskou výzvu zahájilo s nadšením odbojovou revoluční akci. Již před vypuknutím revoluce byl v dubnu připravován *Revoluční národní výbor*, který v první revoluční den 5. května převzal velení a řízení odbojové činnosti. Jeho předsedou byl MUDr. František Vaněk, místopředsedou V. Neureiter, malíř; členové: Ant. Faltys, technický úředník, Mir. Kunst, zlatník, Frant. Linka, krejčí, Boh. Linková, manželka rolníka, Jos. Macoun, ředitel měšťanské školy, Ant. Němec, odborný učitel, Frant. Matoušek, správce filiálky OHZ (*Okresní hospodářská záložna*), Jos. Podzimek, technický úředník, Fr. Řezáč, rolník a Josef Žlůva, truhlář. Již v poledne 5. května zřídil radiomechanik Jaroslav Mertlík mladší ze svých součástí místní rozhlas, který ihned zahájil pravidelné nepřetržité vysílání. Toto zařízení mělo veliký význam a důležitost pro vedení odboje. Revolučnímu národnímu výboru bylo tak umožněno, že jeho rozkazy a pokyny byly známy všemu obyvatelstvu a mohly být rychle splněny.

Prvním zjevným znamením revoluce bylo, že všechny domy ve městě byly ozdobeny československými vlajkami a prapory. Německo-české označení veřejných budov a firemní tabule byly odstraněny.

Ještě téhož dne odpoledne byla vytvořena *místní vojenská jednotka*. Jejím velitelem byl major zdravotní služby MUDr. František Vaněk a jeho zástupcem podporučík Václav Čep, profesor. Revolučnímu výboru se dali k dispozici všichni členové místní četnické stanice, vojenští a četniční penzisté, všichni bývalí vojáci, příslušníci čsl. armády a mnoho občanů nevojáků. Tak vznikla početná vojenská jednotka. Prvním úkolem bylo zaopatření zbraní pro bojové akce. Bylo tedy přikročeno k odzbrojování zbylých Němců ve škole a německých strážních oddílů, které hlídaly transporty různého materiálu asi ve 120 vagónech mezi Dolním Bousovem a Obrubcemi. Obě akce byly hladce provedeny. Také železniční zřízení odzbrojovali německé vojáky, kteří projížděli naší stanicí. Získané zbraně byly odevzdány na četnické stanici, kde bylo zatím velitelství místní vojenské jednotky. Kromě toho se objevily v rukou občanů různé zbraně jako lovecké pušky, rakouské vojenské manlicherovky, vojenské pušky a karabiny čsl. armády, revolvery a opakovací pistole, které někteří občané po celou dobu okupace skrývali.

Revoluční výbor zasedal nepřetržitě v místnosti filiálky Okresní hospodářské záložny, která dala k dispozici místnost. Čekal na nás velmi nebezpečný podnik – zmocnit se zdejší tovární budovy, kde Němci měli ohromné skladiště nejrozmantějších věcí, které sem sváželi po celou dobu okupace ze všech obsazených zemí Evropy. Říkalo se, že toto skladiště patří mezi největší objekty toho druhu. Německá posádka, čítající asi 50 mužů, byla zvláště dobře a silně ozbrojena. Jejím velitelem byl správce skladiště štábní intendant Kurt Hildebrant. Naše vojenská posádka chtěla ještě v sobotu vzít továrnu útokem. Revoluční národní výbor chtěje zabránit zbytečnému krveprolití zahájil s Němci vyjednávání o vydání skladu. Proto odpoledne odebral se major MUDr. Vaněk, podporučík Čep a štábní strážmistr Čertík do továrny. Vyjednávání však nemělo výsledku a naši se vrátili do města. Za krátkou dobu však Němci poslali vzkaz, že by se rádi domluvili. MUDr. Vaněk jim vzkázal, že je přijme ve své ordinaci. Brzy přijel Hildebrant se dvěma důstojníky v autě. Všichni byli dobře ozbrojeni. Jednání trvalo přes hodinu. Němci vymýšleli různé průtahy. Konečně chtěli vydat sklad s podmínkou, že jim bude dovolen svobodný odchod se zbraněmi. Přirozeně, že tato jejich troufalá nabídka nebyla přijata. Byla jim dána poslední lhůta do příštího dne. Jednání bylo skončeno rozhodnutím: Zítra, v neděli do tří hodin odpoledne nám vydáte sklad, nebo ho dobudeme násilím. V neděli žilo naše město v netrpělivém očekávání. Němci žádali o prodloužení lhůty do devíti hodin dopoledne. Návrh byl zamítnut. Mnozí naši nadšenci nechtěli čekat do stanovené třetí hodiny odpolední a radili k okamžitému útoku. Uskutečnění toho by bylo mělo jistě pro nás značné oběti na životech. Němci kromě pistolí a pušek měli kulometry a pancéřové pěsti, kdežto naše posádka měla jen menší počet pušek, dále pistole a revolvery, z nichž některé byly již zastaralých typů. Tak nastalo další čekání. Jak dlouhá se nám zdála každá minuta. Zatím naše stráž v blízkosti továrny bedlivě hlídaly svého nepřítele a netrpělivě čekaly na příchod oddílů partyzánů, kteří slíbili, že ve tři hodiny přijdou našim na pomoc. V továrně byl zdánlivý klid. Naši hoši v noci přestříhli kabely elektrického vedení. Němci byli beze světla, bez rádia a bez telefonu, nevěděli, co se kde děje. Asi v půl třetí se otevřela tovární brána a vyjela tři

Zveme Vás na pohřeb našich třinácti padlých, který se bude konati v pátek dne 11. května 1945 o 16. hodině.

Uložíme své drahé mrtvé společně na hřbitově dolnobousovském.

Padli, abychom my mohli žít!

Přijďte se s nimi rozloučit a poklonit se jejich hrdinství!

Národní výbor v Dolním Bousově.

Anna Fridrichová, pohřební ústav, Dolní Bousov. — L. Lažan v Sobotce.

Parte vydala Anna Fridrichová, která vedla pohřební ústav v Dolním Bousově v Kostelní ulici (č.p. 138)

auta, jedno osobní a dvě nákladní, všechna plně obsazená. Němci se pokusili o útek. Došlo ke krátké srážce, v níž byl jeden Němec usmrcen a tři zraněni. Mezi zraněnými byl také velitel skladiště. Ostatní Němci se vzdali. Zatím někteří lidé vnikli do továrny a začali odnášet různé věci. Přesně ve tři hodiny přišli partyzáni. Naše posádka s nimi obsadila tovární budovy, postavila stráž a sklady zajistila. Kromě osobních zbraní bylo ukořistěno mnoho ručních granátů a pancéřových pěstí, které v příštích dnech konaly výborné služby nejen nám, ale i okolním bojovým skupinám a partyzánům.

Revoluční dny zůstanou navždy v živé paměti všeho obyvatelstva. Ulice již od soboty byly i za nepříznivého počasí plny obyvatelstva. Hlouchky lidí naslouchaly zoufalému volání Prahy o pomoc. Bylo slyšet vzdálenou dělostřelbu. Na radniční věži byla zřízena stálá hlídka, která měla hlásit pohyb a sílu ustupujících Němců. Ani v noci nenastal klid, na spaní nebylo ani pomyslení. V neděli ráno se objevily na domech fašistů kresby šibenice s oběšenci. Již v sobotu odpoledne se objevovala jednotlivá auta s prchajícími Němci. Později projížděly městem celé skupiny. Byly zadržovány a počet zajatých rychle stoupal. Zajatci byli

umístění ve škole. Naše hlídky na všech křižovatkách silnic se velmi dobře osvědčily. Vzdálené dunění dělové střelby nepřestávalo. V neděli odpoledne bylo slyšet zvláště prudkou střelbu od Turnova.

V pondělí 7. května časně ráno bylo telefonováno z Domousnic, že je rušno a neklid v lese u Prodašic, kde bylo obrovské municiční skladiště, odkud Němci odváželi náboje k bombardování Prahy. Proto byla část naší posádky na dvou nákladních autech poslána na pomoc do Ledec. Tam došlo k bitvě, v níž hrdinnou smrti padli dva naši občané, Václav Anděl, zaměstnanec boleslavské automobilky a Emil Chalupa, městský ponocný. Kromě toho tři z našich byli raněni. Celý den ozývala se v dálce na různých místech střelba, Praha volala o pomoc, ve městě se šířily poplašné zprávy, že německá boleslavská posádka připravuje trestnou výpravu proti našemu městu, mluvilo se o soustředování německého vojska v Jičíně a Milovicích. Večer přivezli naše padlé z Ledec. Ve městě nastal smutek a strach se vkrádal do duší občanstva před nejistou budoucností.

Velitel naší posádky podporučík Čep počítal s možností srážky s německým vojskem. Proto v úterý 8. května odešel s celou posádkou do lesa u Spařenec, aby zabránil případné bitvě ve městě a uchránil obyvatelstvo. Zároveň byli němečtí zajatci odvedeni z města a umístěni ve stodole samoty pana Schöfta na kraji lesa. V úterý byl v lese klid, neboť Němci ustupovali po silnici od Jičina k Mladé Boleslavi. V ten den došlo k bitvě na křižovatce u Pyrámu u Přepěř. Tam položili své životy za naše osvobození František Ságl a František Hrádek z Horního Bousova, Josef Förster, Václav Král, Josef Mařan, Jaroslav Smolík, Alois Tůma a Bohuslav Žďánský z Přepěř a dva Slováci – Imrich Bode a Vojtěch Šebeň.

Středa 9. května byla vyvrcholením a nejpohnutějším dnem našeho povstání. Praha byla ruskou armádou osvobozena. Na venkově však boje trvaly. Most u Samšiny na státní silnici byl zbořen a proud ustupujících Němců se obrátil směrem přes Rakov a Markvartice na Dolní Bousov. Proto se značná část našeho obyvatelstva uchýlila do polí a lesů. V odpoledních hodinách byl ohlášen silný transport Němců od Markvartic; byly to většinou tanky. Za chvíli se ozvala z lesa dělostřelba – došlo k bitvě. Němci byli ve veliké přesile. Přes 70 vozidel všeho druhu

a 2500 dobře ozbrojených vojáků. Naše jednotka měla jen 100 mužů. V nerovném boji bylo několik německých vozidel zničeno, ale naši museli ustupovat do lesního porostu směrem ke Krocni. V bitvě padl Karel Smetana, který se šílenou odvahou nadšence z bezprostřední blízkosti ručními granáty zničil německé obrněné auto. Kromě něho padl ruský partyzán, který je pochován na místě bitvy. Dva z našich hochů byli zraněni. Němci měli značné ztráty na mrtvých a raněných. Bitva trvala přes hodinu. Po našem ústupu Němci osvobodili zajatce ve stodole a odjeli směrem k městu. Stodolu zapálili. Na Zahradkách bylo na projíždějící Němce vystřeleno. Ve městě transport zastavil, při čemž někteří Němci vnikli do domu trafikanta invalidy Ant. Tejkla, jehož zastřelili a jeho manželku Annu smrtelně poranili. Trafiku vyloupili. Potom vnikli do školy a vzali s sebou zbylé Němce a německé ošetřovatelky. Propustili náš sanitní oddíl, který u Spařenec zajali. Potom nasedli a odjížděli směrem k Rohatsku na Mladou Boleslav. Při průjezdu městem zběsile na všechny strany střelili. To byli poslední Němci, kteří městem projeli. Nastal klid. Obyvatelstvo vycházelo z úkrytů a vracelo se z lesa. Večer jsme dostali zprávu, že tento velký transport Němců byl z části potřen oddílem ruských partyzánů v obrubeckém lese a zbytek hloubkovými letci nedaleko Března.

Den 10. květen byl dnem radosti a jásotu. V poledních hodinách přijelo do města první ruské auto a za ním brzy následoval další.

Byli to většinou důstojníci. Po nadšeném uvítání, jehož se zúčastnilo všechno obyvatelstvo, promluvil jeden z ruských důstojníků a MUDr. Vaněk. Zatím přijížděli další Rusové. Byl to předvoj Rudé armády, které velel generál Sokolov. Tato armáda projížděla nepřetržitě celé odpoledne a celou noc městem za nadšeného vítání. Část byla také ubytována ve městě. Nikdo celou noc nespál. Všechny domy byly plné. Na náměstí a na lukách v Lipkách planuly jasné ohně, u kterých besedovali Rusové s našim obyvatelstvem. Generál Sokolov při svém příchodu proslovil k našemu obyvatelstvu řeč. Zdůraznil své uspokojení, že se ruské armádě tak rychle a včas podařilo od Berlína přijít Praze na pomoc, zachránili ji před zkázou a osvobodili bratrský národ československý z poroby surového fašismu a nacismu.

V pátek 11. května ponořilo se naše město v hluboký smutek. Na ulicích vládlo ticho, jen chvílemi ozýval se tlumený hovor. Na mnohých domech objevily se vedle vlajek smuteční prapory. Na náměstí na dlouhém katafalku spočívalo 14 černých rakví. V nich byli naši hrdinové z Dolního Bousova a okolních obcí, kteří v revolučních bojích s okupanty u Ledec, Přepěř a Spařenec položili své životy za osvobození své vlasti. Brzy odpoledne zaplnily se ulice občanstvem z města a širokého okolí. Po 14 hodině začaly pohřební obřady. Účastníci vyslechli v hlubokém dojetí četné smuteční projevy. Mohutný

11. 5. 1945 – Mohutný průvod cca 4000 účastníků se z náměstí ubíral Brodeckou ulicí, přes Lhotu, po Hrázi, Školní ulicí a opět přes náměstí ke hřbitovu.

průvod se potom ubíral Brodeckou ulicí, přes Lhotu, po Hrázi, Školní ulici a přes náměstí ke hřbitovu. Když odcházely poslední řady z náměstí, čelo průvodu bylo opět na náměstí. Počet účastníků činil asi 4000 lidí. Zesnutí byli pochováni ve společném hrobě v parku před hřbitovni zdí. Dodatečně musel být hrob rozšířen, neboť během týdne přibýly další dvě oběti revolučních dnů. Jména: Václav Anděl, Emil Chalupa, Karel Smetana, Antonín Tejkl, Marie Tejkllová, František Hrádek, František Ság, Václav Král, Josef Mařan, Jaroslav Smolík, Alois Tůma, Bohuslav Žďánský, štábní kapitán Imrich Bode (Slovák), četař Vojtěch Šebeň (Slovák), Josef Förster a Josef Doškár. Jejich jména budou vryta nejen do tvrdého kamene pomníku, ale budou také zapsána zlatým písmem v našich srdcích, neboť pro naše osvobození dali to nejcennější, co měli – své životy. Necht jsou vzorem lásky k vlasti všem budoucím generacím. Čest jejich nehynoucí památce!

Květnová revoluce v kronice četnické stanice

O činnosti dolnobousovských četníků Fořta a Čertíka za okupace a v květnových dnech vypovídají jejich vlastní popisy událostí sepsané v roce 1947 pro nadřízené orgány. Jsou založeny v Kronice četnické stanice Dolní Bousov.

V době okupace měl vrchní strážmistr František Fořt spojení s nadporučíkem v záloze Stanislavem Strakou z Bechova, který přechovával a vydatně podporoval stravou i oděvem 10 a ku konci války 30 ruských zajatců, uprchlých z německého zajetí. Když bylo německými úřady a okresním úřadem v Jičíně nařízeno pátrati po těchto zajatcích, měly se prohledati lesy kolem Svobodína a Obrubec. V pátek došlo nařízení, o kterém ihned vrchní strážmistr Fořt vyrozuměl mlynáře Straku a označil mu, které části lesů se budou v pondělí prohledávat. Mlynář Straka převedl ruské zajatce do jiného úseku lesa, takže celá četnická stanice z Dolního Bousova, za součinnosti správce lesů Tomáše Plačka ze Svobodína a dvou hajných nenalezli v lese nikoho, a výsledek prohlídky lesů byl v hláše-

Další zápis v kronice cituje dokument, v němž jsou jmenovány osoby související s květnovými událostmi.

Rozkaz SNB, okresní velitelství Jičín, č. j. 1418 ze dne 13. srpna 1945:

Seznam partyzánů a osob, které se zvláště vyznamenaly v bojích 5.–9. května 1945: Emil Chalupa, 26. 10. 1911; Václav Anděl, Dolní Bousov, 1. 10. 1911; Karel Smetana, Dolní Bousov, 3. 8. 1906; František Hrádek, krejčí Horní Bousov, 6. 4. 1906; Jaroslav Pelc, příručí Horní Bousov, 20. 11. 1920; František Ság, hostinský Horní Bousov, 4. 11. 1894; Alois Tůma, zemědělec Přepěře, 3. 10. 1925; Václav Král, dělník Přepěře, 10. 8. 1919; Jaroslav Smolík, obuvník Přepěře, 1924; Bohumil Žďánský, holič Přepěře, 12. 11. 1909; Josef Mařan, student Přepěře, 22. 6. 1926; Josef Förster, domkář Přepěře, 7. 3. 1906; Vratislav Rejzek, malíř pokojů Kněžmost, 27. 1. 1898; Vojtěch Šebeň, zajatec slovenské armády, 10. 2. 1909; Imrich Bödi, za-

jatec slovenské armády, 13. 11. 1908; major MUDr. František Vaněk, lékař Dolní Bousov, 28. 3. 1884; poručík v záloze Václav Čep, profesor Dolní Bousov, 10. 10. 1908; Miroslav Marek, Dolní Bousov, 14. 4. 1922; Antonín Hlaváček, sládek Dolní Bousov, 25. 12. 1921; František Stránský, technický úředník Dolní Bousov, 16. 2. 1921; Jaroslav Holý, studující průmyslové školy Dolní Bousov, 22. 12. 1922; František Šourek, dělník Dolní Bousov, 11. 5. 1911; Karel Žďánský, dělník Dolní Bousov, 8. 11. 1908; Jaroslav Ritter, dělník Dolní Bousov, 5. 9. 1921; Vladislav Kocvera, úředník Dolní Bousov, 26. 8. 1923; Oleg Hlaváček, sládek Dolní Bousov, 10. 9. 1923; Jan Kavan, dělník Dolní Bousov, 16. 5. 1907; Vilém Mazánek, obuvník Dolní Bousov, 29. 1. 1899; Pavel Masný, desátník v. v. Dolní Bousov, 8. 7. 1929; Ladislav Aust, číšník Dolní Bousov, 30. 4. 1918; Přemysl Dolenský, úředník Sobotka, 14. 5. 1923; Vladislav Dolenský, číšník Sobotka, 14. 7. 1920.

ni negativní. Výše uvedení ruští zajatci v měsíci dubnu 1945 přetrhali telefonické vedení mezi Dolním Bousovem a Mladou Boleslaví, aby tak zamezili dorozumívání se velitelství skladiště v cukrovaru u Dol. Bousova s německým velitelstvím, které nařizovalo vývoz zásob oděvů, prádla, obuvi atd. ze skladiště.

Když dne 5. 5. 1945 o 12.30 pražský rozhlas volal o pomoc policii, četnictvo a vládní vojsko, současně bylo voláno z nádraží v Dolním Bousově na četnickou stanici telefonicky o rychlou pomoc četnictva. Tehdy vrchní strážmistr Fořt vzal s sebou štábního strážmistra Václava Jandějska a na kolech jeli oba na nádra-

Na fotografii z pohřbu bousovských padlých jsou zleva: Tvrdý Jan (z profilu), Říha Miloslav (v uniformě s čepicí), četník Jan Čertík (také s čepicí), Ladislav Kocvera (s kravatou), Jan Čep (5. zleva).

ží. Od Sobotky přijel vlak, ve kterém byli i němečtí ozbrojení vojíní. Obecensťo bylo vyzváno vystoupit s podotknutím, že vlak dále nepojede. Čtyři němečtí vojíní byli odzbrojeni, a tak se nám dostaly první zbraně do rukou. Vojíny odvedl št. strážmistr Jandejsek do četnických kasáren, kde byli střezeni. Mezitím shluklo se před nádražní budovou v Dolním Bousově asi na 200 lidí různého stáří a pohlaví, kteří žádali učinit útok na vojenské skladiště v cukrovaru u Dolního Bousova, aby Němci nemohli zásoby tam uložené zničit. Jako důvod nutného útoku uváděli, že Němci dne 4. 5. 1945 polévali petrolejem a benzínem zásoby ve skladišti a chystají se se skladiště zapálit, dříve nežli ho opustí. V čele tohoto davu stál sokolník N. Novák a obuvník N. Mazánek, oba z Dolního Bousova. Na otázku vrchního strážmistra Františka Fořta, jakými zbraněmi bude na třicetičlennou vojenskou posádku v cukrovaru útočeno, odpověděli, že holemi a kamením. Žádost k útoku opětovali a žádali, aby vrchní strážmistr Fořt převzal velení, že máme již čtyři německé pušky a naši jednu četnickou pistoli. Nato vrchní strážmistr Fořt odpověděl, že i toto je nedostatečné proti dobře kryté vojenské posádce, která pozůstávala z jednoho hejtmána a 30ti vojínů, kromě skladního personálu, jenž měl dostatek zbraní a střeliva ze skladiště. Když bylo naléháno, aby byl útok proveden, poukázal vrchní strážmistr Fořt na to, kdo si vezme na svědomí řadu mrtvých, raněných, pak vdov a sirotků našeho lidu, s čímž musí být v takovémto boji počítáno. Prohlásil, že v cukrovaru jsou 4 kulometry, kromě velkého počtu jiných střelných zbraní. Posádka, která minulého dne (tj. 4. 5. 1945) do Dolního Bousova přišla, pozůstává ze třiceti dobře pro boj vycvičených vojínů. Dále vrchní strážmistr Fořt řekl, že bude vyjednávat telefonicky s velitelem skladu hejtmánem Kurtem Hildebrantem, že Německo již kapitulovalo, aby skladiště bez boje vydal. Šli tedy vrchní strážmistr Fořt, sokolník Novák a obuvník Mazánek do kanceláře ČSD, odkud vrchní strážmistr Fořt volal k telefonu hejtmána Hildebranta. Když mu vysvětlil situaci a žádal hejtmána Hildebranta, aby skladiště vydal bez boje, neboť jejich odpor by byl marný, zdálo se, že již skladiště vydá. Náhle však řekl „Počkejte chvíli“ (Warten Sie ein Moment). Mezitím bylo v telefonu slyšet křik, takřka řev osoby nedaleko stojící, která křičela „Ne, nikdy, my skladiště

nedáme, přísahali jsme, že budeme bojovat a ne skladiště dobrovolně dávat. Proto budeme bojovat až do posledního muže, do posledního náboje, do poslední kapky krve“. Tento výrok pronesl hejtmán Fuchs, velitel posádky v cukrovaru. Hned nato ho opakoval do telefonu velitel skladiště hejtmán Hildebrant.

Dav před nádražím očekával netrpělivě výsledek rozhodování Němců a proto když telefonicky odepřeli skladiště vydat, řekl vrchní strážmistr Fořt, že do skladiště dojde na kole a tam bude vyjednávat s hejtmánem Hildebrantem osobně. Zástup lidu šel do četnických kasáren a vrchní strážmistr Fořt jel do cukrovaru. U hostince Baráček, který je od cukrovaru asi 200 kroků vzdálen, potkal muže jedoucího na kole, který křičel, aby se vrátil, jelikož Němci u cukrovaru střílí a jeden muž tam leží krví zalit v silničním příkopě. Každý, kdo prý se přiblíží, bude odstřelen. Aby vrchní strážmistr splnil dané slovo, nedbal onoho výstražného varování a jel dále. Když přijel asi na 100 kroků od vchodu do cukrovaru, spatřil asi deset vojínů na silnici a kromě toho asi šest pušek, které byly namířeny skrze prkenný plot na silnici směrem, odkud přijížděl. Ze silničního příkopu odnášeli dva Němci střeleného muže, kterého měli na nosítkách. Vrchní strážmistr Fořt skočil z kola a chtěl obrátit zpět k Dolnímu Bousovu. Nato německý poddůstojník (Unteroffizier) počal křičet „Sem půjdeš, nebo střílíme!“ Jelikož bylo jisto, že na tu krátkou vzdálenost zášah by byl jistý, obrátil vrchní strážmistr Fořt kolo opět k cukrovaru a šel obklopen Němci na nádvoří cukrovaru. Tam zůstal asi hodinu, zbaven akční volnosti a obklopen německými vojíny s nasazenými bodáky. Domáhal se rozhovoru s hejtmánem Hildebrantem, který po nějaké chvíli přišel, a s ním též velitel posádky hejtmán Fuchs. Vrchní strážmistr Fořt prohlásil, že telefonoval z nádraží a jelikož vydání skladiště bylo odepřeno, přichází dohodnout se osobně, ježto od Dolního Bousova táhne dav 200 lidí a od Sobotky bylo hlášeno, že táhne na cukrovar 300 lidí. Aby se předešlo zbytečnému prolévání krve, žádal Fořt, aby skladiště bez boje vydali. Hejtmán Hildebrant mlčel, váhal, rozmýšlel, když přiskočil hejtmán Fuchs a počal křičet opět tatáž slova jako do telefonu, to jest že skladiště nevzdají, že přísahali, že budou bojovat a ne skladiště bez boje dávat. Vrchní strážmistr Fořt stál půlkru-

hem obklopen německými vojíny s nasazenými bodly. Mezi důstojníky i mužstvem bylo pozorovat velké rozechvění a neklid, snad proto, že Fořt prohlásil, že na cukrovar táhne 200 lidu od Dolního Bousova a 300 lidu od Sobotky. Tohoto okamžiku využil vrchní strážmistr Fořt a tázal se hejtmána Hildebranta, kde je ten postřelený partyzán, jehož nesli při jeho příchodu na nosítkách do brány cukrovaru. Hejtmán Hildebrant byl ochoten zavést Fořta do místnosti, kde na nosítkách byl vlečen z kalhot a spodního prádla těžce zraněný partyzán – Čech. Měl prostřelené stehno střelou dumdum, neboť vyhrézlé maso bylo ve velikosti lidské pěsti. Na otázku, proč se toto stalo (Warum ist das Pasiert?) odpověděl hejtmán Hildebrant, že byl zastaven při jízdě na motorce, což uposlechl. Náhle však vsedl na motorku a chtěl ujet. Z toho důvodu musel býti střelen. Pak vedl Fořta na jiné místo ukázat, jaké měl onen partyzán zbraně. Byl to ruční granát vejčitého tvaru a pistole s 50ti kusy nábojů. Vrátili se oba zpět k raněnému, jemuž nebyla dosud lékařská pomoc poskytnuta. Řekl tedy vrchní strážmistr Fořt k hejtmánu Hildebrantovi, že takto zraněný člověk se bez lékařské pomoci nechat nesmí. Nato řekl Hildebrant, že již telefonovali pro lékaře a nikdo nepřišel. Tu řekl Fořt, že by lékařskou pomoc opatřil. Jelikož hejtmán Hildebrant neodpověděl a hejtmán Fuchs zůstal nečinně stát, obrátil se Fořt a řekl vojínům, že jest poslán pro lékaře. Tito se rozestoupili a vrchní strážmistr Fořt vsedl u brány na kolo, mezi tím vojíní tázavě pohlíželi na hejtmány, z nichž nikdo neodpověděl. Při jízdě na kole mezi hostincem Baráčkem a železniční tratí potkal Fořt auto, v němž seděl MUDr. Vaněk a jeho doprovázel štábní strážmistr Jan Čertík. Na znamení stát MUDr. Vaněk zastavil a vrchní strážmistr Fořt mu krátce řekl o zraněném partyzánovi. Poté obrátil kolo a jel s MUDr. Vaňkem zpět do cukrovaru. Tam po ošetření partyzána a jeho odeslání do nemocnice v Mladé Boleslavi bylo vyjednáváno znovu o vydání skladiště bez boje. Vyjednávání vyznělo opět jako v prvních dvou případech. Proto vrátil se Fořt společně s MUDr. Vaňkem na četnickou stanici v Dolním Bousově, kde byl před budovou velký zástup lidu. Někteří z nich měli již vojenské obleky a zapisovali dobrovolně hlásící se muže ku službě. K četnické službě přihlásili se též štábní kapitán v. v. Josef Volf, vrchní strážmistr v. v. Jan Charvát, štábní strážmistr Petr Ce-

poušek a respicient Finanční stráže Josef Havelka. Od té doby konal vrchní strážmistr Fořt službu pouze u telefonu.

Dne 7. května 1945 byli na dvoře četnické stanice v Dolním Bousově zastřeleni dva muži, o nichž bylo prohlášeno, že jsou bezesporně od královéhradeckého gestapa, a kteří brutálně zacházeli s českým lidem. Druhého dne (8. 5. 1945) o páté hodině prohlásil podporučík Václav Čep, který velel shromážděnému lidu, že jakmile se o tomto jednání Němci dovědí, bude s Bousovem velmi zle. Němci budou se krutě mstít také proto, že jsme zajali dosud 130 jejich příslušníků a vzali jim skladiště v cukrovaru u Dolního Bousova. V důsledku toho činil ihned návrh – v přítomnosti št. strážmistra Václava Jandějska – ihned odejít do lesů a vzít s sebou zajatých 130 Němců. To se také dne 8. 5. 1945 o 6. hodině uskutečnilo. Obyvatelstvo Dolního Bousova, jakmile se o tomto dozvědělo, bylo pojata hrůzou a strachem, poschovávalo peřiny a šatstvo do sklepů a uprchlo do polí nebo do lesů, kde nocovalo po dvě noci. Na dotaz jednoho přítomného člena, že na stanici musí někdo zůstat, odpověděl podporučík Čep, že zde zůstanou vrchní strážmistr Fořt, št. kapitán v. v. Josef Volf a finanční respicient Havelka. Ostatní Dolní Bousov opustili. Den 8. května byl pro Dolní Bousov mírný. Teprve dne 9. 5. 1945 bylo ze Sobotky hlášeno, že velká pancéřová kolona Němců, která přijela od Jičína, obrací vozy a jede směrem k Markvarticům. Po malé chvíli bylo telefonováno z Markvartic, že ona kolona projela Markvarticemi a odbočuje k Dolnímu Bousovu. Vrchní strážmistr Fořt vyslal ihned dva muže na kolách, aby vyrozuměli bousovské obyvatele v lese u Spařenec o příjezdu této kolony. Spojka však do lesa již nedojela, neboť německá kolona byla v lese dřív a nastala velká přestřelka. Při tomto nerovném boji byli zabiti dva Němci, kdežto na naší straně byl zastřelen jeden muž z Dolního Bousova (Karel Smetana) a jeden ruský zajatec (Petr Pařin). (Pomníky v místech, kde zahynuli,

jsou dodnes. Jejich okolí bylo v dubnu uklizeno a u silnice byly Pavlem Kverkem osazeny směrovky, usnadňující jejich nalezení. Pomníky by měly být součástí uvažované naučné stezky „Rachvala“, vedoucí dál k písčkovcovému lomu a Krocně.) Němci hnali útokem na stodolu rolníka Josefa Schöfty zvanou Pávovna, od níž naše stráž uprchly před německou přesilou. Zde Němci vysvobodili svých 130 soukmenovců ze stodoly, a pak ji zapálili, takže lehla popelem. Ihned nato se ocitla celá kolona i s osvobozenými Němci v Dolním Bousově, kde stříleli po ulicích a vnikli do domu trafikanta Tejkla. Tejkl ležel jako starý, nemocný člověk v posteli, kde byl zastřelen. Jeho manželka dala se na útěk a byla na dvoře usmrcena. Telefonní dráty byly na náměstí, kde německá horda zle řádila, přetlučeny. Když hnala smečka rozrušených Němců na četnická kasárna, prohlásil št. kapitán Volf, že by bylo zbytečné nechat se od nich týrat, případně usmrtit. Teprve tehdy jsme všichni tři opustili kancelář četnické stanice a rychle se vzdálili stodolou do polí. Za zahradou naskytl se nám hrůzy plný obraz, neboť jsme spatřili, jak každý, kdo jen trochu mohl, spěchal polemí od obce co nejdále mohl, takže v obci zůstaly jen staré, neduživé osoby nebo ten, kdo utéci nemohl. Toto řádění Němců v Dolním Bousově trvalo asi 90 minut, to je od 14.30 do 16 hodin. Pak pohnula se celá kolona směrem k Rohatsku. Mezi Obrubcemi a Březnem byla údajně tato kolona partyzány odzbrojena.

Dlužno poznamenat ještě to, že asi v měsíci únoru 1945 zadržela v Rohatsku služba COP dva ruské uprchlé zajatce, které hlad přinutil k cestě do obce za denního světla. Rusové byli odevzdáni četnické hlídce vrchního strážmistra Františka Fořta a št. strážmistra Jandějska. Dle nařízení byli dopraveni nejbližšímu zajateckému táboru, který byl toho času v Horním Bousově. Formálně bylo odevzdání provedeno, avšak do tábora nebyli zajatci odevzdáni a byli na zahradě u velkostatku propuštěni, načež uprchli opět k lesu.

Podobně bylo v březnu 1945 telefonováno na četnickou stanici Dolní Bousov z obce Markvartice, že ve Skuříně na obecním úřadu jsou dva angličtí zajatci, aby je četnictvo převzalo. Zajatci byli dopraveni na četnickou stanici Dolní Bousov, kde jim byla poskytnuta strava a nocleh. Druhého dne ráno jel s nimi vrchní strážmistr František Fořt do Řepova, kudy procházel zajatecký tábor. Tam před pochodujícím zajateckým táborem asi na 300 – 400 kroků šel sám anglický kapitán, doktor, kterému Fořt oba anglické zajatce odevzdal. Zajatci byli ihned propuštěni a uprchli k lesu. Vrchní strážmistr Fořt nechal si potvrdit jejich převzetí kapitánem s nečitelným podpisem, ačkoliv anglický voják z Londýna, německy mluvící, řekl předem Fořtovi, že s tímto kapitánem byl zajat současně i on.

Koncem měsíce dubna 1945 přišla na četnickou stanici v Dolním Bousově manželka přednosty stanice ČSD Karolína Gärtnerová a prohlásila, že její manžel žádá, aby vrchní strážmistr Fořt přišel ihned k němu do kanceláře. Při příchodu do kanceláře prohlásil přednosta Arnošt Gärtner, že je vyzván německými úřady, aby ihned odeslal vagón benzínu, který je mezi druhými vagóny u obce Rohatsko. Žádal o radu, co má dělat. Vrchní strážmistr Fořt mu odpověděl, aby veškerý benzín nechal složit do skladiště na nádraží v Dolním Bousově, a to spolehlivými osobami, které by čin nevyzradily. Onen benzín bude jedenkrát velmi potřebný. A tak byl benzín složen do skladiště a v době státního převratu bylo oním benzínem zásobováno celé okolí kolem Dolního Bousova, jmenovitě Mladá Boleslav, Bakov, Turnov, Rovensko, Dobrovice, Ledce a podobně, které převzaly po 100–200 litrech benzínu, aby byly auta a motorky schopny k jízdě. Jiná význačnější činnost nebyla.

V Úmyslovicích dne 21. ledna 1947,
vrchní strážmistr František Fořt

Výňatky z dolnobousovské kroniky

Z dolnobousovské městské kroniky jsou i dvě informace o akcích v prvních dnech po osvobození.

Dobrovolná sbírka na pozůstalé vdovy a sirotky. Pořádáme a místním rozhlasem vyhlášíme sbírku na pozůstalé vdovy a sirotky po padlých. V první řadě chce RNV (Revoluční národní výbor) zajistit všechny sirotky. Usneseno zajistit jim věna ve formě životních pojistek. V několika dnech sešlo se od našeho

občanstva dolnobousovského tolik příspěvků, že jsme mohli poskytnout nejen slušné výpomoci vdovám a rodičům, ale i zcela proplatit devíti dolnobousovským sirotkům životní pojistky. Každý obdržel po 20.000 Kčs. Prémie byly námi splaceny. Tento čin našeho občanstva svědčí také o jeho vysokém smyslu pro národní

solidaritě a slouží mu ke cti. Málokde se podařilo tak hladce vyřídit tuto palčivou otázku.

Sbírka potravin pro Terezín: Revoluční národní výbor také uspořádal sbírku potravin pro Terezín, ale po zprávách, že ještě nutněji je potřebí pomoci Praze, kde za obléhání vážlo zásobování, poslali jsme plně naložené nákladní auto mlynáře Homolky s moukou, chlebem, koláči, cukrem, suchary atd. do Prahy. Auto tam dojelo ještě za bojů a bylo jedním z prvních, jež z venkova tam dorazily.

Také další zápis je z dolnobousovské městské kroniky. Popisuje činnost štábního strážmistra Jana Čertíka.

Prvním dolnobousovským občanem, který zavelel se zbraní v ruce do boje proti okupantům v sobotu 5. května 1945, byl štábní strážmistr z místní četnické stanice Jan Čertík. Narodil se v roce 1906 ve Velechvíně, okres České Budějovice. K četnictvu nastoupil 1. listopadu 1928, absolvoval školu a po ní byl zařazen do Hejnic, poté do Frýdlantu a jinde, kde byl od 21. května 1938 činný v jednotce SOS. Do Dolního Bousova byl odvelen 12. dubna 1939. Koncem roku 1939 vstoupil do ilegálního podzemního hnutí v Praze, které vedl odborný rada ministerstva financí František Blažek. V roce 1941 vstoupil do Severočeského revolučního národního podzemního hnutí a byl zařazen do obvodu Dolní Bousov jako zástupce velitele obvodu. Zprávy podával veliteli jičínského obvodu nadpo-

ručíku v záloze, učiteli Miloslavu Podhorskému v Sobotce. Počátkem roku 1945 se napojil na výzvědný oddíl parašutistů 1. ukrajinské armády, kterému velel major Volek v Zásadce u Mnichova Hradiště. Dodával zprávy, nákresy vojenských skladišť v Dolním Bousově a muničních u Ledců. Do Severočeského hnutí zapojil Jana Čertíka strážmistr Josef Doškář. Po zatčení poručíka v záloze, dolnobousovského učitele Františka Chlíba a strážmistra Josefa Doškáře se Čertík stal 1. 8. 1944 velitelem obvodu.

Za činnost v průběhu války a v květnových bojích mu Revoluční národní výbor v Dolním Bousově vystavil 20. května 1945 potvrzení: „Podepsaný RNV v Dolním Bousově potvrzuje jednomyslně, že pan Jan Čertík, okresní štábní strážmistr četnictva, byl již před revolucí, t. j. dávno před 5. květnem 1945, a zejména pak v revolučních dnech aktivně činný se zbraní v ruce při našem odboji a projevil při každé příležitosti příkladnou a iniciativní neohroženost a chrabrost. Z jeho podnětu byla hned 5. května ustavena v našem městě ozbrojená početná jednotka, která se zúčastnila bojů s nepřítelem ve městě samém i okolí, přičemž došlo ke krvavým ztrátám na obou stranách. Celým svým chováním projevil Jan Čertík naprostou státní a národní spolehlivost. Národní výbor vyslovil Janu Čertíkovi své plné uznání také tím, že jednomyslně navrhnul na příslušných místech jeho povýšení a vyznamenání pro chrabrost.“

syny Milošem a Jaroslavem. František Blažek byl již za první světové války členem „České Mafie“. Pro toto ilegální hnutí jsem opatroval zbraně a střelivo. Milošovi Blažkovi, který mne často navštěvoval a uděloval rozkazy, jsem předal celkem 4 opakovací pistole a větší počet nábojů. Ostatní zbraně byly ukryty v okolí Dolního Bousova a bylo jich též při revoluci plně využito. Část zbraní byla, po dobu služby vrchního strážmistra Romana Nýče na četnické stanici v Dolním Bousově, zakopána ve dvoře četnické stanice přímo pod oknem. Zbraně tyto sloužit měly pro okamžité ozbrojení v případě rychlé potřeby. Ze zbraní tam zakopaných náležely dvě pistole št. strážmistru Petru Cepouškoví, tři pistole a tři ruční granáty mě a množství střeliva bylo shledáno společně všemi příslušníky stanice. Před odchodem vrchního strážmist-

Podepsáni MUDr. František Vaněk, major; Josef Macoun, úřadující místopředseda; Josef Žilva.

Potvrzení o ilegální činnosti potvrdil v Sobotce 1. června 1945 nadporučík dělostřelectva v záloze Miloslav Podhorský a předseda MNV Dolní Bousov Josef Aust: „Jan Čertík uvedl v činnost organizovanou partyzánskou jednotku v Dolním Bousově, zajistil čtyři vagóny výbušnin a zbraní pro třicet vojáků z vlaku na trati u Rohatska, vojenský lazaret vedený důstojníkem SS ve škole, zachránil architekta Jandu, který vezl zprávu na motocyklu a měl být v cukrovaru zastřelen, protože u něho byly nalezeny revolver a dva granáty. 6. května v noci s dobrovolci Jaroslavem Mertlíkem, Jaroslavem Zahájským a Františkem Stránským přerušil elektrické a telefonní vedení do cukrovaru, takže německá posádka neměla spojení. Odpoledne ppor. Václav Čep se skupinou a partyzáni vedení Janem Čertíkem zadrželi prchající německou posádku čtyřiceti mužů z cukrovaru, kde padli dva vojáci a byl zraněn hejtman Hildebrandt a zabrali skladiště až do příchodu Rudé armády.“

Prezident republiky udělil Janu Čertíkovi 5. září 1946 československou vojenskou medaili Za zásluhy 1. stupně, č. m. 16013. Za Ministerstvo obrany podepsán generál Ludvík Svoboda. 28. října 1950 udělil ministr vnitra Československé republiky Janu Čertíkovi za účast ve II. národním odboji Pamětní odznak druhého národního odboje. Jan Čertík zemřel v roce 1967.

ra Romana Nýče z četnické stanice Dolní Bousov, přemístil jsem uvedené zbraně a střelivo za pomoci vrchního strážmistra Romana Nýče do lesů k obci Skuřina. Tyto zbraně byly vyzvednuty v naprosté zahořalém stavu v měsíci březnu 1945.

V roce 1940 došlo k zatčení Miloše Blažka gestapem v Praze, pro opatrování cestovních pasů do zahraničí pro odjezd čsl. důstojníků. Miloš Blažek byl odsouzen k trestu smrti a dne 1. 4. 1943 v Berlíně – Plötzensee popraven. Posléze byl gestapem zatčen i František Blažek a po propuštění z Pankráce zemřel následkem útrap tam prožitých. Jaroslav Blažek, t. č. bytem v Praze Dejvice, Na Markvartce 11, vydal část mnou dodaných zbraní ilegální organizaci „Rada tří“. Jistému občanu Josefu Císaři z organizace „Rada tří“ vydal mnou dodanou pistolí ráže 9 mm,

Okupace a revoluce ve vzpomínkách Jana Čertíka

Také praporek Jan Čertík v roce 1947 popsal svoji činnost za dobu okupace a v době revoluce.

Dne 15. března 1939, kdy Němci obsazovali země České, jsem byl jako velitel pohraniční silniční pasové kontroly v Bohumilci, okres Turnov. Dne 12. dubna 1939 jsem byl přemístěn na stanici Dolní Bousov, okres Jičín, kde jsem sloužil až do 30. srpna 1945.

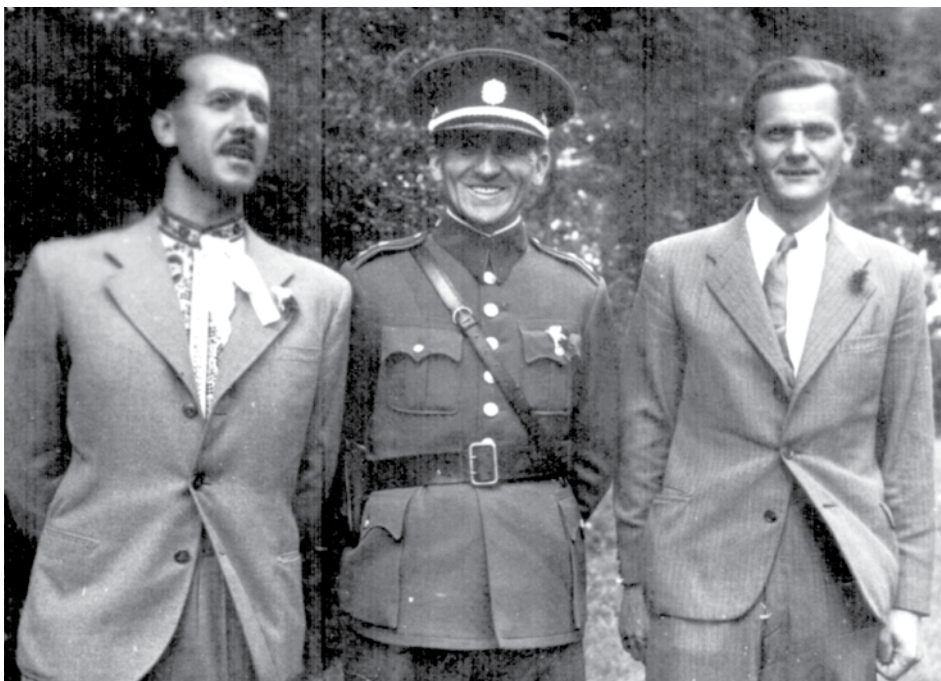
Koncem roku 1939 jsem byl zapojen do ilegálního podzemního hnutí „Rada tří“ v Praze odborovým radou ministerstva financí Františkem Blažkem a jeho

značky Fabrigue Nationale, který ji předal generálu Lužovi, který se skrýval před gestapem a padl dne 2. října 1944 v přestřelce s četníky v obci Hřiště u Přibyslavě. Za tento postup vrchního strážmistra Bohumila Mečíře, velitele četnické stanice v Přibyslavi, byla celá četnická stanice Přibyslav odsouzena k trestu smrti a ortel provedla skupina partyzánů ještě v měsíci říjnu 1944.

Počátkem roku 1941 zapojil mne strážmistr Josef Doškář do „Severočeského revolučního národního podzemního hnutí“, později do „Sovětské vojenské organizace“. Byl jsem určen jako II. zástupce velitele obvodu Dolní Bousov, oblastní sídlo podzemního hnutí Mladá Boleslav. Po zatčení prvního a druhého velitele, poručíka v záloze Františka Chlíba a strážmistra Josefa Doškáře, dne 1. 8. 1944 stal jsem se velitelem tohoto obvodu na rozkaz oblastního velitele. Činil jsem dle daných rozkazů přípravy k odboji a podával zprávy o obsahu skladů pro vysílací stanici, kterou vlastnil a která byla v provozu u vojenského velitele politického okresu Jičín, npor. v záloze Miloslava Podhorského, učitele ze Sobotky. Jenom tento může podat přehlednou zprávu o velikosti a organizaci tohoto podzemního hnutí. Za činnost pro toto podzemní hnutí a „Sovětskou vojenskou organizaci“ byl jsem vyznamenán panem prezidentem republiky Čs. vojenskou medailí I. třídy.

Počátkem dubna 1945 zapojil mne řídící učitel Oldřich Gottwald, t. č. bytem v České Lípě I., ulice Ant. Sovy 965, na výzvědný oddíl parašutistů I. Ukrajinské armády SSSR, majora Volka v Zásadce u Mnichova Hradiště. Tomuto oddílu parašutistů jsem dodával prostřednictvím učitele Gottwalda zprávy a konal služby spojky. Zprávy se týkaly vojenských skladů v Dolním Bousově a v lesích u obci Ledce, Prodašice a Jabkenice. Za tuto činnost jsem obdržel písemné uznání.

Dne 2. 5. 1945 navštívil mne vrchní strážmistr Rychtr, štabní strážmistři Ondřík a Zítka z Jičína a požádali mne o spolupráci s Okresním Revolučním národním výborem v Jičíně. Měl jsem očekávat další rozkazy k odboji. Panu vrchnímu strážmistru Rychtrovi jsem tenkrát otevřeně sdělil, že jsem vázán čestným slibem výzvědnému oddílu parašutistů I. Ukrajinské armády SSSR, ale že učiním vše možné i pro jejich odboj, pokud budou stačit síly vojenské jednotky v Dolním Bousově.

1945 - Foto zleva Václav Čep, Jan Čertík, Karel Žďánský

Dne 5. 5. 1945 byla uvedena v činnost v Dolním Bousově již dávno připravená a organizovaná vojenská jednotka. Organizační schůzka byla provedena v měsíci dubnu 1945 v bytě pana Miloše Kunsta v Dolním Bousově, kde byl určen jako velitel na veřejnosti pan MUDr. František Vaněk, major v záloze a současně předseda Revolučního národního výboru v Dolním Bousově. Pan ppor. Václav Čep a okresní štabní strážmistr Jan Čertík jako velitelé pro odboj a organizaci útoků. Činnost a boje jednotky Dolní Bousov se řídily rozkazy „Severočeského revolučního podzemního hnutí“. Dne 5. 5. 1945 odzbrojily jednotlivé skupiny vojenské jednotky Dolní Bousov posádku tří evakuačních vlaků stojících na trati Dolní Bousov-Bakov nad Jizerou u obce Rohatsko a Bechov. Ukořistěno bylo mnoho materiálu, 4 vagonky ekrasitu, pěchotní zbraně a munice od třiceti zajatců. Ihned potom, jsa lépe a početněji vyzbrojeni, odzbrojila vojenská jednotka menší vojenský lazaret vedený důstojníkem SS, umístěný v občanské škole. Odzbrojením lazaretu byla zvýšena výzbroj o dva samopaly, několik pistolí, jeden osobní, jeden nákladní a jeden sanitní automobil. Téhož dne o 14 hodině byl osvobozen z vojenského německého skladu těžce raněný příslušník „Severočeského revolučního národního hnutí“ Jiří Janda s manželkou Boženou Jandovou ze Semil I. čp 442. Jiří Janda s manželkou Boženou Jandovou jeli do Dolního

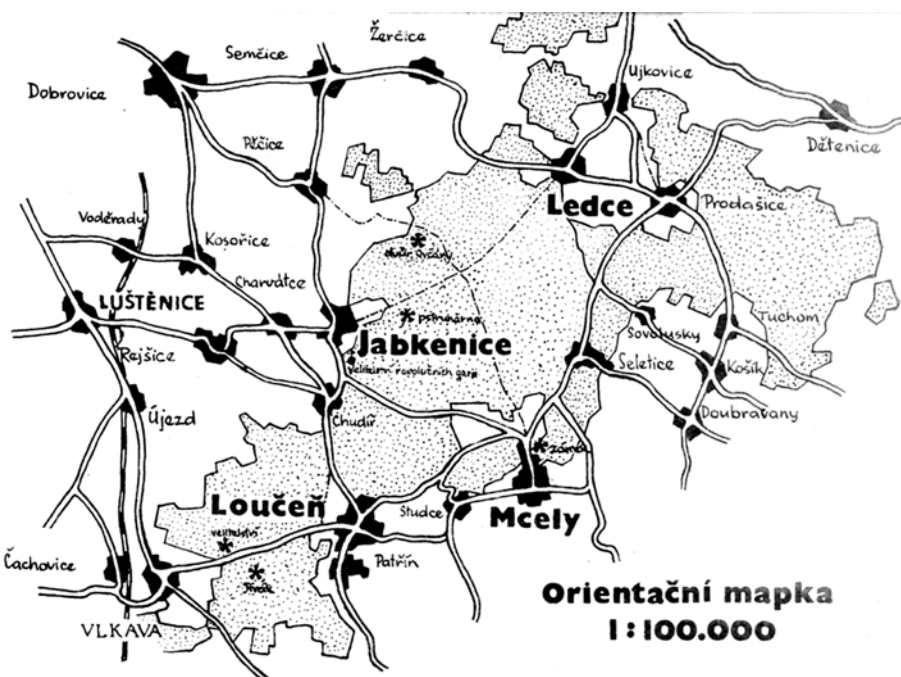
Bousova vyzbrojeni pistolí, dvěma granáty a střelivem. Na pokyn německé stráže u cukrovaru v Dolním Bousově nezastavil, snažil se uniknouti a byl zasáhnout dávku ze samopalu do stehna pravé nohy. Po zranění byl zajat i s manželkou a vězněn. Vydaní si vynutili MUDr. major František Vaněk, ppor. Václav Čep a praporčík Jan Čertík. Rovněž jsme si vynutili otevření skladu, kde byli vězněni dělníci v počtu asi 80 osob.

V noci na 6. 5. 1945 jsem v dohodě s ppor. Václavem Čepem, s dobrovolníky Jaroslavem Mertlíkem, Jaroslavem Zahájským a Františkem Stránským z Dolního Bousova přerušil vedení elektrického proudu do skladu. Tímto zákrokem se celá německá posádka octla bez proudu a jakéhokoliv telefonického spojení i rozhlasového. Telefonní spojení bylo již před tímto přerušeno Jaroslavem Mertlíkem. Telefonní a elektrické vedení bylo stále střeženo a nebylo dovoleno nikomu toto opravit. Dne 6. 5. 1945 bylo velké vojenské skladiště v Dolním Bousově obsazeno o 15 hodině, po dohodě s vojenskou jednotkou Dolní Bousov a partyzánským oddílem v Sobotce majora Orlova. Vojenskou jednotku vedl ppor. Václav Čep. Partyzánskou jednotku jsem vedl ze Sobotky já. Z příslušníků vojenské jednotky Dolní Bousov byl přítomen Jan Tvrdý a Oleg Hlaváček. Německá jednotka ze strachu před 15. hodinou, kdy ji byl dán poslední termín k vydání skladu, hodlala uprchnout.

ti. Byla však vojenskou jednotkou zaskočena a odzbrojena. Německá posádka o síle 43 mužů měla mrtvé a raněné. Raněn byl též velitel skladiště hejtman Hildebrand, který byl převezen do vojenské německé nemocnice v Mladé Boleslavi doktorem Vaňkem. Zabráním vojenského skladiště byla získána mnohamilionová hodnota vojenské výzbroje a hned bylo přikročeno k vystrojování sousedních partyzánských a vojenských jednotek. Jednotka majora Orlova byla úplně vystrojena. Střežením skladiště byla pověřena část naší vojenské jednotky. Druhá část pod vedením ppor. Václava Čepa a mne pokračovala v dalších operacích a odboji.

Dne 7. 5. 1945 na volání vojenské jednotky ze Žerčic o pomoc, zúčastnila se část vojenské skupiny pod vedením četaře Anděla v síle 15ti mužů pomocné akce u obce Ledce. Boj byl veden proti velké přesile, avšak udatně a houževnatě. Teprve po zákroku dvou německých pancéřů zanechala vojenská jednotka Dolní Bousov na bojišti dva mrtvé a dva těžce raněné. V tomto boji padl velitel četař Anděl a nejlepší a nejdéle zasvěcený do mé ilegální činnosti, můj spolupracovník Emil Chalupa. Raněn byl Antonín Hlaváček a František Marek z Dolního Bousova. Celkem v boji u obce Ledce padlo 34 partyzánů. Německé ztráty byly větší.

Dne 8. 5. 1945 po kapitulaci a odevzdání zbraní bojových jednotek Mladá Boleslav a Sobotka, přemístila naše bojová jednotka veškeré zbraně a střelivo do lesů u obce Spařence. Tam bylo též odvedeno 98 německých zajatců. Zajatci byli ubytováni ve stodole rolníka Šefty a střeženi. Naše vojenská jednotka zaujala pozice na okresní silnici Markvartice – Dolní Bousov, v lese na vyvýšené straně tak, že dobře ovládala všechny serpentiny této silnice. Tato silnice byla obsazena po zničení mostu na státní silnici u obce Samšina. Tím musela motorizovaná jednotka volit okresní silnici Markvartice – Dolní Bousov.

Orientační mapa bojů v tuchomských lesích

Dne 9. 5. 1945 byla v tomto lese svedena, po menších přestřelkách dne 8. 5. 1945, velká bitva s ustupující motorizovanou německou posádkou z Jičína. Naše ztráty byly dva mrtví a dva lehce zranění. Zranění byli z družstva vedeného mnou. Mrtví – padli v tomto posledním boji byli Karel Smetana z Dolního Bousova a ruský zajatec Petr. Němci zanechali dva mrtvé. Veliké množství raněných po obvázání odvezli s sebou.

Jako svědky mé činnosti v osvobozovacích bojích udávám: MUDr. František Vaněk, major v záloze, posledním bytem v Dolním Bousově čp 1. Václav Čep, profesor, podporučík v záloze, posledně bytem v Dolním Bousově – kolonie u cukrovaru. Karel Žďánský z Dolního Bousova čp 100. František Stránský z Dolního Bousova čp 79. Antonín Hlaváček z Dolního Bousova čp 426 a rolník Jindřich Najman ze Spařenců čp 1. Pokud by se týkalo přesných čísel o stavu účastníků jednotlivých bojů, nebo přesného času, množství zabavené-

ho materiálu a podobně, nalézají se bližší zápisy u MUDr. Františka Vaňka a budou námi příležitostně zpracovány pro městskou kroniku Dolního Bousova.

Pokud se týče mé obvyklé služby četnické, po celou dobu okupace v Dolním Bousově, řídila se tato předem rozkazy „Rady tří“ a rozkazy „Severočeského revolučního podzemního hnutí“. Rozkazy udělené jsem provedl. K četnické výkonné službě jsem se navrátil dne 23. května 1945 po zlikvidování místního doplňovacího vojenského a po definitivním předání vojenského skladiště nejvyššímu sovětu v Ostritz (město v Německu). První osobní hlášení nejvyššímu sovětu v Ostritz bylo provedeno dne 17. 5. 1945 na rozkaz posádkového velitelství v Jičíně majorem doktorem Vaňkem, ppor. Václavem Čepem a mnou. Řidič vozidla byl František Novák.

*Ve Frýdlantě v Čechách dne 18. února 1947,
praporčík Jan Čertík*

VÁLEČNÉ UDÁLOSTI V KRONIKÁCH OKOLNÍCH OBCÍ

Válečné události a akce v květnových dnech roku 1945 zachycují i kroniky okolních obcí. V některých bylo koncem války velice rušno, jinde sledovali květnové tragédie jen z dálky.

Kronika Bechov

Doba německé okupace patří k době největší poroby našeho národa. Bezprávní stav této doby dal možnost uplatnit se všem žvlům fašistickým. Na povrch vyplula spodina lidské společnosti, to je povaleči, kteří za jídášký groš by udali třeba vlastního bratra a kolaboranti, přátelící se s Němci, aby vzkvétal jejich černý obchod a vzrůstal majetek. Podobná individua se vyskytovala i ve zdejší obci. Zejména udavačstvím byl Bechov proslulý. Byla to tu velmi dusná atmosféra, když k řádění gestapa přispívali i místní slidiči, udávající někdy z pouhé závisti. Udání K. Pavlišty, někdejšího řidičského učitele a prvního kronikáře, má tu zajisté svoje kořeny. Bechovský starosta Václav Mendlík, s jehož jménem se pojí stavba místního hřbitova a obecního domu na Svobodíně či zavedení telefonu, pod stálým nebezpečím udání zřekl se svého úřadu v roce 1941. Avšak vinou nějaké místní kreatury byl v roce 1943 pro dva metraky obilí uschované před slidivými zraky hos-

podářské kontroly vězněn rok a půl roku v Německu. Zastánce práv drobného člověka František Dutý, rolník ze Svobodína, vězněn po tři týdny a Miroslav Šrajer ze Svobodína, který poznal terezínské peklo. Byli ovšem ve zdejší obci i dobří lidé vlasteneckého citění, kteří nedovedli odmltnout prosící ženu o trochu mléka nebo mouky. O kousek chleba zde i v blízkém okolí jistě nouze nebyla. O to se již postaral zdejší mlynář Stanislav Straka a mlynáři okolní. Dne 5. května 1945 vypuklo v Praze povstání českého lidu proti nacistickým německým utlačovatelům. To byl signál i pro venkov. Na trati od Dolního Bousova k Obrubcům stály vagóny s municí a různým materiálem, které ve chvatu už Němci nemohli dopravit do skladů. Právě uprostřed Bechova stálo na trati asi 40 vagonů s granáty. Vlak hlídalo osm německých vojáků. Z místních záložníků byla utvořena četa, která převzala stráž u vagonů, jakmile Němci dobrovolně složili zbraně.

Iniciativy ujal se pan mlynář St. Straka. Strážní a hlídkovou službu obstarali ruští zajatci, zesílení několika místními záložníky. Ruských zajatců bylo zde v blízkých lesích několik desítek, za pomoci občanů Svobodína a též některých z Bechova přechkali poslední týdny války. Zbraně a střelivo ukořistili Rusové při přepadových akcích, jichž se účastnili i někteří místní záložníci (Fr. Šnidler, L. Rykl, Mil. Pařík), při státní silnici v Obrubcích, kudy projížděly německé vojenské autokolony. 9. května objevily se zde první rychlé motorizované jednotky Rudé armády. Nadšení lidu bylo veliké. Také ve zdejší obci se utvořil Revoluční národní výbor, který převzal vedení obecních záležitostí. Prvním jeho činem bylo, že dal policejně zajistit z fašistické činnosti podezřelé osoby. Že se tento zákrok udal v některých případech trochu unáhleně, svědčí ta okolnost, že byli někteří ze zajištěných brzy opět propuštěni. Tím se ještě více rozčeřila již tak neklidná hladina sousedského soužití.

M. Ječný

Jak zasáhla 2. sv. válka do života lidí na Bechově a Svobodíně

Obě události, o nichž si přečtete na následujících stránkách, se udály až v samém konci války, v květnu 1945. A obě by mohly nést stejný název: Zbytečná smrt.

První z nich je událost, o níž se v naší rodné často vyprávělo. Došlo k ní ve stejný den jako k událostem u Pyrámu, tedy 8. května.

Ingrid Mendlíková

Konec války ve vzpomínkách rodiny Mendlíkových ze Svobodína

Na Bechově se lidé dozvěděli, že směrem od Jičína na Mladou Boleslav táhne německá kolona, po zuby ozbrojená. Těžko říct, co některé z mužů vedlo k tomu,

že se vydali k okresní silnici a v „Martinovicím“ lese začali nedaleko Obrubců dělat zátarasy, aby Němce zastavili. Snad to způsobilo nadšení z konce války, snad chtěli také přispět svým dílem k porážce Německa. To už se nikdy nedozvíme. Jisté je, že začali kácet stromy a dělat zátarasy. Václav Mendlík, ročník 1921, ve svém vyprávění zmiňoval i pana mlynáře Straku, další jména nám nejsou známá. Jako mladé nás tehdejší události bohužel nezajímaly natolik, abychom se ptali na detaily. Brzy se na místě objevil také hajný ze Svobodína, pan Josef Plaček. Snažil se své kamarády přimět k tomu, aby zátarasy rozebrali a nechali německou kolonu v klidu přejet. Vysvětloval jim, že pokud narazí na odpor, jsou Němci schopní všeho. Varoval je, že mohou vystřelit a zlikvidovat okolní vesnice a že celá akce by mohla mít za následek spoustu obětí. Nakonec

jim prý musel pohrozit i puškou, aby ho poslechli. Když odvalili poslední kmen, objevila se první německá vozidla vyjíždějící z Obrubců. Václav, kterému tehdy bylo 24 let, se dal na úprk směrem k obrubecké hájovně, ostatní se rozutekli po lese. Němci zastavili a začali přehající pronásledovat. Kulky jim hvízdaly kolem hlavy, ale naštěstí nebyl nikdo zraněn. Střelbu bylo slyšet až v Martinovicích a Sukoradech. Tam se několik mužů rozhodlo, že zjistí, co se děje. S německými vojáky se střetli na louce ležící mezi vesnicí Martinovice a lesem. Načasování to bylo velmi nešťastné. Vojáci spatřili hlouček mužů jdoucích směrem k lesu. Začali střílet, muži se rozprehli do všech stran, snažili se utéct. Němci zřejmě brzy pochopili, že od nich jim nebezpečí nehrozí a přestali je pronásledovat. Muži se postupně vraceli domů, jen jeden z nich se stále nevracel. A už se ho nikdy nikdo nedočkal. Když německá kolona odtáhla, začali Sukoradští svého kamaráda hledat. Najít se ho však nejprve nepodařilo. Až druhý den, kdy se otce vydala hledat také jeho dcera Blažena, bylo jeho tělo nalezeno. Dcera byla přesvědčená, že jejího tatínka najdou až v říčce Klenici, i když tělo bylo údajně vhozeno

do Přepěského potoka protékajícího loukou nedaleko Martinovic. Po dlouhém pátrání ukázala na místo, kde mají hledat. Ale mužům se stále nedařilo tělo najít. Blažena byla skálopevně přesvědčená, že tělo jejího otce skončilo právě tady. A skutečně. Muži našli tělo pana Františka Šrajera zaklíněné v tůňce pod břehem. Bylo mu tehdy pouhých 51 let a zemřel zcela zbytečně. Pohřben byl 10. května na Všebořsku. V matričním zápise je poznámka: střelná rána do hlavy. Zanechal po sobě

ženu Alžbětu, rozenou Jansovou z Martinovic, a dvě děti. Tehdy šestnáctiletého Františka, který dosud žije v rodném domku v Sukoradech, a čtyřicetiletou Blaženu. Ta na tatínka vzpomínala celý život. A jak už to tak bývá, osudy lidí se někdy prolínou přímo neuvěřitelně. Blažena Šrajerová a Václav Mendlík se 23. listopadu 1946 stali v chrámu Páně ve Všebořsku manželi. Jméno pana Františka Šrajera najdete na pomniku padlých na návsi v Obrubcích. Pocházel totiž z Obory.

Protože jsem toto téma konzultovala s mým kamarádem a bývalým spolužákem a v neposlední řadě kronikářem obce Obrubce Jaroslavem Pavlíškou, podařilo se zjistit další nové skutečnosti. Pro porovnání uvedu tedy i vzpomínku pana Františka Šrajera mladšího, syna zesnulého Františka Šrajera, kterému bude letos 96 let a který má tehdejší události v živé paměti. Hovořil s ním pan Pavlíška, který vzpomínky zaznamenal, a posléze i já, abych si upřesnila některé detaily.

Vzpomínky syna zastřeleného Františka Šrajera ze Sukorad

František Šrajec, ročník 1893 narozen v Oboře. Jeho syn František Šrajec, ročník 1929, dosud žijící, mi vyprávěl takto:

„Toho dne 8. 5. 1945 v úterý jela kolona německé armády s nákladními vozy a tři tanky (tanky jely nejprve na Jičín a pak s kolonou jako ochrana zpět) od Jičína přes Obrubce, kde několik obyvatel Obrubce, Bechova, Martinovic, Sukorad a z Dolního Bousova František Koblík (tehdy asi devatenáctiletý) v úmyslu zbrzdit konvoj směřující na Prahu a přecházející před Rudou armádou vytvořili zátarasy. Ty vznikly za odbočkou k Bechovu (barikáda) a v Martinovickém lese. Tam byla pokácena řada stromů, což i vypráví dosud žijící Jindřich Stehlík z Obory, ročník 1934, převážně borovic, přes silnici, která tehdy tvořila polovinu šíře té současné. Když z dálky byly slyšet tanky, dali se obyvatelé uvedených obcí na útěk různými směry, neboť předpokládali, že Němci mají i motocykly, takže od nich hrozil rychlý útok. Někteří utíkali lesem směrem k Oboře, jiní k místní hájovně. Dle vyprávění pana Josefa Voborníka se ukryl jeho otec, Alois Voborník, ještě s jedním na straně směrem ke Klenici a schovali se v jámě po vykopaném pařezu, naházejíce na sebe listy. Německý voják, hlídkující po průjezdu vojska, byl od nich vzdálen zhruba na 20 metrů, ale našťásti si jich nevšiml. Tanky celou řadu zátarasů ze stromů rozstřílely a při průjezdu asi posledního šraňku lesa u Martinovic došlo k oné události. Pan Šrajec vzpomíná, jak mu otec přikázal přinést flintu, což syn splnil. „To bylo na-

Řidič motocyklu je František Šrajec

posled, kdy jsem otce viděl živého,“ říká. Asi dvacetileté děvče německé národnosti z Nového Boru a tehdy bydlící s rodinou u Dědků v Martinovicích vyprávělo, jak u hospody „Na Kanále“ v Martinovicích ošetřovali vojáci zraněného německého vojáka, kterého vezli do Sukorad k ošetření. Také tam ležela flinta již mrtvého Františka Šrajera, který byl vhozen vojáky do Přepěského potoka, též zvaného Pteč. Dle dalších výpovědí obyvatel byl František Šrajec střelen do hlavy a ruky. Později, když bylo jeho tělo vytaženo z Klenice, do které se potok vlévá, převezen na hřbitov Všebořsko, kde je pochován. Nejprve byla nalezena jeho čepice, která se našla asi 50 metrů po toku od mostu k Dlouhé Lhotě směrem ke Březnu, kde byl tehdy brod. V té úrovni má postavený dům Jirka Klapač. Vojáci Wehrmachtu pak rozpoukali v Sukoradech peklo, takže se obyvatelstvo rychle rozprchlo do lesů a polí co nejdále od nebezpečí. Byl chycen obyva-

tel Sukorad Řezáč, kterého zavedli vojáci ke starostovi, ale poté ho propustili. Smůlu měla čtveřice ruských uprchlých zajatců (z pochodů smrti, transportů, pracovních lágrů apod.) V onom čase jich bylo plno v okolních lesích a obyvatelé jim s rizikem nechávali v lese jídlo. Tito byli vojáci na poli usmrceni, možná zastřeleni, ale dle výpovědi pana Šrajera jim po smrti musely být na hlavy nasazeny papírové pytle, aby nebylo vidět znetvoření obličeje, převážně od pažeb střelných zbraní. Spolu s nimi byl usmrcen i obyvatel cihelny pan Běhna. Vojáci potom omývali sebe a pažby pušek u studny, která je na stejném místě před motorestem dodnes. Tato nešťastná pětice padlých je pochována na hřbitově ve Březně. Němečtí vojáci si takto zřejmě zchladili zlost z odporu místních obyvatel.

Těžko asi hodnotit dnes z našeho pohledu pocity a situaci lidí, kteří po letech útlu Protektorátu v euforii blížící se svobody se odhodlali k činům, při nichž

hrozilo riziko i pro obyvatele celé vesnice. Jaroslav Tauchman ze Všeborska dle vyprávění pana Josefa Voborníka i pana Šrajera vylezl v Obrubcích na rovnou střechu místní kovárny, chtěje po projíždějících okupantech střílet. Štěstím pro místní byl defekt vzpříčeného náboje a rychlý zásah pana Josefa Mikeše, který ručně a tvrdě potrestal mladickou nerozvážnost. Rudá armáda se dostavila do Obrubec až 10. května a přijela směrem od Lítkovic.“

Jména všech účastníků akce v Martinovickém lese už byla po tak dlouhé době zapomenuta. Uvádíme tedy zřejmě jen zlomek těch, kteří se alespoň malou měrou v nastalé euforii květnových dní chtěli podílet na osvobozování naší vlasti: **Bechov, Svobodín:** Václav Mendlík, Stanislav Straka, mlynář, Josef Plaček, hajný. **Obrubce:** Ladislav Kuka, Josef Beránek, Alois Voborník, Josef Mikeš. **Sukorady:** František Šrajera (vyučení strojní zámečnický, na zkušené byl v Budapešti, kromě jiného také opravoval a prodával kola, na zahradě svého domku čp. 22 měl ruční benzinovou čerpací stanici, u Šrajerových se za války scházeli obyvatele a poslouchali stanici Volá Londýn, koncem války podporoval ruské

Pohřební průvod Fr. Šrajera právě prochází před školou na Všeborsku.

partyzány), Miroslav Dvořák (jako 19letý odešel po válce do pohraničí). **Dolní Bousov:** František Koblře.

Tento článek mohl vzniknout díky vzpomínkám mnoha lidí. Nejprve mi příběh vyprávěl můj manžel Václav Mendlík, o podrobnostech z Martinovického lesa jeho otec

Václav Mendlík st., o smrti pana Františka Šrajera jeho dcera, moje tchyně Blažena Mendlíková, roz. Šrajerová, velký podíl na upřesnění různých detailů a jmen má pan Jaroslav Pavlišta, který se vyptával několika pamětníků ve svém okolí a sepsal vzpomínání pana Františka Šrajera ml.

Sukorady: únor–květen 1945

Jako třetí zdroj uvádím zápis z kroniky obce Sukorady. Stejná nebo alespoň podobná situace byla totiž tehdy i v nedalekých Obrubcích a dalších obcích ležících při státní silnici. Vypustila jsem detaily týkající se pouze záležitostí veskrze sukoradských.

„V polovině února již se u nás projevila nová ruská ofenzíva tím, že po státní silnici proudily různé povozy vystěhovalců od fronty východní. 16. února došel první takový vystěhovalceý transport do obce. Na vozech se střechou narychlo zhotovenou z plachet, prken, papíru střešního, koberců a příkrývek naložených vrchovatě vším možným nábytkem a nářadím seděly ženy, děti i muži a takhle v dlouhé koloně po silnici k západu, tj. k Mladé Boleslavi a dále ku Praze. Večer se zastavili v obci na noc a rozešli po zdejších domech, aby přenocovali, a druhý den jeli dále. A tak od rána do večera nekonečné řady všech možných vehiklů i traktorů se sunulo stále kupředu a na nich zachumlaní lidé do po-

krývek tupě se dívali po okolí. Byli to civilní Němci i Poláci, jejichž vesnice byly za frontou.

21. února již i třída školy byla proměněna ve společnou noclehárnu. Lavice byly nakupeny na podium, po zemi roztelána sláma a vystěhovalci se znavení a uštvaní položili do slámy a příkrývek. První byli polští uprchlíci v počtu 31 ve smutném duševním rozpoložení. Ráno zas odjeli. Počasí bylo vlhké a blátivé. Již i pochoduující kolony ruských válečných zajatců ve stavu hrozně zbědovaném, vyhladovělí, smrtelně bledí i někteří bosí a rozedraní proudily vsí doprovázeni surovými německými vojáky, kteří je bili, když se zastavili nebo vybočili za řady. 24. února opět ve třídě na noc 30 civilních Němců s rodinami. Od 16. února do konce měsíce netrhl se silnice uprchlíky a zajatci. Také zajatci americké, anglické, francouzské i irské armády pochodovali obcí. Tito zajatci nebyli v tak zuboženém stavu jako ruští. Aby provoz na silnici nebyl tak přetížen, byli civilní uprchlíci dirigováni po okresních silnicích a státní silnice byla jen pro zajatecké transporty. Civilní proud vystěhovalců ustal po konci února. Stalo se, že

když se obcí ubíraly kolony ruských zajatců hladových a unavených, naši občané jim podávali chléb, pečivo, ovoce a jiné potraviny a ti je hltavě pojídali, i když německá stráž je doprovázející tomu bránila a někdy i pro zastrašení občanstva střílela. Jeden takový transport došel odpoledne do vsi a ubytován byl na noc ve stodole rolníka Jana Volfa. Hned se v rodinách začala vařit polévka, káva a přinesen chléb na dvůr k Volfovým a tam nalita polévka do velkých nádob a všem zajatcům rozdávána. Německá stráž to dovolila, protože se sama při tom přiživila. Byli to většinou staří fotři, kteří té války, a zvláště zřejmě již prohrané, měli dost. Začátkem března pochodovali ruští a angličtí zajatci do 9. 3., i němečtí vojáci projížděli vsí a na noc byli po statcích ubytováni.

5. května. V naší obci ihned vstoupil v činnost revoluční výbor, do jehož čela se postavil učitel Vlastimil Severa. V neděli 6. května za deštivého dne svolání všichni muži od 18 do 50 let do pohotovosti. Utvořena 1 rota o čtyřech četách na dvoře, jejímž velitelem byl Severa jakožto poručík v záloze a pak ve třídě se poslouchaly zprávy z Prahy o postupu revoluce. Uvedeny

byly v činnost hlídky a organizována jejich služba. Bylo opět deštivo a vši projížděli vystěhovanci a německé jednotky na ústupu.

8. května byl slunečný a teplý den. Vstoupili v činnost tzv. partyzáni a pokoušeli se o odzbrojování ustupujících německých oddílů po silnici k Mladé Boleslavi. Zdejší skupina partyzánů vyzbrojená několika puškami, ručními granáty a pancéřovými pěstmi, jež němečtí vojáci při jízdě odhazovali a s nimiž mnozí naši lidé neuměli ani zacházeti, rozhodla se podniknout útok na projíždějící ještě ozbrojené vojáky německé armády. Rozvinula se za vsi směrem k Martinovicům do bojové linie a před lesem čekala blížící se kolonu Němců s obrněnými auty. V lese přes silnici bylo martinovskými občany pokáceno několik silných stromů, aby byla zřízena v jízdě překážka Němcům. Ti kmeny přerežali a postupovali v jízdě dále. Jakmile vyjeli z lesa, začali na ně naši páliť. Němci zpozorovavše situaci, seskočili z aut a rozvinuli se do rojnice a vyzbrojení automaty, počali palbu opětovati. Naši počali ustupovati a při ústupu raněn byl Koblík František do paže a Františka Šrajera, kterého Němci dostihli a našli u něho ruční granát, na místě zastřelili a hodili jej do po deštích rozvodněné Klenice. Zatím ostatní naši lidé úprkem hnali zpět a dostihli Sukorad. Ve vsi bylo již slyšet rány z německých pušek a kulky hvízдалy ve vzduchu. Občané popadli vozičky a naložili to nejnutnější a uháněli ze vsi směrem do brány, k lesům za Wozincem, až k boru, aby se skryli. Němci projeli vsí,

každý jsme čekali, brzy-li uvidíme kouř, až ves zapálí, ale nestalo se tak.

Vyjeli až za ves, za Wunstova, a tam v polích zahlédli zbytky rozprášených partyzánů. Obrátili obrněné jedno auto do polí a tam dostihli pět mužů. Ig. Běhnu (Ignác?) a čtyři rudoarmějce, bývalé utečence z transportů zajateckých, kteří se po celý duben skrývali v lesích a 8. května přišli v civilních šatech do vsi. Na poli zjistili, když jmenovaní zdvižením paží se vzdali, že jsou to Rusové, a na místě je zabili zblízka ranou do hlavy, až jich mozek z hlavy vyhrězl. Odebrali jim pak kulomety, obrátili se na voze zpět ke vsi, vtáhli na obrněné auto ze statku Jana Řezáče a nařídili mu, aby jim ukázal cestu k tehdejšímu starostovi Františku Zdobinskému. U starosty odevzdali dokumenty, ohlásili, co se stalo, a odjeli pryč směrem k Mladé Boleslavi. Tak skončil tento podnik zdejších partyzánů. Šest padlých mladých mužů, z nichž Běhna otec čtyř dětí a Šrajera otec dvou dětí. Odpoledne 8. května naložili občané Běhnu a čtyři Rusy na vůz a pochovali je na březenském hřbitově ve společném hrobě.

9. května dopoledne nalezeno bylo mrtvé tělo Františka Šrajera v brodu u Klenice u Veselých. Bylo vytaženo a uloženo v obecní váze. Druhého dne 10. května pohřben na hřbitově ve Všebořsku.

Odpoledne za slunného dne od Jičína první vozy automobilové s ruskými vojáky a na autech měli veliké obrazy Stalina. Bylo nadšené vítání u Svobodových

v Obrubcích na hranici okresu jičínského a mladoboleslavského. Večer pak v osm hodin přijely celé kolony ruského dělostřelectva a zabočily u Bůvových k Dlouhé Lhotě. Na okraji obce bylo ruské vojsko nadšeně pozdravováno a vítáno.

11. května po 1 hodině s půlnoci přijela do vsi kolona ruského dělostřelectva s vozy. Ve třídě přenocovalo 20 vojáků a na dvoře dlouho po půlnoci se jedlo, tj. přinesena byla ve kbelíku polévka zapražená s masem, které říkali „lapiša“ a každý vzal lžici a z velké míry společně jedli. Pak přinesli v kbelíku čaj a pili. Krmili i koně na zahradě školní, kam zatáhli děla i vozy. Druhého dne po poledni odjeli směrem k Mladé Boleslavi. Divným dojmem působilo, když druhého dne ráno několik občanů, u nichž Rusové spali, hlásili, že se jim ztratily hodinky a jiné věci. Důstojníci shromažďovali ráno své jednotky a vykládali jim, že tyto zjevy u nás Čechů se nesmí opakovat a my že jsme přáteli a nikoli Němci. Po silnici se trousily dále hloučky uprchlíků a německých vojáků. Byli kontrolováni a propouštěni dál. Ve Březně partyzáni několik německých vojáků zastřelili. Služba ve hlídkách přestala 14. května a lidé se vrátili k denní práci, která od 5. května do 15. května na polích úplně ustala. V době od 8. do 20. května panovala horka až 40° C. Nastalo uklidnění a život se vracel do normálních kolejí.“

(Vybráno z kroniky Sukorad, zápis provedl kronikář – učitel Vlastimil Severa).

Ingrid Mendlíková, Jaroslav Pavlišta

Zemřel rukou osvoboditele

Druhá vzpomínka se týká osudů rodiny Dufkových ze Svobodína.

„Ve službě národu život svůj dal, dětem však osud zlý tatínka vzal.“ Tato slova jsou napsána v záhlaví smutečního oznámení ze dne 16. května 1945.

11. května narukoval pan Václav Dufek jako voják v záloze ke strážnímu praporu v Jičíně. Jako člen hlavní stráže byl přidělen k 3. praporu 2. strážní rotě a v noci z 12. na 13. května měl službu na hlavní vranici. Podrobnosti toho, k čemu tehdy došlo, jsou známy z Protokolu sepsaného velitelem hlavní stráže četařem Vladislavem Šádkem ze Zlína. Ten popisuje, jak se tato tragická událost odehrála.

Václav Dufek zastřelený 13. 5. 1945

„Ve 2 hodiny 45 minut dne 13. května 1945 přišel na hlavní strážnici příslušník ruské branné moci, jméno a hodnost neznám, a dotazoval se na velitelství. Chtěl náboje do pistole, protože prý žádné nemá. Řekl jsem mu, že tyto náboje mu nemohu poskytnouti. Poté vytáhl pistoli a zásobník. Ukazoval, že skutečně žádné náboje nemá. Nějaký zásobník pak zasunul do pistole. Upozorňoval jsem ho, aby neopatrně nezačal se zbraní. Nato jsem od něho uskočil. Aby mě přesvědčil, že se nemůže nic stát, několikrát stisknul spoušť, přičemž vyšla rána. Vystřelený náboj zasáhl spícího vojína v záloze Václava Dufka, který ležel v posteli. Zraněného jsem nechal dopravit autem do okresní nemocnice v Jičíně. ... Mám dojem, že příslušník ruské branné moci byl v podnapilém stavu.“

Ještě ten den se za ním do nemocnice vypravila na kole až z Bechova jeho těhotná manželka. 14. května brzy ráno pan Dufek na následky zranění zemřel. Bylo mu 33 let. Pohřben byl 18. května do rodinné hrobky na Bechově. Dcera Marie se narodila šest měsíců po otcově smrti. Doma měla staršího bratra Václava. Paní Dufková se stala vdovou po šesti letech manželství, syna přežili i oba jeho rodiče, truchlili pro něho i jeho dvě sestry. Po válce dostali potomci pana Dufka finanční odškodnění, každý 10 000 korun. Po měnové reformě v roce 1953 o většinu uložených peněz přišli. Rodině se žilo velmi těžce. I děti musely pomáhat v hospodářství a díky tomu se rodina užívala. Když dcera Marie studovala na Gymnáziu v Mnichově Hradišti, dostávala od státu podporu. Ta jí stačila přesně na měsíční jízdenku

na autobus. Přes všechny tyto těžkosti dokázala Marie vystudovat i vysokou školu a stala se učitelkou, později ředitelkou ZŠ ve Březně. V roce 1984 obdržela paní Dufková potvrzení o tom, že její manžel byl účastníkem národního odboje za osvobození. Od února do 5. května totiž rodina Dufkových zásobovala partyzány ukrývající se ve zdejších lesích potravinami.

Je zvláštní, jak někdy člověk vycítí svůj osud. Když 11. května odcházel Václav Dufek na vlak, stávil se u Mendlíkových, byli vzdálení příbuzní, a říkal babičce: „Tetičko, já mám takový zvláštní pocit. Jako bych se už neměl nikdy vrátit. Mám strach...“ vzpomíná dcera Marie, které to později, když dospěla, vypravovali. V době, kdy se celá země radovala z nastalého míru, kdy se lidé pomalu odvážili uvěřit tomu, že je všem válečným útrapám

konec a že je snad čeká lepší život, drželi někteří smutek a vyprovázeli své milované na věčnost. Tragické květnové události ovlivnily nejen jejich život, ale i životy jejich nejbližších na dlouhá léta. A vlastně je ovlivňují dodnes.

Tyto dva příběhy spojuje ještě něco. Je to hrdinství a síla žen, které zůstaly samy, s dětmi, s hospodářstvím, s polnostmi. Samy byly na práci, na domácnost, na výchovu dětí, samy musely nashromáždit finanční prostředky, aby mohly jejich děti vystudovat. Ani jedna z nich se už neprovdala. Samy byly i na život, na lásku. A na smutek.

Za krásné popovídání i veškeré poskytnuté materiály děkuji paní Marii Stehlíkové, roz. Dufkové.

Ingrid Mendlíková

Kronika Horní Bousov

Dne 1. května večer přinesl Londýn zprávu, že Hitler zemřel. Zpráva tato v ranním vysílání Prahy potvrzena s tím, že vůdce jmenoval svým nástupcem velkoadmirála Dönitze. V obci a okolí sdružuje se všude dosti zběhlých zajatců, dále lidi kteří prchli před zatčením nebo ozbrojeně se staví proti Němcům. Jsou ostatním obyvatelstvem ukrýváni a podporováni a provádějí poškozování věcí pro válku důležitých. Tak i zde přeřezali vedení k Mladé Boleslavi. 2. května večer oznámil cizí rozhlas pád Berlína. 3. května večer je velký shluk lidí u Lencových, rokující o událostech. Dle určitých zpráv projely ruské tankové oddíly Semily a Paku. Města jsou prý obsazena partyzány, rovněž tak i Turnov. Autodopravce Hortlík ze Sobotky musel z Turnova odjet o hodinu a půl dříve, aby měl silnici ještě volnou. V noci mají dorazit ruské tanky až sem a zítra obsadit sklady wehrmachtu v Dolním Bousově. Co podobných zpráv se vyskytlo od počátku války a vesměs brány vždy vážně. 4. května je zde klid, ničeho se neděje. Co se týče zpráv ze včerejška o Semilech a Pace – něco mladíků si zahrálo na vojáky, jenže jejich radost netrvala dlouho. 5. května o půl jedné dolehla úzkost na každého dobrého Čecha – rozhlas vysílá výzvu o pomoc. V hodinu deset je vysílání přerušeno. Čekají nás hodiny, snad i dny nejistoty, zda přijde pomoc. Ve tři hodiny

rozhlas opět vysílá, hraje staré české písničky, jaké jsme po celou válku neslyšeli. O devatenácté hodině volá rozhlas anglické a ruské letce o zásah proti německým tankům od Benešova. V obcích jsou na silnicích postaveny hlídky a jedoucí Němci vojáci jsou odzbrojováni. V Sobotce došlo ke střelbě, tři osoby byly zraněny. Posádka na Bořenovách i posádka u Bechovi se ne-

chala odzbrojit. Posádka ve skladu v Dolním Bousově čítající šedesát mužů odmítla vydání skladu a složení zbraní. V neděli 6. května došlo k zabrání skladu v Dolním Bousově. Pak vydány partyzánům a zajatcům boty, prádlo, obleky a nepromokavé pláště. Dosti věcí bylo nenechavci odneseno. Po této zdařilé akci odjeli mnozí do Dětenic s tamními partyzány provést odzbrojení hlídek u skladů munice v tamějších lesích. Ještě v noci za velikého

Pyrám v roce 1945 s křížky vyznačujícími místa padlých

deště rozvázeli náboje, ruční granáty a pancéřové pěsti po obcích. I zde došlo o půlnoci k přestřelce mezi projíždějícími auty, vezoucí vojáky a civilisty s místní hlídkou a partyzány a zajatci. Raněn nebyl nikdo. Mnoho mladých hochů se přidružilo k partyzánům, lákají je laciné úspěchy a romantičnost. V pondělí 7. května došly zprávy o německé kapitulaci, ale v Praze se bojuje dál. Úterý 8. května slibovalo pěkný slunečný den. Záhy se však změnil pro zdejší obec a Přepere v den nejmutnější. Lehkomyslností a nerozvážeností bylo u čp 59 vystřeleno na projíždějící dvě auta. Za krátkou dobu přijel oddíl dvou tanků od Mladé Boleslavi k Pyrámu. Jeden vjel dál po silnici do lišnika (*třešňový sad vlevo od silnice k Dobšínu*) a jeden k Přepereům. První z nich obrátil se k Hornímu Bousovu. Vysazení vojáci se seřadili do útočných oddílů a hned začali na hlídku u Pyrámu střílet. Zde pak tito nezkušení hoši se včas nevzdávali, nečekajíc dle průběhu minulých dnů toto zakročení. Zdá se, že se vůbec nebránili. Tank pohybující se do zdejší obce střílel z kulometu, občas i z děla. Jedna rána přerazila silnou jablon u Bobkových, druhá kryt stodoly čp 15 a třetí zasáhla hostinec, ostatní pak bez zásahu. Kol kolem jest pak slyšeti dunění děl a detonace leteckého bombardování, zdá se, že fronta se velmi blíží. Tato hodina, jak se zdá, nebyla jen nahodilá, nýbrž dobře připravená a vyžádala si životy devíti hochů na místě u Pyrámu, ne ani padlých, ale prostě zavražděných. Byli chyceni nebo z kulometných hnízd vytaženi a ač mnozí zranění, byli Němci postříleni. Ti použili při střelbě střely dum – dum. Nejistota dne je k nepřekání, jede stále velké množství německých tanků a různých vozidel, hukot dělostřelby je nepřetržitý. Ve středu 9. května ráno jedou již jen odzbrojené oddíly spolu s civilisty a jen se táží, zda nejsou nablízku Rusové, rádi by přešli na území

Horní Bousov – ukládání urny s hlínou s krví u Pyrámu

obsazené Američany a Angličany. Odpovědně došlo k bitce pod lesem na silnici ku Spařencům při osvobozování německých zajatců umístěných v t. zv. Pávově cihelně. Německá kolona je osvobodila, stodolu zapálila, padli dva naši a dva byli zranění. Ku třetí hodině přijela do Horního Bousova první ruská baterie o třech dělech ráže 15 cm. Na návsi jsou slavnostně vítáni obyvatelstvem. Válka skončila, nastaly jiné starosti.

11. července navečer zastavila před hostince tři auta, přišel místní národní výbor a za chvíli byla slyšet po celé vsi hádka. Lidé se sběhli, co se děje. Ukázalo se, že v autech přijeli zástupci politických stran k projednání postavení pomníku zavražděným hochům u Pyrámu. K akci dala podnět strana lidová, respektive pan farář z Dolního Bousova. Zakoupil starý pomník, nechal ho upravit a v neděli 29. července ho chce u Pyrámu slavnostně odhalit. V tomto jednání bylo místními činiteli a ostatními politickými stranami viděno

dosažení politického zisku. Proti řešení se zvedl silný odpor a vydáno prohlášení, že musí být postaven pomník hodnoty trvalé a ne starý upravený pomník. Po delší debatě bylo dohodnuto, že 29. července se položí základní kámen k pomníku, který bude postaven později.

Připravený pomník byl nakonec odhalen 22. 7. 1945 před dolnobousovskou farou, kde stojí dodnes.

V Horním Bousově dne 15. 7. 1945 vzali u Pyrámu do kazety zem nasáklou krví padlých občanů, která byla 29. 7. vložena do základů pomníku. Jeho umístění a podoba se změnila v souvislosti s budováním obchvatu Horního Bousova v letech 1976–1978. Původně byl blízko křižovatky silnic a kolem něho jednotlivé kříže. V roce 1946, 6. května, byly za domem čp 4 odhaleny pomníčky zde zastřelených Ságla a Tůmy. A 6. října 1945 byly v Horním Bousově a okolních vsích vykopány ostatky pochovaných ruských zajatců, obětí pochodů smrti a pohřbeny do společného hrobu před hřbitovem v Sobotce.

VIČÍ Pole

Z kroniky obce VIČÍ Pole

V roce 1942 byl nařízen sběr zvonů v důsledku nedostatku kovů pro výrobu válečného materiálu. I náš zvonek z kostelíka měl být odevzdán. Zásluhou několika občanů a hlavně Augustinem Šolcem pro-

vedeným zásahem na Památkovém úřadě v Praze, bylo od odebrání zvonku upuštěno. Zvon byl ulit v roce 1512 zvonařem Bartolomějem Bartošem.

Hospodářská kontrola z Okresního úřadu Jičín provedla šetření u Františka Langra čp 55 a u Františka Tvaroha čp 41. Ten byl odsouzen na tři dny vězení, které si odpykal u okresního soudu v Sobotce. V sousední vsi Řitonice bylo provedeno gestapem zatčení a odvezení sedmi obča-

nů. Stalo se tak na udání pro poslech zahraničního rozhlasu. Ten byl i v naší obci po celou dobu okupace sledován. Nejvíce se poslouchalo u Fr. Tvaroha čp 41, kam chodilo více lidí. V roce 1945 bylo jasné, že se válka chýlí ke konci.

V okolních lesích a později i v naší obci se zdržovali ruští váleční zajatci, kteří uprchli z německých koncentračních táborů nebo z transportů, kterými byli odváděni před postupující Rudou armádou. Míst-

ni občané jim poskytovali jídlo i oděv, neboť byli vyhublí, hladoví a chatrně oblečení. Někteří z nich se přechovávali ve vsi až do převratu. Byla provedena sbírka potravin pro zajatce, kteří byli převáděni velkými transporty po státní silnici od Jičina k Mladé Boleslavi. V Sobotce a v Horním Bousově jim bylo podáváno jídlo, hlavně polévky, které se vyvážely z těchto sbírek potravin v okolních obcích.

Pod lesem u Svobodína na katastru obce Skyšice a u trati Dolní Bousov – Obrubce byly svrženy letecké bomby. Po dopadu vybuchly, vyhodily velké jámy. Ohlušující detonace a sloupy dýmu označily místo dopadu, které bylo z naší obce dobře vidět. S obavami se očekávalo, co bude dál. Naštěstí letadlo odletělo a více bomb nesvrhlo.

5. května o půl jedné ohlásil rozhlas vypuknutí povstání. Na návsí se tvořily hloučky a lidé živě diskutovali, co dělat. Navázalo se spojení s Dolním Bousovem,

odkud většinou Jan Hosa čp 13 přinášel zprávy o opatřeních Revolučního národního výboru. U nás byly ustanoveny hlídky, držící službu u hasičské zbrojnice. Byly vyzbrojeny loveckými puškami, půjčenými od hajných, později i granáty. K použití zbraní nedošlo. 7. května byly provedeny zátarasy na silnici k Libáni. Byly podřezány silné kmeny asi metr nad zemí a skáceny přes silnici. Jeden v záhybu silnice u cesty do Křižánku, druhý v záhybu silnice uprostřed lesa. 8. května na základ zpráv, aby se Němcům nechal volný průjezd tam, kde není možnost vojenského zásahu, odklidili jsme zátarasy na silnici k Libáni. Odpoledne projela vsí plně ozbrojená automobilová kolona s německými vojáky. Bylo slyšet střelbu a stoupat dým od samoty u Schöftů. Většina občanů vzala si to nejnutnější a odešla do polí nebo k lesu. Byly vidět skupinky občanů Bousova, kteří prchali před Němci, kteří projížděje městem stříleli v ulicích.

9. května hlásil rozhlas příjezd Rudé armády do Prahy. Také naši obci projely menší oddíly. Vojáci byli mile přivítáni a pohoštěni, někteří zde i přenocovali. Obci prošli i čtyři vojáci rakouské národnosti. Šli pěšky ze Zhořelce ve Slezsku do Vidně. Měli povolení k volnému průchodu.

11. května se hasiči a velké množství zdejších občanů zúčastnili v Dolním Bousově pohřbu padlých ve dnech revoluce. Z nasazení na práce v Říši se vrátili František Drobeček mladší čp 19 z Vidně, Josef Drobeček čp 19 od Jablonce nad Nisou, Jan Naxera mladší čp 22 ze Štýrska, Ladislav Šolc čp 3 z Německa, Marie Doškářová čp 24 a Venuše Pažoutová čp 38 ze Staré Paky, Bohumil Švorc čp 34 z Boru a František Šimůnek čp 52 z Fürstenbergu nad Odrou. Všichni nasazení ze zdejší obce se šťastně vrátili domů.

Dopis z Vlčího Pole

Zajímavým dokladem události konce války je dopis, který zanechali ruští vojáci na útěku ze zajetí. Z originálu ho 14. září 1971 přeložil soudní tlumočnick Alois Vaníček a potvrdil, že tento překlad doslova souhlasí s předloženým ruským originálem.

Veliteli neznámého oddílu, který obsadí tuto vesnici.

Od skupiny rudých důstojníků, letců, kteří uprchli z německého zajetí a probíjejí se k svým oddílům nebo k oddílům partyzánů. Soudruzi: Kučerov Leonid Makarovič, poručík, 22 let, výzvědný pluk, 13. letecká armáda, Marjuka Petr Artemovič, poručík, 23 let, 1. letecký stíhací pluk, lidový komisariát vojenského námořnictva

SSSR, Bovin Leonid Ivanovič, nadporučík, 22 let, 112. stíhací gardový pluk, 2. letecká armáda.

Cestou k frontové linii utrpěli jsme mnoho nezdarů při setkání s německými vojsky, nejednou jsme byli ostřelováni. Při jedné takové srážce jsme ztratili své dva kamarády: kapitána Mirokjana Sergeje a nadporučíka Formičeva Vasilu. A my tři jsme se dostali z dosahu Němců, kteří na nás vystřelili nemálo kulek ze samopalů. Na cestě jsme byli přinuceni odhodit oděv, boty a v takovém stavu běžet dva dny a dvě noci. Když jsme se dostali do této vesnice, Vlčího Pole, rodina rolníka, Čecha Františka Krále, nás velmi dobře přijala, nakrmila, obula a dala nám možnost odpočinku. Srdečně děkujeme rolní-

ku Františku Královi, jeho ženě, synovi a matce-stařence a prosíme Vás, soudruhu veliteli, abyste jim poděkoval svým jménem a abyste této rodině prokázal veškerou pomoc.

Jestliže se nám přece podaří dojet k našim oddílům, nikdy nezapomeneme na tuto rodinu a ještě Vás prosíme, abyste o tom dal zprávu všemu našemu lidu svobodného Ruska a ať se sláva o činu takových Čechů šíří nejen v této vesnici, v celých Čechách, ale i u nás v naší vlasti, do které se probíjíme a které získáváme slávu, nelitující své krve ani samotného života.

S pozdravem vlasti

Marjuka, Kučerov, Bovin, 7. dubna r. 1945

Kronika Rohatsko

Okupace. Rok 1939 až 1945 byla léta válečná. Na začátku jara po 14. březnu 1939 vtrhla říšsko-německá armáda do Prahy asi v 9 hodin dopoledne. Od této doby jsme byli pod německým vedením až do roku 1945 pod německým protektórátem Čechy a Morava. S okamžitou platností platila zde říšskoněmecká marka 1:10, tedy deset našich československých korun za 1 marku.

Nálada obyvatelstva. Nálada obyvatelstva byla různá. Finančně zadlužení zemědělci a někteří dělníci bez práce čekali, že přijde zlepšení.

Ano, platy se o něco málo zlepšily, ale životní potřeby stoupaly ještě rychleji. Takže později se už jen různé zboží vyměňovalo pouze za potraviny. Skuteční vlastenci až na několik jedinců byli okupací zdrčení.

Nápisy. Dne 24. února 1940 na všech úřadech byly německo-české nápisy a pojmenování měst a vesnic. Naše obec se pojmenovat nedala, zato jiné okolní vesnice ano: Dolní Bousov – Nieder Bausov Jičín – Jitschin.

Přistěhovalci. V důsledku zabrání pohraničí přistěhovali se do naší obce tito občané obyčejně ke svým příbuzným. Rodina Koumarova bydlela u Brojírů čp 40, dále se přistěhoval Josef Marek z Jilového u Podmokel (bydlel u Josefa Slavíka čp 16),

dále starší manželé Jindrovi z Prahy. Jelikož Robert Koumar byl příslušníkem komunistické strany a funkcionář z Jablonce nad Nisou, byl odveden dolnobousovským četníkem Capouškem hned na začátku války a byl v koncentračním táboře Oranienburg v říši až do konce války v roce 1945. Jmenovaní přistěhovalci se po válce opět vystěhovali do pohraničí.

Poměr k říši. Žádný občan této obce nepřijal říšsko-německou příslušnost. Jinak na veřejných budovách byly vyvěšovány říšsko-německé vlajky. Ostatní obecní muselo vyvěsit při různých příležitostech prapory a vlajky protektorátní. Také byly prováděny sbírky na německý Červený kříž a sbírky prádla pro německé vojsko.

Radiopřijímače. Ty musely být odneseny do školy v Dolním Bousově, kde byly odstraněny krátké vlny, aby se nemohla poslouchat cizina. Ovšem to se týkalo pouze Čechů, přičemž obdrželi štítek, že poslech cizího rozhlasu se trestá smrtí.

Zvony. V roce 1942 byl odevzdán obecní zvonek a zpracován k válečným účelům na granáty k zabíjení.

Nedostatek otopu. O uhlí byla velká bída, zima byla dosti krutá. Byly odváděny koně a hovězí dobytek pro německou říši. Nebyl benzín, jezdilo se na dřevoplyn. Později museli zdejší zemědělci vozit mléko pro čejetickou mlékárnu svými potahy k vlaku na Svobodín v sedm hodin ráno.

Dodávky. V roce 1940 nastala povinná dodávka vajec z jedné slepice 60 kusů i dodávka mléka. Z každé domácí porážky vepře se na jatka v Sobotce odevzdávalo 5 kilo sádla na sto kilo živé váhy. Sbíral se také papír, kovy, hadry a další suroviny.

Potravinové lístky byly zavedeny 22. září 1939. Zemědělci dostali mlecí povolení a to na osobu a měsíc 21 kilo obilí, avšak to bylo postupně zmenšováno, takže na konci války to bylo už jen 13 kilo na osobu a měsíc. Později, od roku 1943, nesměli zemědělci sami jezdit do mlýna, vždy pohromadě jedna nebo dvě fůry a pouze ve středu. Jako dohled jezdil Josef Halbich čp 44, který měl na starost mlecí povolení všech občanů a ručil za mletí.

Totální nasazení. Na práci do ciziny pro říši byli odvedeni Václav Ječný čp 22 do Berlína, Josef Ječný čp 22 do Drážďan, Karel Macoun čp 15 do Rakous, František Šolc čp 2 do Rakous, Václav Vávra čp 61 do Mostu, Jaroslav Vávra čp 61 na záko-

pech Jilové na Moravě, Josef Štros čp 6 také, Josef Brojír čp 31 na zákopech Březina u Mnichova Hradiště.

Udavačství. Pravděpodobně později při výslechu u soudu v Mladé Boleslavi Josef Halbich čp 44 jako svědek přísedící tvrdí, že František Koumar se přiznal, že udal tyto občany, kteří pak byli sebráni přímo v práci, na poli či jak kde koho gestapo chytilo. Dne 8. listopadu 1943 bylo odpoledne zatčeno 12 občanů: František Borovička čp 14, Jan Borovička čp 48, Josef Halbich čp 44, Eduard Ječný čp 22, Eduard Ječný čp 11, Josef Veselý čp 19 (byli propuštěni 17. 11. 1943 z Kartouzu), Bohumil Bernard čp 18, František Kunst čp 13, Václav Král čp 8, Josef Král čp 8, Josef Mendlík čp 27, Josef Štros čp 32 (byli po výslechu propuštěni druhý den, 9. 11. 1943).

Kontroly. Během války byly v průměru dvě kontroly ročně. Nejbolestivější hospodářská kontrola byla dne 10. 2. 1943. Asi po osmé hodině ranní přijelo auto a po něm větší auto Němců, z toho pět českých četníků. Celkem deset kontrolních orgánů. Občané byli bubnováním svoláni do hostince u Borovičků, kde byla provedena přednáška s výstrahou, aby každý mimo svého přidělu, tedy 13 kilo na osobu a měsíc odevzdal všechno obilí. Po přednášce byli všichni občané (jeden z každého čísla) zavřeni do sálu, aby nikdo nemohl jít domů. Jeden po druhém byli vyslýcháni a museli nabídnout obilí k odevzdání. Pak byla prohlídka u těch, kteří nenabídlí nic i u těch, kteří něco nabídli. Prohlídka byla u Bohuslava Bernarda čp 18, Josefa Dlaska čp 12, Františka Šourka čp 9, Josefa Krále čp 8, Josefa Šolce čp 2, Josefa Štrose čp 6 a jinde. Zatajené obilí našli u Josefa Duňky čp 4 (840 kg) a u Václava Bernarda čp 7 (200 kg). Pro oba si 12. 2. 1943 přijelo gestapo, Václav Bernard dostal za 200 kilo zatajeného obilí dva roky káznice v Německu a Josefu Duňkovi byla za 840 kilo obilí na Pankráci v Praze useknuta hlava.

Nálety. Ku konci války takřka denně drnčela okna a dveře od bombardování v Německu. Také naše okolí nezůstalo bez povšimnutí. Pravděpodobně mělo anglické letadlo poruchu a shodilo pumy na Mužském za Kněžmostem, v Obrubech do stodoly Žďánských, jedna bomba spadla těsně u dráhy mezi Bechovem a Rohatskem a poslední byla shozena na skyšickém poli Františka Srba. Díry po bombách byly asi 150 cm hluboké v šířce sedm metrů, kvád-

ry zeminy byly asi velikosti stolu. Bomby mohly být o váze asi sto kilo. O život nepřišel nikdo.

Černý trh. Na černém trhu stál kilogram mouky 40 až 80 korun, ač byla maximální cena 5 korun. Pokud je mi známo, nejlépe se zachoval mlynář na Valše Karásek, který prodával krupičnou mouku za 12 korun. Vykrmená husa stála také šest tisíc, jedna cigareta 10 až 15 korun, ač její maximální cena byla jednu korunu. Sto kilo obilí stálo různě podle toho, jak byl kdo hladový na peníze. Cena byla od 500 do 1200 korun. Kilo vepřového stálo pětistovku, vejce byla za pět až čtyřiačtyřicet korun, kilo másla za 400 korun, slepice stála dvě stovky, krůta osm set až tisíc.

Zajatci a partyzáni byli i v naší obci. Ruští zajatci a partyzáni měli bydlení v lese nad Svobodínem. Večer přicházeli po dvou až čtyřech do stavení, občané k nim byli loyální. Na Floriánovu louku (*Podle vzpomínky paní Bočkové byl Florián rohatský mlynář, louka byla v lese mezi Rohatskem a Bechovem, kam její tatínek nosil jídlo.*) jim bylo snášeno jídlo. Chleba přinesl František Slavík, Ludmila Macková vejce a já přinesl kávu a kombinézy.

Pochod smrti vedli Němci po hlavní silnici přes Horní Bousov. Zdejší obci bylo dovoleno uvařit jim polévku a odvézt do Horního Bousova. Zajatci byli tak vyhládlí, že jedli i dobytčí řízký.

Uprchlíci z vyklizeného německého území přijeli i do naší obce. Muselo se jim říkat národní hosté, za jejich ubytování ručil starosta František Borovička čp 14. Dobytek byl rozdělen po maštálích, lidé spali na sále u Borovičků a u Linů. Byli zde několik dní. Vozy měli humpolácké a bez brzd. Z kopců brzdili různými způsoby. Buď drželi vůz, nebo měli uvázaný klacek a na ten se z kopce postavili.

Revoluce. Na trati Dolní Bousov-Bakov byl úplně zastavený provoz a od návštěví v Bousově až za obec Bechov k místu zvanému Ve žlábkách (*místo poblíž bechovského hrbitova*) byly postavené vagóny jako jeden dlouhý vlak, jen přejezdy byly volné. Na vozech byl naložený různý tovární materiál. Od Rohatska k Bousovu byly také osobní vozy cizího původu, naložené pláště, botami a jiným materiálem. Vše hlídal oddíl sedmi německých vojáků. 5. května, kdy povstala Praha, byli občané velmi rozrušení zprávami z rozhlasu. Vyrázili směrem ku dráze, kde již dolnobousovští občané v čele s ředitelem Macounem odzbrojovali

stráž. Já (*kronikář Josef Mikšl*) spolu s ředitelem Macounem a Janem Borovičkou z čp 48 jsme odzbrojili další tři vojáky na trati za Najmanovou zahradou. Zmocnili jsme se několika loveckých pušek a dvou pušek vojenských, do kterých bylo pouze pět nábojů. S těmito náboji uchopil jsem se hned stráže, neb těsně od cesty na Hora směrem k Bechovi bylo několik vozů ekrazitu. Odzbrojení Němci byli odvedeni Miloušem Paříkem do Dolního Bousova do školy. Stráž musela být držena ač pr-

šelo, neb ekrazit ve zmíněných vagónech by při výbuchu ohrozil naši obec. První stráž držel Josef Mikšl, pak se občané měnili. Stálou pohotovost měli na obci i hasiči s velitelem Josefem Paříkem. V těchto revolučních dnech v naší obci o život nikdo nepřišel. Zato v okolí bylo mnoho mrtvých našich občanů. Prchající německé armádě byl na různých místech našimi lidmi znemožňován útek. Za Sobotkou byl vyhozen silniční most, takže prchající vojáci museli jet přes Markvartice, Bousov,

Rohatsko a Obrubce. Tento transport prchající motorizované jednotky osvobodil vězněné soukmenovce, kteří byli v Pávově stodole. Tam právě bylo hodně slyšet střílet z pancéřových pěstí. To právě rozzuřilo prchající Němce a jen velkým prosíkem Dr. Vaňka a německé sestry Červeného kříže, která už dříve byla ve škole v Bousově u pacientů, byla škola zachráněna před zničením. Od 5. do 9. května nikdo z občanů nepracoval na poli. Privítat Rudou armádu jsme šli na křižovatku v Obrubcích.

Kronika Markvartic

Po celý březen putovali po hlavních silnicích kolony sovětských zajatců, které Němci před frontou stěhovali dál do Říše. Vedly je ozbrojené stráže, které nemocné, když už nemohli jít, bez milosti stříleli a nechávali ležet u silnic. Zabíjeli lidi za sebemenší prohřešek a teprve tam, kde zajatci nocovali, se k nim mohli naši lidé přiblížit. Někdy tajně, jindy podplacením stráží. Nejbližší noclehárna byla v Horním Bousově a ze Spařenec se tam vozila v mlékárenských baňkách polévka, kterou spařenecké sousedky navařily. Řada zajatců z těchto ubytoven – stodol utekla do lesů a našla úkryt u hajných, u spolehlivých lidí ve vesnicích a v bunkrech, které si za pomoci našich lidí v lesích zbudovali. Nejbližší takový bunkr byl u spařenecké myslivny a v lese u Křižánku. Na Bílou sobotu velikonoční 31. března 1945 jsem přišel kolem půlnoci z Mrkvojed domů, u nás se svítilo, ale dveře byly zamčené. Maminka mi přišla otevřít a říká „Nelekni se, jsou u nás tři Rusové“. Byli to nejmladší Petr Michajlovič Paršin, tesař od Moskvy, Michajl z Vladivostoku, šofér a největší a nejsilnější Vasil zpod Moskvy, lesní technik. 5. května jsme u Šolců svačili a já jsem pustil rádio. Najednou přestali vysílat a po chvíli hlasatel vzrušeně hlásil, že v Praze vypuklo povstání. Rychle jsem utíkal přes zahrady domů vyřídít, co se děje v Praze. Maminka vyběhla na půdu

povědět to Rusům. Ti začali na půdě tančovat radostí, rychle se s námi rozloučili a odešli do vlčopolských lesů. Všem třem za tu dobu, co byli u nás, jsem sehnal teplé prádlo a oblečení za pomoci drogisty Vavřícha a holiče Bernata v Dolním Bousově a boty pro ně opravil švec Veselý tamtéž.

V tu dobu se rozkřiklo, že německé stráže, které hlídaly munici v prodašických lesích, opustily svá stanoviště. Ihned se tam z obcí rozjely povozy a zpět přivezly granáty, pancéřové pěstě a náboje. Markvartičtí sousedi přivezenou municí ukryli v malém lomu v Pabiškově třeshovce za hřbitovem a v noci ji hlídali. V lesích se utvořily partyzánské skupiny a do jedné z nich, kterou tvořilo několik Bousováků za vedení četníka Jana Čertíka, se zapojili i Rusové od nás. Tato skupina si vybrala stanoviště v lese, kde ze silnice odbočuje silnička ke spařenecké myslivně. Stráže měli na kraji lesa a u Egrtových a ty jim měly hlásit pohyb Němců po silnici od Markvartic. Já jsem u nich byl na stanovišti asi v 11 hodin s polévkou. Měli jeden samopal, několik pušek, granáty a pancéřové pěstě. Když jsme doma obědvali, slyšeli jsme od Markvartic těžký hukot. Najednou projelo kolem našich několik motorek s lodkami a v nich vojáci s kulomety a už se to za nimi hrnulo. Auta plná vojáků, kanóny, tanky, auta s muni-

cí a proviantem a na všem plno po zuby ozbrojených vojáků. Stáli jsme u oken a čekali, co se stane. Když motorky zajely do lesa a za nimi několik aut, ozvala se z lesa střelba. Bylo slyšet pušky, kulomety, pancéřové pěstě a kanóny tanků. Vojáci z aut vyskákali a v rojnicích postupovali proti lesu a za nimi se valila další a další vojenská vozidla. Boj v lese ustával, kolona, která čítala 70–80 vozidel, se pomalu sunula do lesa, když se najednou z lesa ozvalo hromadné volání „Hilfe, hilfe, hilfe.“ To křičeli zajatí Němci v Schöftově stodole. Kolona je osvobodila a stodolu zapálila. Potom se rozjela do Bousova, kanóny a tanky nastavěli kolem náměstí a chtěli Bousov rozstřílet. Teprve na přímmluvu sester, které ošetřovaly zraněné vojáky ve škole, odjeli k Mladé Boleslavi. Zůstali po nich zastřelený trafikant Antonín Tejkl s manželkou Marií, na kraji lesa zastřelený Karel Smetana z Bousova a nahoře, blízko stanoviště partyzánů, prostřelený Petr z Rusů, kteří byli u nás. Pancéřová pěst, kterou střílel na Němce, mu spálila nohu. A když utíkal, Němci ho dohonili a prostříleli jako síto. Našli ho lidé, kteří po boji běželi do lesa. Na místě, kde padl, udělal náš tatínek takový umělý hrob a kolem něho dřevěný plůtek. Petr byl pochován na hřbitově v Markvarticích a později převezen do společného hrobu v Sobotce.

(Jaroslav Jakubec, *Mrkvojedy*, únor 1984. Otištěno ve Zpravodaji Šrámkovy Sobotky, květen 2020. Kráceno.)

Kronika Řitonic

Zrada tak dlouho připravovaná dokonala své dílo 15. března 1939 obsazením zbývajících českého a moravského území a tímto dnem nastává soumrak nad českým národním životem. Těžko se začíná

dýchat ve vesnických chalupách i ve městech a v různých koutech naší vlasti se pomalu a skrytě formuje odboj a připravuje odplata. Nacistickou okupaci se všemi důsledky politickými i hospodářskými

zde podrobně líčit nebudu, jelikož věřím, že toto období zpracovali příslušní historikové a hospodářští ekonomové daleko přesněji a odpovědněji v učebnicích dějepisu. Dlužno je však zde připomenout, že z této doby má též i naše ves své hrdiny na něž by se nemělo ani dnes ani v budoucnu zapomínat.

Je to bývalý kronikář a řídící učitel zdejší obecní školy Josef Novák, Josef a Otta Rupešovi (otec a syn) z čp 12 zdejší obce a Josef Tvaroh strojní zámečník z čp 30. Všichni zavřeni gestapem pro překročení zákazu a poslouchání cizího rozhlasu. Zemřeli nebo byli umučeni jako vězňové v nacistickém koncentračním táboře v polském městě Osvětim v roce 1943 (*V roce 1975 jim byla na budově školy odhalena pamětní deska.*). Také zdejší rodák Josef Soustružník,

úředník bytem v Mladé Boleslavi, padl při leteckém náletu téměř před koncem války, 9. 5. 1945, když Němci bombardovali Mladou Boleslav (*Pozdější poznatky označily bombardující letadla jako ruská...*). Paní Marie Sobotová z čp 2 zavřena asi na půl roku, jelikož před německou rekvizicí chtěla zatajit nějaké obilí a Němci na to přišli.

Toliko tedy o pohnutých letech nacistické okupace v naší vsi a závěrem ještě dvě věci. Ke cti a chvále zdejšího občanstva

patří též podporování stravou uprchlých ruských a jiných zajatců. Jedná se o rodinu Malíkovou čp 7, rodinu Doškářovou čp 17, rodinu Slukovou čp 19 a rodinu Folprechtovou čp 16. Nejkrásnější je však na této smutné době to, že se ve zdejší obci za celou dobu okupace nenašel nikdo, kdo by přisluhoval nacistům, takže po vítězném květnu 1945 nemuselo býti proti nikomu soudně zakročeno.

Kronika Veselice

Na jaře 1945 už bylo víceméně jasné, že se dny fašistického Německa pomalu, ale jistě krátí. Německá armáda musela bojovat na dvou frontách – ze západu na ni útočily spojenecké jednotky a z východu Rudá armáda. Německé velení však nepřestávalo kombinovat a usoudilo, že bude lépe vzdát se americkým než sovětským vojskům. A jedna z cest k americké armádě vedla napříč Protektorátem Čechy a Morava. Stylem „spálené země“ se chtěli dostat do západních Čech, do oblasti Plzně, kam již dorazila spojenecká vojska. To však naši lidé nemohli a nechtěli dopustit. V prvních měsících roku 1945 se sovětská armáda probíjela Polskem a Slovenskem a blížila se k Ostravě a k jižní Moravě. V tomto období donutili Němci veselické občany k vybudování dvou protitankových zátarasů a to u domu Františka Jakubce, druhý pak u domu Václava Počty; postavena byla i dvě kulometná hnízda navazující na zátarasy. Naštěstí nebyla nikdy využita. Obyvatelé Veselice se také měli, v případě nebezpečí, co možná nejrychleji ukrýt v lese Křižánku. Ale ani to nebylo třeba. Dne 5. května 1945 se z rozhlasových přijímačů ozvalo po dlouhé době vysílání v češtině. Hlasatel informoval o protifašistickém povstání v hlavním městě Praze a vyzval všechny obyvatele země k aktivnímu odporu proti německým okupantům. Ne každý dům ale vlastnil rozhlasový přijímač, a tak ho pan Josef Tomsa umístil do okna svého domu, aby byli občané informováni o průběhu povstání.

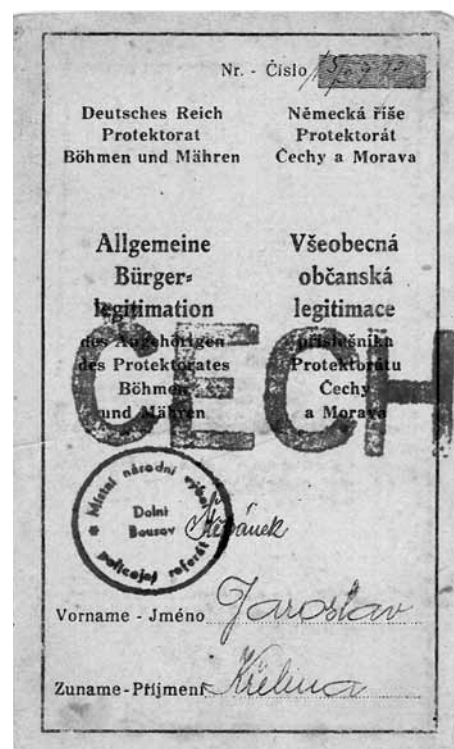
Týž den ráno vyvěsil veselický kovář pan Josef Cidlina na svém domě československou vlajku stejně jako všichni obyvatelé Veselice. Krátce poté se nejprve v domě čp 15 a pak v hostinci U Rydlů sešli zbylí členové rozprášené odbojové skupiny Předvoj spolu s dalšími veselickými občany a odbojovou jednotku obnovili. Ihned

také odzbrojili tzv. národní hosty, kteří byli ubytováni u některých veselických občanů a vydali se do Domousnic na tamní četnickou stanici, kde už působilo revoluční velitelství v čele s nadporučíkem v záloze panem Miloslavem Řihou, řídícím učitelem obecní školy v Řitonicích. Jeho zástupcem se pak stal poručík v záloze pan Ing. Havelka z Domousnic. Ihned byl zahájen nábor dobrovolníků z okolních vesnic – avšak s mizivým úspěchem. Velitel skupiny pak vydal rozkaz k útoku na nacistické velitelství a německou vojenskou základnu v Leducích. Zde se odbojářům podařilo zničit místní velitelství a zajmout německé vojáky. Nicméně německá vojenská posádka soustředěná v Jabkenicích se okamžitě vydala skupině v Leducích na pomoc. V nastalém boji, kdy němečtí vojáci použili obávané střely dum-dum a jako živý štít použili zraněného pana Poživila z Domousnic, kterého přivázali k tanku a hnali před sebou, zahynulo 34 vlastenců. Němci ale v boji dále nepokračovali a ustoupili, protože dostali rozkaz okamžitě se stáhnout ku Praze. Raněné tak bylo možné dopravit a ošetřit v provizorní nemocnici zřízené v měšťanské škole v Dolním Bousově. To se stalo 8. května 1945.

Následující den, tedy 9. května okolo desáté hodiny ráno, se v Domousnicích objevil první obrněný vůz se sovětskými průzkumníky. Válka tak pro Veselici i všechny okolní obce definitivně skončila. Zůstali však její hrdinové. Obyčejní občané, ale velcí vlastenci, kteří se neváhali postavit nacistickým okupantům a bojovat za svobodu svou a svých dětí, své vesnice, své země. Do Rakouska na budování zákopů pro wehrmacht byli odtransportováni pánové František Jakubec, Václav Šimůnek, Otakar Kříž a Josef Slavík. Přes kruté pronásledování a tresty smrti pro všechny, kteří se jakkoli postavili proti fašistické

moci, vstoupili do protihitlerovského odboje jako první po návratu z Rakouska pánové František Jakubec a Václav Pošta. Jejich následovníky byli pánové Josef Pažout, Josef a František Novotní, František Šoltys a Pavel Cidlina. Všichni byli začleněni do vojenské severočeské ilegální skupiny generála Sluněčka. Jejím velitelem v tomto úseku byl nadporučík v záloze pan Miloslav Řiha, řídící učitel školy v Řitonicích a poručík v záloze pan ing. Havelka, majitel statku v Domousnicích. Veselickou skupinu pak vedl pan Jaroslav Koliáš. Důležitou úlohu v odboji sehrál také hajný pan Vlk ze Záhuby, který ve své hájence v lese Křižánku odbojářům předával jídlo a oblečení darované veselickými občany.

(Josef Šoltys, Ivana Šusová, Zpravodaj Veselice č. 54, červen 2020).

Legitimace příslušníka Protektorátu J. Křeliny z Bousova

Kronika Rabakov

Zpráva nadporučíka Miloslava Říhy (pozn. pozdější učitel dolnobousovské školy) o činnosti v revolučních dnech pro Skupinové velitelství v Jičíně:

Dne 5. května 1945 došla zpráva do Domousnic o revolučním hnutí. Na všech domech vyvěšeny prapory v československých barvách. Velitelství se sešlo a vyhlásilo mobilizaci v obcích Domousnice, Řitonice, Petkovy, Skyšice, Dl. Lhota, Veselice, Bačalky, Dolní Rokytňany, Horní Rokytňany, Rabakov, Ujkovice a Čížovky. Později byly s námi ve spojení Ledce, Lično a Osenice. Ve 14 hodin svolán celý obvod do Domousnic; naší výzvu uposlechl asi 500 lidí. Ti byli rozděleni na čtyři podle obcí, zjištěny zbraně a náboje a vytvořeny pohotovostní hlídky a stráže, jež zaujaly postavení v jednotlivých obcích. Spojení mezi jednotlivými obcemi bylo udržováno na motocyklech a kolách. Stanoviště velitelství určeno na četnické stanici v Domousnicích. Četnictvo, železnice a pošta se ihned zapojily k spolupráci. Večer v 8 hodin jsme zvolili Revoluční národní výbor v Domousnicích a nařídili ustavení výborů v ostatních obcích.

Dne 6. 5. 1945 v 9 hodin ráno jsme zadrželi a odzbrojili 6 nákladních aut, naložených dělostřeleckou municí pro Prahu. Zajatce, jednoho důstojníka a 14 poddůstojníků jsme zavezli do Sobotky. Navečer jsme vyslali hlídky do Ujkovic, Prodašic a Ledce, abychom prozkoumali situaci kolem muničních skladů. Ve večerních hodinách za pomoci partyzánů ze Mcel, Jabkenic a Žerčic jsme obsadili muniční sklady a jejich stráže odzbrojili. Zajatce umístili partyzáni ve škole v Ledcích. Do rána jsme po celou noc odváželi munici z Prodašic a dodávali ji do vlastních skladů a všem okolním jednotkám v Dolním Bousově, Sobotce, Mnichově Hradišti, Libáni, Žerčicích a partyzánským oddílům z Valečova a Dobšiny. Přitom jsme sledovali bedlivě s pevným přesvědčením vítězství boje našich kamarádů v Praze.

Dne 7. května volali o pomoc kamarádi z Ledce. Při převážení zajatců byla tamní hlídka přepadena jinou silnou německou skupinou, ozbrojenou dvěma tanky a automatickými zbraněmi, celkem asi 200 vojáků. Ihned byla zorganizována pomoc a vyslaná pod vedením poručíka ing. L. Havelky. Proti přesile nepřátel silně ozbro-

jených podařilo se našim jednotkám Němce zatlačit do lesů. Všechny naše jednotky měly 25 mrtvých a asi 15 raněných. Mrtvých Němců zůstalo na bojišti 14, ostatní mrtvé a raněné odvezli na svých nákladních autech do lesů. Celkem 43. V boji jsme ztratili 5 zajatců, kteří se dne 9. května vrátili. Z našich kamarádů domousnického obvodu padli dva, a sice Josef Tomášek a rotný František Poživil. Z Dolního Bousova dva, z Ledců 14, ostatní pak byli Rusové a Chorvati, partyzáni z Jabkenic. Boj byl tuhý, ale zvítězili jsme. Vojenské velitelství z Dětenic pod vedením poručíka Petáka úplně zklamalo. Když jsem je žádal o pomoc, bylo mi řečeno, že sice jednotku mají vyzbrojenou a připravenou, ale že se boje nezúčastní. Tím uvolnili cesty k volnému přístupu nepřátel na Ledce. Jejich hlídky byly z muničních skladů staženy, a několik hromad munice bylo druhého dne, v úterý, vyhozeno do povětří ojedinělými německými hlídkami. Dne 7. května byla odzbrojena posádka skladiště střeliva v Dětenicích, a tamní střelivo bylo 7. a 8. května rozvezeno našimi auty a auty okolních jednotek a partyzánů. Akce tato provedena proto, aby bylo zabráněno dodávání munice německým oddílům v Praze.

Dne 8. května jsme odzbrojovali německé jednotky, materiálně jsme se vyzbrojili a zbytek uložili ve skladišti. Téhož dne jsme uložili na zdejší hřbitov Josefa Tomáška, který obětoval svůj život při ochraně ledeckých žen a dětí. Dne 9. května byly avizovány několikrát německé tankové oddíly, které se však vyhnuly Domousnicům. Po celý den německá letadla bombardovala a letecky ničila města Ml. Boleslav atd. Odzbrojovány byly další jednotky. Dne 10. května v časných hodinách ranních byly avizovány blízkí se ruské jednotky. Ve všech obcích připravili jim slavnostní uvítání. Téhož dne naše strážní oddíly přejímaly několik velkých transportů německých zajatců a převáděly je do Mladé Boleslavi. V odpoledních hodinách byla prohlášena rozhlasem oficiálně samostatnost našeho československého státu. Celý národ jásal a zhluboka si oddechl, při čemž nezapomínal na ostrážitost. Naše hlídky sledovaly zbytky Němců v lesích a čistili je. Téhož dne zabaveno sanitní auto, které bylo opuštěno na silnici u Dolních Rokytňan a několik koní.

Domousnice 1945 - (vlevo) Miloslav Říha a Ing. L. Havelka

11. května zadržely naše hlídky uprchlíka, který cestoval s vojenskými koňmi a jedním mladým Němcem a německým dělníkem a několik poddůstojníků. Všichni zajatci dodáni do Dolního Bousova. Stráže a noční hlídky zesíleny a ostrážitost v obcích zdůrazněna. Hlášeno zabavení vojenských součástí z okolních vesnic. Při projíždění malých ruských jednotek poskytovali jsme jim všelikou pomoc, krmito, pohonné látky, kola, výměnu koní, potraviny a jiné, vše co potřebovaly, s největší ochotou. Několika našim hlídkám byly kola a motocykly odebrány ruskými spojky, jež měly svoje porouchány. Stráže doprovázely dva transporty o několika tisících mužů, německých zajatců, do Mladé Boleslavi. Jedno nákladní auto zapůjčeno velitelství v Dolním Bousově k odvozu různého materiálu z lesů.

V dalších dnech provedena mobilizace dvanácti ročníků na okrese jičínském. Všichni kamarádi radostně nastoupili, aby šli hájit vlast. V Jičíně však byli rozčarováni neorganizovaností. Všem nastoupivším jsme poskytovali ze zabavených zásob to, co potřebovali a ježto doprava nefungovala, odvezli jsme je z celého obvodu na nákladních autech do Jičína, aby tam byli co nejdříve. Postiženým a sociálně slabým jsme též poskytovali značnou pomoc rozdělením zabavených německých civilních zásob. V sobotu 12. května jsme převezli z nemocnice v Mladé Bo-

leslavi zemřelého kamaráda rotného Fr. Poživila, kterého jsme pohřbili na zdejší hřbitově k věčnému odpočinku. Zanechal čtyři nezaopatřené děti a ženu, pro něž národní výbor uspořádal sbírku. V pondělí zajel velitel do Jičína pro další rozkazy, ale mnoho se toho nedozvěděl.

Velitel skupiny major Řehoř meškal právě v Praze pro přesné informace. Mužstvo zatím počítalo, urovnávalo, prohlíželo a zajišťovalo zabavené střelivo ve skladišti. V úterý 15. května zajelo naše nákladní auto do Terezína pro internované z našeho kraje. Nikdo jim nebyl vydán, ježto

všichni byli nemocní s vysokými horečkami. V pátek 18. května nadporučík Říha odjel s majorem Vaňkem na služební cestu do Ostrice v Německu k armádnímu velitelství ruských sborů. V sobotu byla prováděna konečná likvidace vojenského velení.

PŘÍSLUŠNÍCI DALŠÍCH ARMÁD

Příslušníci československých zahraničních armád

Připomeňme si i příslušníky československých zahraničních armád, kteří mají vazbu na Dolnobousovsko. Někteří bojovali na západě, někteří na východě. Jejich válečné i poválečné osudy jsou obtížně dohledatelné až na Václava Páva.

Vojtěch Formánek, P/O (pilot officer), osobní číslo v RAF 82519, jednotka zařazení 311 Sqdn, pilot, hodnost poručík dělostřelectva, pozdější hodnost plukovník. Zemřel 25. 5. 1985. Narodil se 7. 6. 1918 v Dolním Bousově, Na Hrázi čp 243 jako Vojtěch Josef Zvířecí, v roce 1932 mu byla povolena změna jména ze Zvířecí na Formánek. Jeho otec Vojtěch Zvířecí (nar. 8. 11. 1874 Moravské Budějovice) pracoval v dolnobousovském cukrovaru jako strojvedoucí. Matka Alžběta, rozená Tatarová (nar. 15. 1. 1886 Sudislav, okr. Ústí nad Orlicí). Po krachu cukrovaru se rodina z Dolního Bousova patrně odstěhovala. Ve jmenném seznamu příslušníků čs. zahraniční armády (vydalo MO ČR v roce 2011) je u něho poznámka: vojenská osoba, která sloužila u letectva (RAF), vojenská osoba, která sloužila u čs. voj. jednotek západní vojenské skupiny (ve Velké Británii). Datum a místo odvodu: 23. 9. 1939, Francie; Agde (město na jihu u Středomořího moře).

Josef Vyhnánek, narozen 22. 8. 1911 Dolní Bousov, Tovární 274 (dům vpravo od vjezdu do areálu bývalého cukrovaru). Jeho otec Alois Vyhnánek (nar. 25. 3. 1872 Lužice, okres Šternberk na Moravě) byl v té době správce místního cukrovaru. Matka Josefa, rozená Hnilíčková (nar. 12. 12. 1881) pocházela z Lazce čp 11, okres Litovel. Také Vyhnánkovi patrně opustili

Bousov po krachu cukrovaru. Josef Vyhnánek byl odveden 7. 2. 1942 v Buzuluku, dosáhl hodnosti podporučík.

Viliam Ondrejček, narozen jako Vilík Ondreiček 5. 9. 1922 v Horním Bousově. V matrice je uvedena pouze matka Kateřina Hlobeňová, narozená 9. 4. 1895, dělnice ve dvoře. 14. 1. 1925 uzavřela sňatek s Ondřejem Ondreičkem (nar. 1. 5. 1889), který se 19. 9. 1925 přihlásil za otce Vilíka prohlášením u okružního notariátu ve Svině, župa Nitra. 28. 5. 1980 povolil MNV Karviná jmenovanému užívat jméno Ondrejček místo Ondreiček. Odveden byl 22. 11. 1944 v polském městě Krosno na východě Polska jako svobodník slovenské armády. Bojoval ve Svobodové sboru.

Václav Páv, narodil se 3. 6. 1896 Dolní Bousov, Nádražní 295. Otec byl Václav Páv, domkář, narozený 1. 5. 1861 Kdaniče 43, matka Anna, roz. Kollmannová, narozená 24. 7. 1857 Pankrác 13, okr. Vinohrady. V přehledu je u něho poznámka: vojenská osoba neznámá ve Francii. Odveden byl 10. 11. 1939 ve Francii, v Marseille. Dosáhl hodnosti desátník. Jediný z pěti zmiňovaných osob má v Dolním Bousově vzdálené příbuzné. Pár vzpomínek na něho má jeho synovec Josef Páv. „Poprvé jsem ho viděl po válce. To jsme pracovali s otcem na poli a on tam přišel ve francouzské uniformě a pak šel k Schöftovým. Paní Schöftová byla jeho sestra a měla ho vyplatit z cihelny, která tam bývala. Ale nepohodli se, pak byl u nás celý den a otec mu slíbil, že to dá do pořádku. Od Vaška dostal plnou moc, aby mohl za něho jednat na soudu. A nějaké peníze mu nakonec teta musela dát.“ Kdy se Václav Páv dostal do Francie,

se mi nepodařilo zjistit. Ale je pravděpodobné, že v roce 1921. Tehdy se totiž 17. dubna v Dolním Bousově oženil s Petruší Brochot, narozenou 17. 10. 1897 v Saint Symphorien, diecéze Autum. To je malá vesnice v severní Francii, třicet kilometrů od přístavu Le Havru. „Vzpomínat na strýce Václava je těžké. Já jsem byl nejmladší, starší sourozenci o takové věci neměli zájem. Já jsem sice hodně vyslechl, ale už je to hodně let. Strýc ve Francii pracoval jako nějaký úředník. Za války byl u makistů, což byl francouzský domácí odboj. Z blízké vesnice mu každé ráno nosil nějaký hoch baňku s mlékem. A jednou přiběhl s tím, že ho hledají Němci. Na nic nečekal, vyskočil oknem a utekl do lesa. A z něho pozoroval, jak mu Němci zapálili barák. Pak se dostal do cizinecké legie. Vyprávěl, že při nástupu se neptali jak se jmenuje, ani odkud je. V cizinecké legii byl asi půl roku a když dávali Francouzům dohromady svojí armádu pod vedením de Gaulla, vstoupil do ní. Po válce dostal jako odškodnění za vypálený barák nějakou loď. A protože měl obchodního ducha a s cizineckou legií byl v Africe, usmyslel si dovážet na lodi z Afriky ovoce. Loď ale bohužel najela na minu a potopila se, našťastí se posádka zachránila. A měl po obchodování. Vrátil se do Československa, v Rumburku měl malý hotel. Asi v roce 1956 zemřel. Bratr s Jarkou Schöftovým to tam jeli zlikvidovat, přivezli nějaký nábytek. A říkali, že se údajně otrávil plynem. Ale v hotelu bylo vše rozmlácené, tak si říkali, že to možná byla práce STB. Jeho manželku jsem nikdy neviděl a myslím si, že s ním v Československu nebyla.“

Zkusil jsem pátrat na matrice v Rumburku a díky ochotě tamní pracovnice jsem se dozvěděl následující. Václav Páv zemřel 16. 2. 1960 na otravu svítiplynem, žil na adrese Příkrá 16, Rumburk a pracoval jako výčepní Jednoty. Adresa je dnes nedohledatelná – ulice sice zůstala, ale

číslo 16 v ní není, neboť v šedesátých letech bylo přečíslování domů. Václav Páv je pohřbený na místním hřbitově. A zjistil jsem i informace o jeho ženě. Tou ale nebyla výše zmíněná Petruše! Zda první žena Václava Páva zemřela, nebo se s ní manžel rozvedl, jsem nezjistil. Ale v Rumburku žil s Marií, rozenou Soule, která se narodila ve Francii 12. 4. 1902 ve vesnici Ilhet v Pyrenejích, čtyřicet kilometrů východně od známého poutního místa Lourdes. Kdy a kde se s ní Václav Páv oženil, není dohledatelné. Marie Páková zemřela 27. 5. 1958 na srdeční vadu, pohřbená je také na hřbitově v Rumburku. Hrob manželů Pákových ovšem na rumburském hřbitově nenaleznete. Protože patrně neměli děti a poplatky za hrob nikdo neplatil, byl po nějaké době pronajat cizím lidem, kteří v něm mají své předky. Pávovi ovšem exhumováni nebyli, takže jejich ostatky zde spočívají dodnes. Letmou vzpomínku na Václava a Marii má Jaroslav Schöfta, žijící na samotě u lesa. „Když k nám po válce jezdili na letní byt, byl jsem malý a moc si toho nepamatuji. Ale vybavuji si, že Marie neuměla moc česky a když byly k obědu šhubánky, říkala To není dobrý,“ zavzpomínal na svého prastrýce a jeho manželku Jaroslav.

Osudy páté osoby z přehledu kopírují osudy mnoha Čechů z obsazeného pohraničí. Na základě smlouvy mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou říší č. 300/1938 sb.

ze dne 20. 11. 1938 byla všem obyvatelům, tedy i Čechům, kteří žili a narodili se na území nově vzniklé sudetské župy před rokem 1910, a současně jejich dětem, vnukům, manželkám, ale i manželkám jejich dětí a vnuků byla automaticky přidělena říšská státní příslušnost. A říšská státní příslušnost automaticky znamenala vojenskou službu, i když osobě zůstala česká národnost.

Václav Patka

Nar. 22. 10. 1925 Česká Kamenice. Protože se jeho matka přihlásila k německé příslušnosti (viz. níže), byl Václav Patka povolán do německé armády. Lze předpokládat, že byl zajat a poté se přihlásil do naší zahraniční armády. Odveden byl 6. 3. 1945 ve Velké Británii, byl zařazen do 1. tankové brigády. O jeho osudu vypovídají záznamy správní komise MNV Dolní Bousov.

17. 7. 1945 – Na žádost Václava Patky, zaměstnance čsl. státních drah o vyšetření příslušníků jeho rodiny, na návrh policejního referenta Štěpánka usneseno: Jeho dětem Anně, nar. 9. 1. 1927 v Kamenické Nové Vísce a Rudolfovi, nar. 28. 12. 1930 v Dolním Bousově (v bousovské matrice narozených ale není...), budou sundány bílé pásky označující německou příslušnost a vydány jim listky pro české obyvatelstvo. O synu Václavovi nar. 22. 10. 1925 v České Kamenici, který se nachází v zajetí a je t.

č. nezvěstný bude rozhodnuto až po event. jeho návratu. Pro manželku Annu nar. 11. 11. 1899 ve Filipově platí dále nařízení jako pro všechny německé příslušníky až do doby, dokud jmenované nebude přiznáno státní občanství československé.

7. 8. 1945 – S ohledem na skutečnost, že nejstarší syn pana Václava Patky Václav slouží jako dobrovolník v čsl. zahraniční armádě, usneseno vydávati i jeho matce Anně Patkové, německé příslušnici, potravinové listky jako pro české obyvatelstvo.

19. ledna 1946: Na dotaz Místní správní komise ve Freudenbergu o politické a státní spolehlivosti Anny Patkové, nar. 11. 11. 1899 usneseno sdělit, že pokud se týká státní a politické spolehlivosti, není proti jmenované námitek. Dále usneseno sdělit, že byla německé národnosti a německou příslušnost dle udání předsedy MNV přijala z donucení v době okupace, aby zachránila živitele rodiny, který jest ve státní službě. Po dobu okupace chovala se slušně, nevyužívající své příslušnosti k německé říši, ani se nedovolávala jejich zákroků. V důsledku její příslušnosti musel syn Václav nastoupiti do německé armády, avšak vrátil se jako příslušník I. tankové brigády ze západu.

23. 7. 1946 – Václav Patka nar. 1925 se po dobu učení, až do vstupu do německé armády, choval řádně (odpověď na dotaz vojenského soudu Tábor).

Češi – příslušníci německé armády

Podobný osud jako Václav Patka měly i jiné dvě osoby z Dolnobousovska. Pouze s tím rozdílem, že po celou dobu válčili v německé armádě, do republiky se vrátili jako civilisté a nebyli nijak potrestáni. Na oba vzpomínal Josef Páv.

„Moje vzpomínky na Josefa Kamenického jsou zajímavé. Kluci z posádky, kteří chodili do hospody, o něm často vyprávěli. A tak jsem jim říkal, aby se ho zeptali, co vlastně za války dělal. Ale oni měli strach, že by jim prý dal pár facek. Jednou jsem ho potkal a nedalo mi to, zastavil jsem ho a že bych se chtěl na něco zeptat. Co chceš vědět, povídal mi. A já že vím, že byl za války ve wehrmachtu a co by mi k tomu řekl. A on hned Jestli chceš vědět, kolik

jsem zabil lidí, tak jednoho a to byl Němec a byla to svině. Já na to, že to mě nezajímá, byla válka a zabijení je její součástí. A on se postavil do haptáku a začal se hlásit desátník Josef Kamenický, šestá obrněná tanková divize. Mě ale zajímalo co vlastně dělal. Tak mi pak vyprávěl, že když v sedmnácti narukoval, udělali z něho řidiče tanku. Jezdil pantherem 4, byl v bojích v Normandii po invazi. Jednou prý někam útočili, vyjel na kopec, tank dostal zásah, věž odletěla i s posádkou, ale on přežil. Vrazil tam zpátečku a honem pryč. Ptal jsem se ho i na život ve Francii. To prý bylo krásné, dokud nezačala invaze. Byl i v base. To totiž na vycházce zastřežili tele a s ostatními ho snědli. Vyšetřilo

se to a dostal tři dny vězení. Když padl do amerického zajetí, vyšetřoval ho dvoumetrový černoch. Roztrhl mu košili pod levým ramenem, zda nemá tetování SS. To neměl, tak se podíval, kolik mu je let, do chlebníku mu dal konzervu a čokoládu a kopnul ho do pr. – běž zpátky k mámě. Nebyl v žádném zajateckém táboře, nějak se dostal do republiky a jeho válčení se stalo minulostí.“ *Josef Kamenický patřil mezi mnoho Čechů, kteří byli po obsazení pohraničí prohlášeni za příslušníky říše díky německému původu rodičů či manželů. Narodil se 21. 7. 1925 ve Valtířově, okres Ústí nad Labem. Jeho matka Emilie byla za svou bodna Scheffelová.*

Josef Páv vzpomínal ještě na jednoho příslušníka německé armády, který po válce žil na Dolnobousovsku. „S Františkem Landovským jsem se setkal, když přešlo zemědělské družstvo do státního statku. To jsme pak jezdili i do Obrubců. O svém

válečném působení nechtěl moc mluvit. Jeho matka byla Němka, proto musel narukovat. Když mě pak poznal, trochu se rozpovídal. Pět let sloužil ve wehrmachtu a nebyl zraněn. Sloužil u pobřežní hlíd-

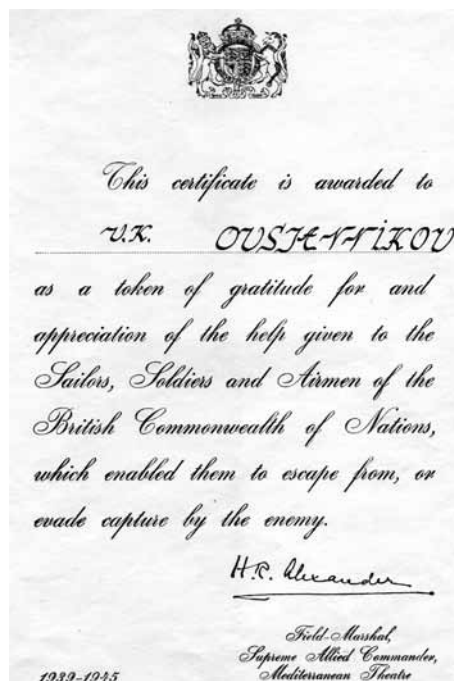
ky u Středozemního moře. Hlídal, zda lodě plující po moři jsou německé nebo nepřátelské. Když to byla německá loď, ohlásila se signalizací a bylo vše v pořádku. A když to byla cizí loď, zavolali

jsme pobřežní obranu a neplavali, říkali mi. Prý jim Němci nevěřili, a po válce ani Češi. Vzpomínal, jak každý týden po válce byl u něho četník z Dolního Bousova, jestli se řádně chová.“

Angličané a Rusové v Plakánku

Koncem války uteklo z německých transportů mnoho zajatců. V Plakánku našlo úkryt šest Angličanů a mnoho Rusů. Angličané se skrývali ve skalách nad Pilským rybníkem a Rusové si zbudovali zemljanky v Kampišku (rokli od Rašovce k Dobšínu) a v okolí. Záhy navázali kontakt s místními obyvateli a dostalo se jim všestranné podpory. Těžce nemocného Rusa dokonce jezdila léčit do lesa sobotcká MUDr. Kafková. V době klidu chodili k místním domům, přespávali ve stodolách a na půdách. Zvláště Angličané se brzy osmělili. Když získali civilní oblečení, chodili i do Sobotky do biografu. Leon Wigham navázal vztah s Hanou Palasovou ze střehomské hospody a v létě 1945 se vzali. Norman Wrangmore se oženil s Vlastou Hořákovou ze Sobotky. Ve Střehomí a na Rašovci jim pomáhali Helikarovi, Holmanovi a mnozí další.

Zmíním se zde zvláště o Ovsjanikovových a Kraumanových z vily Rašovka na Rašovci. Ing. V. K. Ovsjanikov byl původem ruský bělogvardějec, který po roce 1917 uprchl před sověty do Čech. Zde se

oženil s Bohumilou Kraumanovou. Byl elektrárenským odborníkem a za války řídil elektrárnu v Praze-Holešovicích.

Za Protektorátu elektrárnu převzala německá správa. Ovsjanikovovi v areálu ale nadále bydleli a po bombardování v únoru 1945 se přesunuli do Kraumanovy vily na Rašovce. Ovsjanikov však nadále do Holešovic zajišťoval na konzultace a z Prahy v batohu přivážel potřebný materiál a dokonce i zbraně. Vlakem zajišťoval raději až do Libošovic a chodil Veseckým a Kosteckým Plakánkem. Nejednou musel před německou hlídkou ukryt batoh v roštit. Po válce se na něho angličtí přátelé obrátili s několika oficiálními i neoficiálními děkovnými dopisy.

Sestaveno z výpovědí několika pamětníků. Od nich též reprodukovány dokumenty.

Tomáš Grindl

Překlad certifikátu:

Tento certifikát se uděluje V. K. OVSIANIKOVI jako projev vděku a uznání za pomoc poskytnutou námořníkům, vojákům a letcům Britského společenství národů, která jim umožnila uniknout nebo se vyhnout zajetí nepřitelem.

H. R. Alexander
Polní maršál,

vrchní velitel spojeneckých sil Středomoří.

Padlí vojáci německé armády na Dolnobousovsku

Jako historický fakt berme informaci o příslušnících německé armády, kteří zahynuli koncem války na Dolnobousovsku. Z různých pramenů jsem zaznamenal informace o sedmi mrtvých, převážně bezjmenných. Nejznámějším a také jediným známým jménem padlým německým vojákem je Josef Rother, pochovaný na místním hřbitově, kde má i svůj pomník. Zasloužil se o to tehdejší hrobník Antonín Hájek. Josef Rother (na pomníčku je uvedeno Rotter) padl 6. 5. 1945 jako řidič auta při pokusu Němců o útěk ze skladu v cuk-

rovaru. Dva Němci, údajně příslušníci hradeckého gestapa, byli zajati ve vlaku a drženi na četnické stanici. Pak do Bousova dorazila zpráva o bojích u Lecdů, kam jeli členové místní vojenské skupiny na pomoc. Ta zpráva říkala, že zahynul i Oleg H. Jeho otec vtrhl na četnickou stanici, zajatce vyvedl ven a zastřelil. Byli pochováni za hřbitovní zdí. Dva padlé německé vojáky sebrali občané z Rohatska po boji u Pyrámu. Pochovali je na místě, které již několik generací zainteresovaných drží v tajnosti, ale píše se o něm v rohatské kro-

nice. V osmdesátých letech jsem se setkal s panem Opltem ze Spařenců, který mi tvrdil, že po střetu 9. května 1945 na Rachvalách našel s otcem v lese dva padlé německé vojáky, které pohřbili na rozcestí lesních cest...

Každá válka je krutá a přináší mnoho neštěstí a bolesti. Pamětníků druhé světové války není mnoho, přímí účastníci květnových bojů na Dolnobousovsku nežijí. Berte toto mimořádné číslo Bousováka jako připomenutí, že již osm desetiletí se na našem území žádná válka neodehrála. A odhalení pamětních desek třiceti rodákům a občanům Dolního Bousova, kteří zemřeli v době okupace či těsně po jejím skončení, jako vzpomínku na ně a uctění jejich hrdinství.

Miloslav Ječný

8. května 2025

Dolní Bousov

Vojenský den v Dolním Bousově Oslavy 80 let od konce 2. sv. války

Ve čtvrtek 8. 5. mezi 10–17 hod. výstava dobové vojenské techniky Na Školništi v Dol. Bousově, k vidění dobový tábor a ležení armád, prohlídka techniky.

Přímo z Plzně se přesune kolona americké bojové techniky

Výstava UNIFORMY – ZBRANĚ – TECHNIKA německé armády,
Rudé armády a americké armády

14.45 **Letecké ukázky** (mimo jiné **Polikarpov PO-2**)

15.00 **Bojová ukázka z 2. sv. války („Setkání na Labi“)**

K poslechu hraje kapela Akademix, občerstvení zajištěno v areálu V Břízkách, vstupné zdarma.

